

GABRIELA RĂDUCAN MĂDĂLINA DINU

FIȘE DE PROCEDURĂ CIVILĂ

pentru admiterea în magistratură și avocatură

ediția a 5-a

SUPLIMENT MAI 2018

Jurisprudența obligatorie pentru aplicarea Codului de procedură civilă

• deciziile Curții Constituționale • hotărârile prealabile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție privind dezlegarea unor chestiuni de drept • recursurile în interesul legii

Acest supliment conține jurisprudența obligatorie în materie procesual-civilă publicată din aprilie 2017 și până în prezent. Am selectat și reprodus aici numai acele decizii și hotărâri care vizează strict instituțiile incluse în tematica concursurilor de admitere în magistratură și avocatură. Pentru ușurința consultării, la fiecare speță este menționată și fișa căreia îi este incidentă.

CUPRINS

1. FIȘA NR. 10. Reprezentarea persoanelor fizice în procesul civil (pct. 2, p. 81) <i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 19 din 19 martie 2018</i>	1
2. FIȘA NR. 11. Competența materială a instanțelor judecătorești. Determinarea competenței materiale după valoarea obiectului cererii (pct. II, p. 89) <i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 28 din 4 decembrie 2017</i>	2
3. FIȘA NR. 12. Competența teritorială a instanțelor judecătorești (pct. I.4, p. 103-104) <i>C.C.R., Excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 127 alin. (1) și (2) CPC</i>	13
4. FIȘA NR. 17. Termenele procedurale (pct. II, p. 140) <i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 34 din 15 mai 2017</i>	14
5. FIȘA NR. 36. Suspendarea judecării (pct. II, p. 253-254) <i>I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 2 din 30 ianuarie 2017</i>	29
6. FIȘA NR. 42. Cheltuielile de judecată (p. 281-283) <i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 59 din 18 septembrie 2017</i>	42
7. FIȘA NR. 47. Recursul. Obiect. Termen (pct. I.2, p. 312) <i>C.C.R., dec. nr. 369 din 30 mai 2017</i>	54
8. FIȘA NR. 58. Executarea silită. Scopul și obiectul (pct. II, p. 381) <i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 66 din 2 octombrie 2017</i>	64
9. FIȘA NR. 59. Titlurile executorii (p. 387-393) <i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 60 din 18 septembrie 2017</i>	76
10. FIȘA NR. 62. Sesizarea organului de executare. Cererea de executare silită și încuviințarea executării silite (pct. III, p. 401-402) <i>I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 77 din 6 noiembrie 2017</i>	94

FIȘA NR. 10.
Reprezentarea persoanelor fizice în procesul civil

– pct. 2, p. 81 –

Reprezentarea convențională a persoanei juridice

CPC, art. 664 și art. 84

Art. 664 – Prin Decizia nr. 19/2018 (www.scj.ro), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a admis sesizarea formulată de Tribunalul Sibiu, Secția I civilă, și a stabilit:

„În interpretarea și aplicarea art. 664 alin. (2) din Codul de procedură civilă, reprezentarea convențională a persoanei juridice nu se poate face prin mandatar persoană juridică, nici prin consilierul juridic sau avocatul acesteia din urmă, potrivit art. 84 alin. (1) din Codul de procedură civilă, astfel cum acesta a fost interpretat prin Decizia nr. 9/2016 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept”.

(I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 19 din 19 martie 2018)

FIȘA NR. 11.**Competența materială a instanțelor judecătorești. Determinarea competenței materiale după valoarea obiectului cererii**

– pct. II, p. 89 –

Competență. Cereri având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela

CPC, art. 95

C. civ., art. 107

Legea nr. 272/2004, art. 70 alin. (3) și art. 133 alin. (1)

Competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.

*(I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 28 din 4 decembrie 2017,
M. Of. nr. 128 din 9 februarie 2018)*

I. Problema de drept care a generat practica neunitară

1. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a fost învestită prin sesizarea Colegiului de conducere al Curții de Apel Constanța, potrivit hotărârii nr. 8 din 30 iunie 2017, cu recursul în interesul legii în materie civilă ce vizează interpretarea și aplicarea unitară a prevederilor art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și ale art. 107 C. civ., respectiv dacă instanța competentă să soluționeze cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela este judecătoria sau tribunalul.

II. Prevederile legale incidente:

2. *Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 272/2004):*

„Art. 44. (1) Orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă.

(2) Protecția prevăzută la alin. (1) include instituirea tutelei, măsurile de protecție specială prevăzute de prezenta lege, adopția. În alegerea uneia dintre aceste soluții autoritatea competentă va ține seama în mod corespunzător de necesitatea asigurării unei anumite continuități în educarea copilului, precum și de originea sa etnică, religioasă, culturală și lingvistică”.

„Art. 45. Tutela se instituie conform legii de către instanța judecătorească în a cărei circumscripție teritorială domiciliază sau a fost găsit copilul”.

„Art. 59. Măsurile de protecție specială a copilului sunt:

- a) plasamentul;
- b) plasamentul în regim de urgență;
- c) supravegherea specializată”.

„Art. 68. (1) Plasamentul în regim de urgență este o măsură de protecție specială, cu caracter temporar, care se stabilește pentru copilul aflat în următoarele situații:

- a) abuzat, neglijat sau supus oricărei forme de violență;
- b) găsit sau părăsit în unități sanitare.

(2) Plasamentul în regim de urgență se poate dispune și în cazul copilului al cărui unic ocrotitor legal sau ambii au fost reținuți, arestați, internați sau în situația în care, din orice alt motiv, aceștia nu-și pot exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la copil. (...)”.

„Art. 69. (1) Măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului din unitatea administrativ-teritorială în care se găsește copilul aflat în situațiile prevăzute la art. 68 alin. (1), dacă nu se întâmpină opoziție din partea reprezentanților persoanelor juridice, precum și a persoanelor fizice care au în îngrijire sau asigură protecția copilului respectiv. Pentru copilul aflat în situațiile prevăzute la art. 68 alin. (2), măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului.

(2) Măsura plasamentului în regim de urgență se stabilește de către instanța judecătorească în condițiile art. 100 alin. (3)”.

„Art. 70. (1) În situația plasamentului în regim de urgență dispus de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, aceasta este obligată să sesizeze instanța judecătorească în termen de 5 zile de la data la care a dispus această măsură.

(2) În situația în care nu se mai mențin împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurii plasamentului în regim de urgență, directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului poate dispune, în termenul prevăzut la alin. (1), revocarea măsurii de plasament în regim de urgență.

(3) Instanța judecătorească va analiza motivele care au stat la baza măsurii adoptate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului și va dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și, după caz, reintegrarea copilului în familia sa, înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela sau cu măsura plasamentului. Instanța se va pronunța, totodată, cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

(4) În situația în care plasamentul în regim de urgență este dispus de către instanța judecătorească, aceasta se va pronunța în condițiile art. 100 alin. (4)”.

„Art. 133. (1) Cauzele prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului.

(2) Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul”.

3. Codul civil:

„Art. 106. (1) Ocrotirea minorului se realizează prin părinți, prin instituirea tutelei, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială anume prevăzute de lege. (...)”.

„Art. 107. (1) Procedurile prevăzute de prezentul cod privind ocrotirea persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare *instanța de tutelă*.

(2) În toate cazurile, instanța de tutelă soluționează de îndată aceste cereri”.

„Art. 110. Tutela minorului se instituie atunci când ambii părinți sunt, după caz, decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa penală a interzicerii drepturilor

părintești, puși sub interdicție judecătorească, dispăruți ori declarați judecătorește morți, precum și în cazul în care, la încetarea adopției, instanța hotărăște că este în interesul minorului instituirea unei tutele”.

„Art. 119. (1) Numirea tutorelui se face, cu acordul acestuia, de către instanța de tutelă în camera de consiliu, prin încheiere definitivă. (...)”.

4. *Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 76/2012):*

„Art. 76. Până la organizarea instanțelor de tutelă și familie, judecătoriile sau, după caz, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori și familie vor îndeplini rolul de instanțe de tutelă și familie, având competența stabilită potrivit Codului civil, Codului de procedură civilă, prezentei legi, precum și reglementărilor speciale în vigoare”.

5. *Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil, cu modificările și completările ulterioare (Legea nr. 71/2011):*

„Art. 229. (1) Organizarea, funcționarea și atribuțiile instanței de tutelă și de familie se stabilesc prin legea privind organizarea judiciară.

(2) Până la reglementarea prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă:

a) atribuțiile acesteia, prevăzute de Codul civil, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completele specializate pentru minori și familie;

b) raportul de anchetă psihosocială prevăzut de Codul civil este efectuat de autoritatea tutelară, cu excepția anchetei prevăzute la art. 508 alin. (2), care se efectuează de direcția generală de asistență socială și protecția copilului;

c) autoritățile și instituțiile cu atribuții în domeniul protecției drepturilor copilului, respectiv a persoanei fizice continuă să exercite atribuțiile prevăzute de reglementările în vigoare la data intrării în vigoare a Codului civil, cu excepția celor date în competența instanței de tutelă.

(3) Până la data intrării în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), atribuțiile instanței de tutelă referitoare la exercitarea tutelei cu privire la bunurile minorului sau ale interzisului judecătorec ori, după caz, cu privire la supravegherea modului în care tutorele administrează bunurile acestuia revin autorității tutelare.

(3¹) Până la intrarea în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), măsura plasamentului, a plasamentului în regim de urgență și a supravegherii specializate se stabilesc și se monitorizează potrivit art. 58-70 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările ulterioare.

(3²) Până la intrarea în vigoare a reglementării prevăzute la alin. (1), numirea curatorului special care îl asistă sau îl reprezintă pe minor la încheierea actelor de dispoziție sau la dezbaterile procedurii succesoriale se face, de îndată, de autoritatea tutelară, la cererea notarului public, în acest din urmă caz nefiind necesară validarea sau confirmarea de către instanță.

(3³) Dispozițiile alin. (3²) se aplică în mod corespunzător și în cazul numirii curatorului special prevăzut la art. 167 din Codul civil.

(4) Cererile în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Codului civil rămân să fie soluționate de instanțele judecătorești sau, după caz, de autoritățile administrative competente potrivit legii în vigoare la data sesizării lor”.

6. *Codul de procedură civilă:*

„Art. 94. Judecătoriile judecă:

1. În primă instanță, următoarele cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani:

a) cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel; (...).”

III. Orientările jurisprudențiale divergente

7. Instanțele judecătorești au fost sesizate cu cereri de chemare în judecată prin care direcția generală de asistență socială și protecția copilului a solicitat, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu măsura de protecție alternativă – tutela, pentru minori.

S-a constatat că instanțele au interpretat diferit prevederile legale cu privire la competența materială în soluționarea acestor acțiuni.

8. *Într-o primă opinie*, s-a apreciat că *judecătoria* este instanța competentă material să soluționeze astfel de cereri.

(i) În unele cauze, tribunalele au dispus declinarea competenței către judecătoria. S-a reținut că, în speță, este incidentă ipoteza prevăzută de alin. (3) al art. 70 din Legea nr. 272/2004, în sensul că direcția generală de asistență socială și protecția copilului solicită înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela, ceea ce conduce la concluzia că instanța este sesizată cu un singur capăt de cerere, fiind chemată să analizeze condițiile legale de instituire a tutelei, nu pe cele privitoare la plasament.

Totodată, s-a arătat că, din coroborarea prevederilor art. 94 pct. 1 lit. a) CPC, art. 76 din Legea nr. 76/2012 și art. 119 C. civ., rezultă că judecătoria, ca instanță de tutelă, este competentă să soluționeze în primă instanță cererile privitoare la instituirea tutelei.

Într-o altă cauză, tribunalul a reținut că a fost investit cu două cereri cu caracter principal, una având ca obiect instituirea tutelei și alta având ca obiect o altă măsură de ocrotire a minorului, respectiv darea în plasament. Apreciind că nu poate opera prorogarea legală de competență, tribunalul a declinat competența de soluționare a cererii privitoare la instituirea tutelei în favoarea judecătoriei ca instanță de tutelă.

(ii) În alte cauze, judecătoriile au soluționat aceste cereri, apreciind că sunt competente material.

(iii) În alte cauze, fiind sesizate cu soluționarea conflictelor de competență în acest sens, curțile de apel au stabilit competența în favoarea judecătoriei.

S-a reținut că dispozițiile art. 133 din Legea nr. 272/2004 sunt de strictă interpretare și sunt aplicabile numai în cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială prevăzute la art. 59 din acest act normativ. Or, tutela copilului este reglementată de normele de drept comun prevăzute de art. 110 și urm. C. civ., astfel încât competența materială de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei copilului este cea din dreptul comun, care revine judecătoriei, potrivit art. 94 pct. 1 lit. a) CPC.

În sprijinul acestei interpretări, fost avută în vedere și Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în M. Of. nr. 732 din 30 octombrie 2007, pronunțată în aplicarea dispozițiilor art. 124 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 [în prezent art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004], prin care s-a stabilit că judecătoria este competentă să soluționeze, în primă instanță, cererile privind măsura de protecție alternativă a tutelei copilului.

9. *Într-o a doua opinie*, s-a considerat că *tribunalul* este competent material să judece, în primă instanță, cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela.

(i) În unele cauze, judecătoria a dispus declinarea competenței în favoarea tribunalului.

(ii) În alte cauze, tribunalele au soluționat aceste acțiuni, reținând propria competență materială.

(iii) Într-un alt caz, fiind sesizată cu un conflict de competență în acest sens, curtea de apel a stabilit competența în favoarea tribunalului.

S-a reținut că, potrivit prevederilor art. 68 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, plasamentul copilului în regim de urgență este o măsură de protecție specială, fiind aplicabil art. 133 din Legea nr. 272/2004, potrivit căruia cauzele privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului.

Sesizarea instanței de către direcția generală de asistență și protecția copilului, după ce directorul acesteia a instituit măsura plasamentului în regim de urgență, cu o cerere întemeiată pe art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, conturează o cauză care intră, indiferent care dintre variantele oferite de această prevedere legală este aleasă de reclamantă, în sfera cererilor „prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială”.

O astfel de cerere nu vizează exclusiv sau principal instituirea tutelei, întrucât ține de regimul juridic al plasamentului în regim de urgență, iar norma de competență prevăzută de art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 este aplicabilă și în cauzele în care se solicită încetarea unei măsuri de protecție specială.

Instituirea tutelei în urma efectuării de către tribunalul sesizat a analizei prevăzute de art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 este doar una dintre posibilele consecințe, fiind manifestă voința legiuitorului ca atât analiza motivelor care au stat la baza instituirii plasamentului în regim de urgență, cât și înlocuirea acestuia cu tutela sau cu plasamentul ori reintegrarea în familie să facă obiectul judecății în cadrul aceluiași dosar, instrumentat de aceeași instanță.

Așadar, art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 derogă de la prevederile generale ale art. 119 alin. (1) C. civ. coroborat cu art. 94 pct. 1 lit. a) CPC, care consacră competența judecătorei, ca instanță de tutelă, pentru numirea tutorelui. Această măsură intră în competența tribunalului ori de câte ori este solicitată de către direcția generală de asistență și protecția copilului în cadrul sesizării de înlocuire a plasamentului în regim de urgență cu tutela.

IV. Jurisprudența Curții Constituționale

10. În urma verificărilor efectuate, nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept în discuție.

V. Opinia procurorului general

11. Prin punctul de vedere înregistrat la Înalta Curte de Casație și Justiție la data de 13 octombrie 2017, rezumând cele două orientări jurisprudențiale conturate în practica instanțelor naționale, procurorul general a apreciat ca fiind în litera și spiritul legii opinia conform căreia tribunalului îi revine competența de a soluționa cererile având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela, pentru următoarele argumente:

– ori de câte ori situația concretă în care se află copilul și familia sa face posibilă instituirea tutelei, aceasta va fi dispusă prioritar, pe cale principală, prin formularea unei acțiuni întemeiate pe dispozițiile Codului civil, la instanța de tutelă competentă potrivit dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. a) CPC;

– instituirea unei măsuri de protecție specială dintre cele prevăzute de art. 59 din lege se va solicita prin formularea unei acțiuni introduse la tribunal, conform art. 133 din Legea nr. 272/2004;

– dacă în timpul în care se derulează măsura de protecție specială a plasamentului în regim de urgență intervin schimbări în situația copilului, art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 prevede posibilitatea înlocuirii plasamentului în regim de urgență cu tutela;

– obiectul principal al acestor cereri îl constituie analiza deciziei de revocare a măsurii speciale de protecție a plasamentului în regim de urgență, în timp ce instituirea măsurii de protecție alternativă a tutelei reprezintă doar o cerere accesorie, în sensul art. 30 alin. (4) CPC;

– împrejurarea că, prin admiterea cererii de chemare în judecată, instanța dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și instituie tutela nu conduce la concluzia că ne aflăm în prezența unei cereri cu două capete principale și nici că încetarea plasamentului este o cerere accesorie cererii de instituire a tutelei, în raport cu finalitatea acțiunii;

– având în vedere dispozițiile art. 123 alin. (1) CPC, conform cărora cererile accesorii, adiționale, precum și cele incidentale se judecă de instanța competentă pentru cererea principală, chiar dacă ar fi de competența materială sau teritorială a altei instanțe judecătorești, cu excepția cererilor referitoare la insolvență sau concordatul preventiv, în situația cererilor formulate în temeiul dispozițiilor art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 prin care se solicită încetarea plasamentului în regim de urgență și înlocuirea acestei măsuri cu tutela, competența aparține tribunalului, iar nu judecătoriei, ca în situația în care instituirea tutelei ar reprezenta obiectul principal și singurul, de altfel, al cererii. Relația de dependență și de consecutivitate a petiției privind instituirea tutelei în raport cu obiectul principal al cererii constând în verificarea deciziei de revocare a plasamentului în regim de urgență atrage prorogarea competenței de soluționare a cererii de instituire a tutelei în favoarea tribunalului, în aplicarea dispozițiilor art. 123 CPC;

– prevederile art. 99 CPC nu sunt aplicabile în situația de față, astfel că este greșită disjungerea capătului de cerere privind instituirea tutelei și declinarea competenței de soluționare în favoarea judecătoriei, deoarece există riscul de a lăsa copilul fără ocrotire legală;

– sintagma „stabilirea unei măsuri de protecție specială” la care se referă art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 nu ar trebui să primească o interpretare restrictivă, circumscrisă doar situațiilor în care măsura este luată, ci oricăror situații, precum cele vizate de art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, care pun în discuție menținerea, revocarea, înlocuirea sau încetarea acestor măsuri;

– dezlegările date prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secțiile Unite, în sensul că revine judecătoriei competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei, nu au incidență în cauzele care formează obiectul prezentului recurs în interesul legii, acesta având o problematică diferită;

– între tutela instituită pe cale principală în temeiul art. 110 C. civ. și tutela instituită pe cale accesorie în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 există deosebiri nu doar în ceea ce privește instanța competentă, ci și în privința subiectelor de sezină și a altor aspecte de ordin procedural;

– instituirea tutelei după procedura specială prevăzută de Legea nr. 272/2004 este de competența tribunalului, ca instanță de tutelă, în accepțiunea art. 229 din Legea nr. 71/2011 și art. 76 din Legea nr. 76/2012, potrivit cărora, până la o viitoare reglementare a instanței de tutelă și de familie, titulatura de „instanță de tutelă” este atribuită atât judecătoriei, cât și tribunalului, fiecare dintre aceste instanțe având atribuții distincte în materia instituirii tutelei minorului, în funcție de competențele specifice prevăzute în dreptul comun sau în legea specială.

Ca urmare, în temeiul art. 517 CPC, procurorul general a solicitat admiterea recursului în interesul legii și pronunțarea unei hotărâri prin care să se asigure interpretarea și aplicarea unitară a legii.

VI. Raportul asupra recursului în interesul legii

12. Prin raportul întocmit în cauză, judecătorii-raportori au constatat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate ale recursului în interesul legii, iar cu referire la dezlegarea în drept au apreciat că, în interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 107 C. civ. și ale art. 133 alin. (1) coroborate cu art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.

VII. Înalta Curte de Casație și Justiție

13. Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori, precum și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, se constată următoarele:

VII.1. Admisibilitatea recursului în interesul legii

14. Completul competent să judece recursul în interesul legii a fost legal sesizat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța care, potrivit dispozițiilor art. 514 CPC, are calitatea procesuală de a declanșa acest mecanism de unificare a practicii în scopul interpretării și aplicării unitare a legii de către toate instanțele judecătorești.

15. Potrivit dispozițiilor art. 515 CPC, „Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii”.

16. Din cuprinsul textului de lege menționat rezultă următoarele condiții care trebuie îndeplinite pentru ca recursul în interesul legii să fie admisibil: sesizarea să aibă ca obiect o problemă de drept; această problemă de drept să fi fost dezlegată diferit de instanțele judecătorești; dovada soluționării diferite să se facă prin hotărâri judecătorești definitive, iar hotărârile judecătorești să fie anexate cererii.

17. Primele două condiții de admisibilitate sunt îndeplinite întrucât, în practica instanțelor judecătorești, nu există un punct de vedere unitar cu privire la competența materială de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu tutela.

18. Astfel, unele instanțe au apreciat că judecătoria este competentă material să soluționeze astfel de cereri, considerând că acestea privesc măsura de protecție alternativă a tutelei copilului.

19. Alte instanțe au apreciat că tribunalul este instanța competentă material să soluționeze astfel de cereri, considerând că acestea privesc măsura de protecție specială a plasamentului în regim de urgență, fiind aplicabile prevederile Legii nr. 272/2004.

20. De asemenea este îndeplinită și cea de-a treia condiție de admisibilitate, prevăzută de art. 515 CPC, care impune ca dovada soluționării diferite a problemei de drept care face obiectul sesizării să se facă prin hotărâri definitive.

21. În acest sens se constată că au fost atașate actului de sesizare hotărâri judecătorești cuprinzând soluțiile jurisprudențiale neunitare, pronunțate atât în cuprinsul unor sentințe de declinare a competenței, care, potrivit art. 132 alin. (3) CPC, nu sunt supuse niciunei căi de atac, cât și în regulatoare de competență, care, potrivit dispozițiilor art. 135 alin. (4) CPC, sunt definitive.

Anexele care însoțesc actul de sesizare fac dovada îndeplinirii condiției formale ca hotărârile judecătorești să fie anexate cererii.

22. Prin urmare, recursul în interesul legii este admisibil.

VII.2. Pe fondul recursului în interesul legii

23. Potrivit art. 106 alin. (1) C. civ., ocrotirea minorului se realizează prin părinți, prin instituirea tutelei, prin darea în plasament sau, după caz, prin alte măsuri de protecție specială anume prevăzute de lege.

24. În acest sens, art. 44 din Legea nr. 272/2004 prevede că orice copil care este, temporar sau definitiv, lipsit de ocrotirea părinților săi sau care, în vederea protejării intereselor sale, nu poate fi lăsat în grija acestora are dreptul la protecție alternativă, care include: instituirea tutelei, măsurile de protecție specială prevăzute de prezenta lege și adopția.

25. Conform art. 107 C. civ., procedurile privind măsurile de ocrotire a persoanei fizice sunt de competența instanței de tutelă și de familie stabilite potrivit legii, denumită în continuare instanța de tutelă.

26. Prin dispozițiile tranzitorii cuprinse în art. 229 alin. (2) lit. a) din Legea nr. 71/2011 s-a stabilit că, până la reglementarea prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă, atribuțiile acesteia, prevăzute de Codul civil, sunt îndeplinite de instanțele, secțiile sau, după caz, completele specializate pentru minori și familie.

27. De asemenea, potrivit art. 76 din Legea nr. 76/2012, până la organizarea instanțelor de tutelă și familie, judecătoriile sau, după caz, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori și familie vor îndeplini rolul de instanțe de tutelă și familie, având competența stabilită potrivit Codului civil, Codului de procedură civilă, acestei legi, precum și reglementărilor speciale în vigoare.

28. Din prevederile art. 94 pct. 1 lit. a) CPC rezultă că instanța de tutelă de drept comun este judecătoria, „în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel”.

29. Unul dintre aceste cazuri de excepție este reglementat de legea specială privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Astfel, potrivit art. 133 din Legea nr. 272/2004, cauzele prevăzute de această lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului. Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul.

30. Așadar, în cauzele prevăzute de Legea nr. 272/2004 privind stabilirea măsurilor de protecție specială, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori și familie îndeplinesc rolul de instanță de tutelă.

31. Cu privire la domeniul de aplicare a dispozițiilor art. 133 [fost art. 124 alin. (1)] din Legea nr. 272/2004 se reține cu titlu prealabil că, prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Secțiile Unite, publicată în M. Of. nr. 732 din 30 octombrie 2007, pronunțată în recurs în interesul legii, s-a statuat că revine judecătoriei competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei copilului.

32. În considerentele deciziei anterior menționate s-a reținut că: „numai pentru cauzele care se regăsesc în cuprinsul normelor de reglementare din Legea nr. 272/2004 s-a prevăzut competența de soluționare a tribunalului”, respectiv „numai acele cauze care privesc măsurile de protecție specială a copilului strict determinate în cuprinsul art. 55” (actual art. 59) – plasamentul, plasamentul în regim de urgență și supravegherea specializată.

33. Dezlegarea dată prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007, sus-menționată, a avut ca situație premisă cererile care vizează măsura de protecție alternativă a tutelei copilului formulate pe cale principală.

34. Ca urmare, pentru a stabili dacă o cerere având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela intră în sfera de aplicare a normei speciale prevăzute la art. 133 din Legea nr. 272/2004, care atrage competența tribunalului, este necesar a se verifica în ce măsură o asemenea cauză privește măsura de protecție specială a plasamentului în regim de urgență.

35. Soluția rezultă din analiza cadrului normativ al acțiunii prin care direcția generală de asistență socială și protecția copilului solicită, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență cu măsura de protecție alternativă – tutela, pentru minori.

36. Astfel, potrivit art. 68 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, plasamentul în regim de urgență este o măsură de protecție specială, cu caracter temporar, care se stabilește pentru copilul aflat următoarele situații: a) abuzat, neglijat sau supus oricărei forme de violență; b) găsit sau părăsit în unități sanitare. De asemenea, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, plasamentul în regim de urgență se poate dispune și în cazul copilului al cărui unic ocrotitor legal sau ambii au fost reținuți, arestați, internați sau în situația în care, din orice alt motiv, aceștia nu își pot exercita drepturile și obligațiile părintești cu privire la copil.

37. Potrivit dispozițiilor art. 110 C. civ., tutela minorului se instituie atunci când ambii părinți sunt, după caz, decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat pedeapsa penală a

interzicerii drepturilor părintești, puși sub interdicție judecătorească, dispăruți ori declarați judecătorește morți, precum și în cazul în care, la încetarea adopției, instanța hotărăște că este în interesul minorului instituirea tutelei.

38. În condițiile art. 70 alin. (1) din Legea nr. 272/2004, direcția generală de asistență socială și protecția copilului este obligată să sesizeze instanța judecătorească în vederea modificării sau încetării măsurii plasamentului în regim de urgență. Această obligație a instituției cu atribuții în protecția copilului intră în conținutul noțiunii de monitorizare prevăzute în secțiunea a 5-a din capitolul III al Legii nr. 272/2004.

39. În acest sens, în art. 70 alin. (1) și (2) din Legea nr. 272/2004 se prevede că, în situația plasamentului în regim de urgență dispus de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului, aceasta este obligată să sesizeze instanța judecătorească în termen de 5 zile de la data la care a fost dispusă această măsură. În situația în care nu se mai mențin împrejurările care au stat la baza stabilirii măsurii plasamentului în regim de urgență, directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului poate dispune, în termenul prevăzut la alin. (1), revocarea măsurii de plasament în regim de urgență.

40. Potrivit art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, instanța judecătorească sesizată în condițiile sus-menționate va analiza motivele care au stat la baza măsurii adoptate de către direcția generală de asistență socială și protecția copilului și va dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și, după caz: (i) reintegrarea copilului în familie ori (ii) înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela sau cu măsura plasamentului. De asemenea, instanța se va pronunța cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

41. Temeiul de drept al cererilor de chemare în judecată care au fost calificate în mod diferit în jurisprudență și care, pe cale de consecință, au generat practica neunitară se regăsește în secțiunea a 3-a din capitolul III al Legii nr. 272/2004, intitulată „Plasamentul în regim de urgență”.

42. Obiectul principal al acestor cereri nu este instituirea tutelei, ci monitorizarea aplicării măsurii de protecție specială a plasamentului în regim de urgență prin analiza de către instanța judecătorească a motivelor care au stat la baza măsurii adoptate de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului. În urma acestei analize, instanța poate dispune fie încetarea măsurii de protecție specială și reintegrarea copilului în familia sa, fie înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu măsura de protecție alternativă a tutelei ori cu măsura de protecție specială a plasamentului.

43. Așadar, în soluționarea cererii, instanța are posibilitatea alegerii măsurii adecvate de ocrotire a minorului. Instituirea tutelei este una dintre opțiunile prevăzute de lege pentru instanță, aceasta având deopotrivă posibilitatea de a dispune reintegrarea în familie (atunci când constată că nu se impune instituirea unei măsuri de protecție alternativă) sau instituirea plasamentului.

44. Împrejurarea că, urmare a admiterii cererii de chemare în judecată, instanța dispune încetarea plasamentului în regim de urgență și instituirea tutelei nu conduce la concluzia existenței a două capete principale de cerere.

45. De asemenea, în raport cu finalitatea acțiunii, nu se poate aprecia că încetarea sau înlocuirea plasamentului în regim de urgență este o cerere accesorie celei de instituire a tutelei.

46. Prin urmare, disjungerea cererii privind instituirea tutelei de cererea de înlocuire a măsurii plasamentului în regim de urgență și declinarea competenței de soluționare în favoarea judecătoriei este contrară dispozițiilor legale și îl expune pe copilul față de care a fost luată această măsură de protecție specială (a plasamentului în regim de urgență) riscului de a rămâne lipsit de ocrotire legală. Astfel, odată cu înlocuirea măsurii plasamentului în regim de urgență, instanța este obligată să se pronunțe și cu privire la exercitarea drepturilor părintești, ceea ce impune ca tutela să fie instituită concomitent cu înlocuirea măsurii de protecție specială.

47. Pentru considerentele expuse, cererea de chemare în judecată prin care direcția generală de asistență socială și protecția copilului solicită, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, înlocuirea măsurii

plasamentului în regim de urgență cu tutela privește o măsură de protecție specială și se circumscrie dispozițiilor art. 133 din Legea nr. 272/2004.

48. Sintagma „stabilirea unei măsuri de protecție specială” cuprinsă în art. 133 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 nu poate fi interpretată restrictiv, circumscrișă doar situațiilor în care măsura este luată, ci oricăror situații, precum cele vizate de art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, care pun în discuție menținerea, revocarea, încetarea sau înlocuirea acestor măsuri, cu alte cuvinte monitorizarea aplicării măsurilor de protecție specială.

49. În sprijinul acestei interpretări sunt și prevederile art. 229 alin. (3¹) din Legea nr. 71/2011, conform cărora, până la intrarea în vigoare a reglementării prin lege a organizării și funcționării instanței de tutelă, măsura plasamentului, a plasamentului în regim de urgență și a supravegherii specializate se stabilesc și se monitorizează potrivit art. 58-70 din Legea nr. 272/2004.

50. Rezultă din textul normativ anterior menționat că, în concepția legiuitorului, măsurile care țin de monitorizarea plasamentului în regim de urgență intră în sfera de aplicare a art. 133 din Legea nr. 272/2004, această normă specială de competență materială nefiind limitată la cauzele privind stabilirea *stricto sensu* a măsurilor de protecție specială.

51. Nu poate fi primită interpretarea potrivit căreia în acest tip de acțiuni nu se discută o măsură de protecție specială, ci măsura de protecție alternativă a tutelei, de competența judecătorei ca instanță de tutelă de drept comun, întrucât instanța competentă material nu se determină în funcție de soluția pronunțată cu privire la măsura de ocrotire care se impune a fi luată față de minor (judecătoria în cazul tutelei și tribunalul în cazul plasamentului).

52. Prezenta dezlegare nu contravine interpretării cu caracter obligatoriu date în recursul în interesul legii soluționat prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007 de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite, conform căreia competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor privind măsura de protecție alternativă a tutelei revine judecătorei.

53. Astfel, dezlegarea dată prin Decizia nr. III din 15 ianuarie 2007, sus-menționată, a avut ca situație premisă cererile formulate pe cale principală care vizează măsura de protecție alternativă a tutelei copilului aflat în una dintre situațiile prevăzute de art. 110 C. civ. (fost art. 113 din Legea nr. 4/1953 privind Codul familiei, republicată, cu modificările și completările ulterioare), care nu a necesitat instituirea unei măsuri de protecție specială, în vreme ce, în sesizarea de față, instituirea tutelei copilului se solicită a fi dispusă, în temeiul art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, față de un copil aflat sub incidența măsurii de protecție specială a plasamentului în regim de urgență.

54. Așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, și după intrarea în vigoare a Legii nr. 272/2004, ocrotirea copilului se realizează, ca regulă generală, prin părinți/părinte, iar în subsidiar, prin măsurile de protecție alternativă, în cadrul cărora întâietate are tutela, în raport cu măsurile de protecție specială și, respectiv, adopția.

55. Totodată, raportul între măsurile prin care se realizează, în subsidiar, ocrotirea copilului nu a suferit modificări după intrarea în vigoare a actualului Cod civil, iar problema de drept vizând determinarea instanței competente material să soluționeze cererea de înlocuire a măsurii de protecție specială a plasamentului în regim de urgență cu tutela nu a făcut obiectul analizei cu prilejul soluționării mecanismului anterior de unificare a practicii judiciare.

56. Așadar, prezenta interpretare este aplicabilă numai în ipoteza în care tutela minorului este instituită cu prilejul examinării de către tribunalul sesizat, în temeiul dispozițiilor art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004, a motivelor care au stat la baza adoptării de către directorul direcției generale de asistență socială și protecția copilului a măsurii plasamentului în regim de urgență.

57. Pentru considerentele arătate, în temeiul dispozițiilor art. 517 alin. (1) cu referire la art. 514 CPC, **Înalta Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:**

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Curții de Apel Constanța și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 107 C. civ. și ale art. 133 alin. (1) coroborate cu art. 70 alin. (3) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, competența de soluționare, în primă instanță, a cererilor având ca obiect înlocuirea plasamentului în regim de urgență cu tutela revine tribunalului.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) CPC.

EDITURA HAMANGIU

FIȘA NR. 12. Competența teritorială a instanțelor judecătorești

– pct. I.4, p. 103-104 –

Articolul 127 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă – Imparțialitatea instanței

C.C.R., Excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 127 alin. (1) și (2) CPC:

Potrivit comunicatului Compartimentului Relații externe, relații cu presa și protocol (www.ccr.ro), în ziua de 26 aprilie 2018, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că: **sintagma „de competența instanței la care își desfășoară activitatea” din cuprinsul art. 127 alin. (1) CPC, precum și sintagma „care își desfășoară activitatea la instanța competentă să judece cauza” din cuprinsul art. 127 alin. (2) CPC sunt neconstituționale; dispozițiile art. 127 alin. (1) și (2) CPC sunt constituționale în măsura în care privesc și instanța de judecată în calitate de parte reclamantă/pârâtă.** Curtea a statuat, în acord și cu jurisprudența constantă a Curții Europene a Drepturilor Omului, că este necesar ca justiția să se realizeze nu numai în fapt, ci să existe și toate aparențele din care să reiasă îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru ca judecata să se desfășoare în mod echitabil. În unele cauze poate fi dificilă găsirea unor dovezi care să infirme prezumția de imparțialitate subiectivă a judecătorului, astfel încât reglementarea unor cerințe privind imparțialitatea obiectivă este necesară. Raportând cele de mai sus la prezenta cauză, Curtea, pe de o parte, a reținut că stabilirea competenței facultative numai în privința judecării cererilor formulate de judecători a căror competență de soluționare revenea instanțelor de judecată la care judecătorii respectivi își desfășoară activitatea încalcă dispozițiile constituționale ale art. 21 alin. (3) și art. 124 alin. (2) CPC. O asemenea soluție legislativă reduce aplicarea garanției imparțialității instanței de judecată, parte a dreptului la un proces echitabil, numai la situația anterferită, astfel încât aceasta nu își atinge scopul pentru care a fost edictată, respectiv apărarea prestigiului și imparțialității justiției. Pe de altă parte, Curtea a constatat că noțiunea de „judecător” din cuprinsul art. 127 alin. (1) și (2) CPC își găsește un sens constituțional numai în măsura în care aceasta vizează și instanța de judecată, astfel încât competența facultativă urmează a se aplica și în ipoteza în care instanța de judecată are calitatea de reclamant sau de pârât, după caz. Având în vedere circumstanțele cauzei, Curtea a statuat că permiterea cumulului competenței jurisdicționale cu calitatea de parte în proces reprezintă un element obiectiv care conduce în mod întemeiat la îndoieli cu privire la imparțialitatea instanței, contrar art. 21 alin. (3) și art. 124 alin. (2) din Constituție.

FIȘA NR. 17. Termenele procedurale

– pct. II, p. 140 –

Termen procedural socotit pe zile. Act de procedură transmis prin fax sau poștă electronică

CPC, art. 182 și art. 183

Actul de procedură transmis prin fax sau poștă electronică, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotit a fi depus în termen.

I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 34 din 15 mai 2017, M. Of. nr. 803 din 11 octombrie 2017

Rezumat:

Potrivit art. 89 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Plenului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1.375/2015, cu modificările ulterioare, „Programul de lucru al instanțelor este de 8 ore zilnic, timp de 5 zile pe săptămână; programul începe, de regulă, la ora 8,00 și se încheie la ora 16,00”.

Conform art. 182 alin. (2) CPC, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță, cum este și cererea transmisă prin fax/e-mail, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează la instanță în mod legal (respectiv la ora 16,00). În toate cazurile se va lua în considerare ca dovadă a datei depunerii actului data înscrisă pe cererea de fax/e-mail ca dată de transmitere, aceasta fiind înregistrarea făcută de serviciul specializat de comunicare, conform dispozițiilor art. 183 alin. (3) CPC.

Prin urmare, nu interesează data când se aplică viza de înregistrare la instanță, ci se verifică ca faxul/e-mailul să fie transmis în ultima zi a termenului, însă până la data terminării programului de lucru al instanței. Transmiterea unei cereri prin fax sau prin poștă electronică se asimilează cu depunerea cererii personal de parte, în ambele situații existând obligația ca depunerea cererii să se realizeze la instanță, până la ora la care activitatea încetează în mod legal.

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Prin încheierea de ședință de la 28 noiembrie 2016, pronunțată în dosarul nr. 35.438/3/2016, Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în baza art. 519 CPC, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea modului de interpretare a dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, în sensul de a se stabili dacă acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen.

2. Cererea de pronunțare a hotărârii prealabile a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție la data de 19 decembrie 2016 cu nr. 4.106/1/2016.

II. Temeiul juridic al sesizării

3. Articolul 519 CPC stipulează următoarele:

„Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

III. Normele de drept intern care formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile

4. *Codul de procedură civilă:*

Art. 182 alin. (1): „Termenul care se socotește pe zile, săptămâni, luni sau ani se împlinește la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură”.

Alin. (2): „Cu toate acestea, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță sau într-un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, dispozițiile art. 183 fiind aplicabile”.

Art. 183 alin. (1): „Actul de procedură depus înăuntrul termenului prevăzut de lege prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen”.

Alin. (2): „Actul depus de partea interesată înăuntrul termenului prevăzut de lege la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află această parte este, de asemenea, considerat ca făcut în termen”.

Alin. (3): „În cazurile prevăzute la alin. (1) și (2), recipisa oficiului poștal, precum și înregistrarea ori atestarea făcută, după caz, de serviciul de curierat rapid, de serviciul specializat de comunicare, de unitatea militară sau de administrația locului de deținere, pe actul depus, servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată”.

IV. Expunerea succintă a procesului

5. Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, cu nr. 35.438/3/2015, reclamantul A a solicitat, în contradictoriu cu pârâta B, ca instanța, prin hotărârea ce o va pronunța, să oblige pârâta să îi acorde grupa I de muncă, în procent de 100%, pentru activitatea desfășurată ca salariat al acesteia și să îi elibereze adeverință în acest sens.

6. Tribunalul București, Secția a VIII-a conflicte de muncă și asigurări sociale, prin sentința civilă nr. 3.848 din 12 aprilie 2016, a admis excepția lipsei calității procesuale pasive a pârâtei B și a respins ca fiind introdusă împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă.

7. Prin cererea de apel înregistrată pe rolul Curții de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, reclamantul a solicitat respingerea excepției lipsei calității procesuale pasive a pârâtei și trimiterea cauzei la prima instanță în vederea evocării fondului.

8. La termenul de judecată din 28 noiembrie 2016, din oficiu, Curtea de Apel București a invocat excepția tardivității apelului și a pus în discuție admisibilitatea și necesitatea sesizării instanței supreme cu pronunțarea unei hotărâri prin care să dea o rezolvare de principiu chestiunii de drept, legate de interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, în sensul de a se stabili dacă acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen.

V. Motivele reținute de titularul sesizării care susțin admisibilitatea procedurii

9. Instanța de sesizare a apreciat ca fiind îndeplinite cerințele de admisibilitate a sesizării, conform art. 519 CPC, și anume:

1. existența unei cauze aflate în curs de judecată;
2. cauza să fie soluționată în ultimă instanță;
3. cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza;
4. ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată;
5. chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

10. Primele trei condiții de admisibilitate sunt îndeplinite, întrucât litigiul în legătură cu care s-a formulat sesizarea este în curs de judecată, curtea de apel investită cu soluționarea apelului urmează să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești care, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 CPC, este definitivă, iar cauza care face obiectul judecății se află în competența legală a unui complet de judecată al curții de apel investit să soluționeze pricina.

11. Cât privește admisibilitatea sesizării din perspectiva celei de-a patra condiții privind ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată, Curtea reține că procedura sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept are o natură juridică *sui-generis*, care se circumscrie unui incident procedural ivit în cursul procesului al cărui obiect îl constituie chestiunea de drept de care depinde soluționarea pe fond a cauzei.

12. În jurisprudența sa anterioară (Decizia nr. 1 din 18 noiembrie 2013, publicată în M. Of. nr. 43 din 20 ianuarie 2014, Decizia nr. 2 din 17 februarie 2014, publicată în M. Of. nr. 257 din 9 aprilie 2014, Decizia nr. 8 din 27 aprilie 2015, publicată în M. Of. nr. 431 din 17 iunie 2015 etc.), Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a reținut în mod constant că obiectul sesizării l-ar putea constitui atât o chestiune de drept material, cât și una de drept procedural dacă, prin consecințele pe care le produce, interpretarea și aplicarea normei de drept au aptitudinea să determine soluționarea pe fond a cauzei, rezolvarea raportului de drept dedus judecății.

13. De asemenea, prin Decizia nr. 9 din 4 aprilie 2016, publicată în M. Of. nr. 400 din 26 mai 2016, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a stabilit că în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 84 alin. (1) CPC cererea de chemare în judecată și reprezentarea convențională a persoanei juridice în fața instanțelor de judecată nu se pot face prin mandatar persoană juridică, nici prin consilierul juridic sau avocatul acesteia din urmă, reținându-se că este îndeplinită condiția ca, de lămurirea acestei chestiuni de drept, să depindă soluționarea pe fond a cauzei, deoarece „modul în care ar urma să fie interpretat și aplicat textul de lege cu privire la care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile influențează și soluția pe fond a cererii deduse judecății”.

14. S-a învederat că excepția tardivității, ca și excepția lipsei dovezii calității de reprezentant reprezintă impedimente procesuale pentru judecarea pe fond a cauzei, având un efect final peremptoriu, motiv pentru care, pentru identitate de rațiune și având în vedere și jurisprudența anterioară a Înaltei Curți de Casație și Justiție, apreciază ca fiind îndeplinită și condiția ca, de lămurirea chestiunii de drept prezentate, să depindă soluționarea pe fond a cauzei. Această interpretare asigură atingerea scopului legii (*ratio legis*), respectiv asigurarea unei practici judiciare unitare.

15. În opinia Curții, chestiunea de drept identificată prezintă și caracter de noutate, fiind îndeplinită și ultima condiție, întrucât, asupra acesteia, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat prin niciunul dintre modurile prevăzute de lege, nu a făcut obiectul unui recurs în interesul legii și nici al unei cereri pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

16. Modalitatea de transmitere a cererilor de chemare în judecată prin mijlocele de comunicare e-mail/fax este un fenomen în continuă creștere, iar textele legale a căror interpretare se solicită pot primi mai multe interpretări diferite ce necesită lămurirea prin mecanismul hotărârii prealabile, pentru asigurarea dreptului de acces la instanță inclus în dreptul la un proces echitabil prevăzut de art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

17. De asemenea reprezintă un element de noutate în procedura civilă distincția instituită de legiuitor (art. 182 CPC), din punctul de vedere al împlinirii termenelor procedurale, între actele de procedură ce nu trebuie depuse, în mod necesar, la instanță [alin. (1)] și actele ce trebuie depuse, în mod obligatoriu, la instanța de judecată sau în alt loc [alin. (2)]. În același sens reprezintă un element de noutate noțiunea de serviciu specializat de comunicare inclusă în art. 183 CPC.

18. Se mai arată, în acest context, utilitatea sesizării instanței supreme și din perspectiva opiniilor divergente exprimate în materie, prin soluții de practică judiciară, fără să se poată constata cristalizarea unei jurisprudențe suficient articulate în vreunul din sensuri, cât să lipsească de obiect și efect real, util, prezenta sesizare.

19. Se menționează ca jurisprudență relevantă la nivelul secției decizia civilă nr. 1.219/87/2015, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. 43.658/3/2014/a1 și decizia civilă nr. 1.249 din 9 martie 2016, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. 1.219/87/2015.

20. Într-o primă opinie exprimată în cadrul deciziei nr. 1.219/87/2015, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. 43.658/3/2014/a1 s-a apreciat că: „dispozițiile art. 183 alin. (1) CPC se interpretează în sensul că actul de procedură depus la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen, indiferent de data înregistrării cererii la instanță, cu condiția să fie transmis, conform înregistrării cu data transmiterii prin fax, până la data la care activitatea încetează în mod legal la instanță, cu respectarea art. 182 alin. (2) CPC.

21. De aceea, cererea transmisă prin fax de apelant, în ultima zi a termenului, dar după închiderea programului de lucru la instanță, a fost în mod corect apreciată ca fiind tardivă”.

22. Prin cea de-a doua opinie exprimată în cadrul deciziei civile nr. 1.249 din 9 martie 2016, pronunțată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. 1.219/87/2015, s-a arătat că: „Art. 182 alin. (2) CPC condiționează depunerea actului de programul de lucru al instanței, scopul legiuitorului fiind evident de obținere a datei certe în condițiile art. 93 alin. (5) enunțat anterior. Dacă în privința actelor depuse prin poștă, servicii specializate de curierat, unități militare sau locuri de deținere, data certă se obține prin eliberarea recipisei, a înregistrării sau atestării făcute pe actul depus de către serviciul specializat sau unitățile menționate, în cazul actelor depuse de parte personal, prin fax sau e-mail data certă se obține doar prin aplicarea ștampilei de intrare a instanței și nu prin data înregistrării faxului sau emailului”.

VI. Punctul de vedere al completului de judecată

23. Opinia exprimată de instanța de sesizare este în sensul că cererea de chemare în judecată este socotită ca fiind formulată în termen dacă a fost transmisă prin fax sau prin e-mail până la data la care activitatea încetează în mod legal la instanță, cu respectarea art. 182 alin. (2) CPC.

24. Potrivit art. 89 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea Plenumului Consiliului Superior al Magistraturii nr. 1.375/2015, cu modificările ulterioare, denumit în continuare *Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești*, „Programul de lucru al instanțelor este de 8 ore zilnic, timp de 5 zile pe săptămână; programul începe, de regulă, la ora 8,00 și se încheie la ora 16,00”.

25. Conform art. 182 alin. (2) CPC, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță, cum este și cererea transmisă prin fax/e-mail, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează la instanță în mod legal (respectiv la ora 16,00). În toate cazurile se va lua în considerare ca dovadă a datei depunerii actului data înscrisă pe cererea de fax/e-mail ca dată de transmitere, aceasta fiind înregistrarea făcută de serviciul specializat de comunicare, conform dispozițiilor art. 183 alin. (3) CPC.

26. Prin urmare, nu interesează data când se aplică viza de înregistrare la instanță, ci se verifică ca faxul/e-mailul să fie transmis în ultima zi a termenului, însă până la data terminării programului de lucru al instanței.

27. Acesta este și sensul dat de dispozițiile art. 183 alin. (1) CPC care prevăd că actul de procedură depus înăuntrul termenul prevăzut de lege [deci cu respectarea dispozițiilor art. 182 alin. (2) CPC] prin scrisoare recomandată, la oficiul poștal, sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen.

28. Transmiterea unei cereri prin fax sau prin poștă electronică se asimilează cu depunerea cererii personal de parte, în ambele situații, existând obligația ca depunerea cererii să se realizeze la instanță, până la ora la care activitatea încetează în mod legal.

29. Concluzionând, dispozițiile art. 183 alin. (1) CPC se interpretează în sensul că actul de procedură depus prin fax sau prin e-mail este socotit a fi făcut în termen, indiferent de data înregistrării cererii la instanță, cu condiția să fie transmis, conform înregistrării cu data transmiterii prin fax, până la data la care activitatea încetează în mod legal la instanță, cu respectarea art. 182 alin. (2) CPC.

30. Teza potrivit căreia cererea poate fi depusă prin fax sau prin e-mail până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului, potrivit art. 182 alin. (1) CPC, nu ține seama de faptul că acțiunea este un act ce trebuie depus la instanță, fiind deci aplicabil art. 182 alin. (2) din actul normativ anterior menționat.

31. Susținerea potrivit căreia data înregistrării cererii transmise prin fax/e-mail este data certă rezultată prin aplicarea vizei de înregistrare lipsește de efecte dispozițiile art. 183 alin. (3) CPC ce reglementează ca dovadă a depunerii actului: „înregistrarea făcută de serviciul specializat de comunicare”.

32. Este adevărat că, potrivit art. 94 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, „actele de sesizare a instanței depuse personal sau prin reprezentant, sosite prin poștă, curier ori fax sau în orice alt mod prevăzut de lege, se depun la registratură, unde, în aceeași zi, după stabilirea obiectului cauzei, primesc, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, dată certă și număr din aplicația ECRIS”, însă nu se poate aprecia ca dovadă a depunerii cererii data certă, deoarece se opun dispozițiile art. 183 alin. (3) CPC, în măsura în care se apreciază că prin serviciu specializat de comunicare se înțelege și transmiterea cererii prin fax/e-mail.

33. Având în vedere situația particulară a transmiterii cererii prin fax/e-mail, în sensul că înregistrarea făcută de serviciul specializat de comunicare prin fax/e-mail se referă la două momente, cel al transmiterii actului și cel al primirii actului la instanță, instanța apreciază că dovada depunerii actului o reprezintă data transmiterii actului, independent de momentul la care faxul/e-mailul este efectiv primit la instanță, aceasta deoarece art. 183 alin. (1) CPC se referă la actul de procedură „depus”.

34. Această interpretare a textelor legale face diferențiere între cererea trimisă prin serviciul poștal și care poate fi depusă la serviciul poștal până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului și cererea transmisă prin fax/e-mail ce trebuie transmisă numai până la ora la care activitatea încetează în mod legal la instanță, distincția rezultând din prevederile art. 182 alin. (2) CPC.

VII. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

35. Punctul de vedere al apelantului reclamant a fost în sensul că cererea de chemare în judecată este socotită a fi făcută în termen potrivit art. 182 alin. (1) CPC, dacă cererea a fost transmisă prin e-mail sau prin fax până la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul.

36. Intimata pârâtă nu a exprimat un punct de vedere.

VIII. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

37. Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin adresa nr. 2.580/C/4675/III-5/2016 din 13 ianuarie 2017, a comunicat că, la nivelul Secției judiciare, Serviciul judiciar civil, nu s-a verificat și nu se verifică practică judiciară în problema de drept care formează obiectul sesizării Curții de Apel București.

38. Din analiza punctelor de vedere și a hotărârilor judecătorești transmise de Curțile de Apel s-au identificat două orientări jurisprudențiale, după cum urmează:

39. *Într-o primă opinie, majoritară*, s-a apreciat că acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotită a fi făcută în termen.

40. În exprimarea acestei opinii s-a avut în vedere faptul că, potrivit art. 182 alin. (2) CPC, dacă este vorba de un act ce trebuie depus la instanță sau într-un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, iar dispozițiile art. 183 CPC conduc la concluzia că pentru a se îndeplini actul de procedură predarea acestuia trebuie să se conformeze programelor de lucru ale instituțiilor prevăzute la art. 183 CPC.

41. Prin urmare, dacă prin nerespectarea programului de lucru s-a ajuns la depășirea termenului imperativ, intervine decăderea din dreptul de a exercita calea de atac.

42. Cu privire însă la cererile introduse prin e-mail/fax în afara programului de lucru al instanței (8,00-16,00 conform art. 89 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești), în condițiile prevăzute de dispozițiile art. 94 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești există doar posibilitatea înregistrării acestora în ziua de lucru următoare.

43. S-a avut în vedere și Decizia Curții Constituționale nr. 605 din 22 septembrie 2016 potrivit căreia trimiterea actelor de procedură prin fax sau poștă electronică a fost asimilată depunerii personale la instanță, iar, pentru a exista certitudinea recepționării în termenul legal al acestora de către instanța de judecată, în condițiile Codului de procedură civilă, trebuie să se adreseze instanței, în termen și până la închiderea programului de lucru.

44. De asemenea s-a arătat că, întrucât, ca orice normă specială, dispozițiile art. 183 CPC nu pot fi aplicate prin analogie, actul de procedură transmis prin fax/e-mail va fi considerat ca fiind săvârșit în termen doar dacă

data la care a fost înregistrat la instanță – iar nu data trimiterii efectuate prin asemenea mijloace de comunicare – se situează înainte de împlinirea termenului, interpretare exprimată și în doctrina de specialitate. Întrucât programul de lucru se încheie la ora 16,00, cererile trimise prin fax/e-mail vor primi dată certă abia a doua zi, astfel încât ele sunt considerate tardive.

45. S-a considerat că, prin această interpretare, se asigură o aplicare egală și nediscriminatorie a dispozițiilor legale față de toți justițiabilii (*ubi eadem est ratio, eadem lex esse debet* sau *ubi eadem est ratio, ibi eadem solutio esse debet*).

46. Totodată, la adoptarea acestor soluții s-a avut în vedere faptul că și vechiul Cod de procedură civilă recunoaște posibilitatea comunicării actelor de procedură prin mijloace alternative, în măsura în care este asigurată cerința asigurării transmiterii textului și a confirmării primirii acestuia, din dispozițiile art. 104 CPC 1865 rezultând implicit faptul că actul trebuie depus în timpul programului de lucru al instituției la care este depus, fiind evident în ceea ce privește actele de procedură trimise prin poștă, singurele menționate expres, că acestea nu pot fi depuse în afara programului de lucru al oficiului poștal.

47. Au fost considerate relevante în acest sens și prevederile art. 94 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești prin care se arată că: „Actele de sesizare a instanței, depuse personal sau prin reprezentant, sosite prin poștă, curier ori fax sau în orice alt mod prevăzut de lege, se depun la registratură, unde, în aceeași zi, după stabilirea obiectului cauzei, primesc, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, dată certă și număr din aplicația ECRIS”.

48. De asemenea s-a avut în vedere că deși se permite părții să trimită actul de procedură prin poștă electronică sau fax, ceea ce înseamnă că partea poate face acest lucru oricând în decursul celor 24 de ore ale unei zile, dacă actul nu este trimis în programul de lucru al instanței, acesta va fi înregistrat abia ziua următoare, considerându-se depus în ziua înregistrării, și nu în aceea a trimiterii.

49. S-a apreciat că această concluzie rezultă din art. 182 alin. (2), care vorbește despre depunerea actului în interiorul programului de lucru, referirea la art. 183 însemnând că dacă partea nu a reușit să se încadreze în programul de lucru al instanței, ea poate apela la serviciile poștei sau ale unui serviciu de curierat rapid, dacă dorește ca manifestarea sa de voință în sensul efectuării actului de procedură să fie avută în vedere ca fiind făcută în ziua respectivă.

50. Într-o a doua opinie, minoritară, s-a considerat că acțiunile/căile de atac trimise prin e-mail/fax în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile libere după ora la care activitatea a încetat la instanță se consideră ca fiind formulate în termen, în considerarea următoarelor argumente:

51. S-a apreciat că, prin raportare la textul legal, noțiunea de „depus” ar exclude situația transmiterii prin fax sau e-mail a manifestării de voință a subiectului de drept. Rațiunea instituirii obligației de depunere a actelor până la momentul închiderii programului de lucru constă în posibilitatea subiectului de drept de a intra în posesia unei dovezi materiale. Prin specificul transmiterii prin fax sau e-mail a actului, subiectului de drept i se creează automat o dovadă digitală a manifestării voinței sale care până la proba contrară poate fi prezentată înaintea instanței de judecată și este aptă de a produce efecte juridice. Alin. (2) al art. 182 CPC instituie o obligație suplimentară în sarcina subiecților de drept care nu poate fi interpretată prin analogie și, implicit, extinsă și asupra situațiilor de transmitere prin fax sau e-mail.

52. Astfel, conform dispozițiilor art. 182 alin. (1) CPC, termenul care se socotește pe zile, săptămâni, luni sau ani se împlinește la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură.

53. Cu toate acestea, prevederile alin. (2) al aceluiași articol statuează că, atunci când este vorba despre un act ce trebuie depus la instanță sau într-un alt loc, termenul se va împlini la ora la care activitatea încetează în

mod legal, dispozițiile art. 183, ce reglementează situația actelor depuse la poștă, servicii de curierat, unități militare sau locuri de deținere, fiind aplicabile.

54. Apelul nu este „un act care trebuia depus la instanță” conform dispozițiilor menționate, astfel că nu se impunea depunerea lui înainte de expirarea programului instanței, respectiv înainte de ora 16,00, ca o excepție de la dispozițiile art. 182 alin. (1), între cele două texte de lege existând în mod evident o lipsă de coerență legislativă, întrucât ambele se referă la „acte ce trebuie depuse în instanță”.

55. Pe de altă parte, ora 16,00 ca oră la „care activitatea încetează” în instanță nu poate fi reținută, întrucât este lipsită de temei legal și nu trebuie confundată cu activitatea personalului care deservește instanța.

56. În acest context au fost menționate și dispozițiile art. 149 alin. (4), art. 154 alin. (6), respectiv cele ale art. 241 alin. (3) CPC, conform cărora comunicarea actelor de procedură se poate face și prin poșta electronică, precum și cele ale art. 199 alin. (1) din același act normativ, care prevăd că: „Cererea de chemare în judecată, depusă personal sau prin reprezentant, sosită prin poștă, curier, fax sau scanată și transmisă prin poștă electronică ori prin înscris în formă electronică, se înregistrează și primește dată certă prin aplicarea ștampilei de intrare”.

57. La rândul lor, dispozițiile art. 94 din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești prevăd că actele de sesizare a instanței depuse personal sau prin reprezentant, sosite prin poștă, curier ori fax sau în orice alt mod prevăzut de lege, se depun la registratură, unde, în aceeași zi, după stabilirea obiectului cauzei, primesc, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, dată certă și număr din aplicația ECRIS.

58. De asemenea, art. 471 alin. (3) CPC stipulează că, „în cazul în care cererea de apel nu îndeplinește condițiile prevăzute de lege, președintele instanței sau persoana desemnată de acesta care primește cererea de apel va stabili lipsurile și îi va cere apelantului să completeze sau să modifice cererea de îndată, dacă este prezent și este posibil, ori în scris, dacă apelul a fost trimis prin poștă, fax, poștă electronică sau curier”.

59. Lipsa oricăror mențiuni la comunicarea actelor de procedură de către părți prin fax ori poștă electronică se explică prin faptul că data și ora emiterii unor astfel de mijloace de comunicare sunt specificate pe înscris în cazul faxului, respectiv păstrate în e-mail în cazul comunicării prin poșta electronică, astfel că nu se impune o mențiune specială în acest sens.

60. Situația este diferită doar în ceea ce privește modalitățile de comunicare a actelor de procedură menționate în dispozițiile art. 183 CPC, unde legiuitorul a considerat că este necesar să precizeze în ceea ce privește condițiile pe care trebuie să le îndeplinească actul de procedură depus prin poștă, servicii specializate de curierat, unități militare sau locuri de deținere, pentru a putea fi socotit în termen.

61. Întrucât legiuitorul a prevăzut că un act poate fi depus în instanță prin poștă, fax, poștă electronică sau servicii de curierat, se apreciază că, în lipsa unei distincții exprese din partea legiuitorului în sensul că unora li se aplică dispozițiile art. 182 alin. (1) CPC, iar altora, dispozițiile art. 182 alin. (2) CPC, o astfel de interpretare adaugă la lege și creează o situație discriminatorie între persoane aflate în situații similare ori cel puțin comparabile, nesocotind dispozițiile art. 6 și art. 8 CPC.

62. În consecință, s-a apreciat că dispozițiile art. 182 alin. (1) se aplică tuturor actelor comunicate prin oricare dintre modalitățile prevăzute de legiuitor: poștă, poștă electronică, fax, curierat, astfel că actul de sesizare al instanței, depus prin email/fax, în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile, după ora 16,00, este considerat a fi făcut în termen.

IX. Opinia doctrinei

63. În emiterea opiniei de specialitate solicitate în cadrul prezentei sesizări, Universitatea „Nicolae Titulescu” din București, Facultatea de Drept, s-a apreciat că, în interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183

CPC, acțiunea introdusă pe e-mail/fax, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotită a fi făcută în termen.

64. Opinia Institutului Național al Magistraturii asupra problemei de drept relevată este aceea că actul de procedură expediat instanței judecătorești prin poștă electronică sau fax va fi considerat în termen dacă ora faxului sau a mesajului electronic se situează înainte de ora 16,00, oră la care încetează activitatea instanței în mod legal, potrivit dispozițiilor art. 89 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, cu argumentarea potrivit căreia reperul pentru stabilirea orei de încetare a activității instanței trebuie să fie unul comun tuturor instanțelor judecătorești, respectiv ora 16,00, la care încetează programul de lucru, iar art. 183 CPC nu privește trimiterea actului de procedură prin e-mail sau prin fax, ci exclusiv prin modalitățile expres enumerate de acest text legal, neexistând nicio rațiune pentru ca o astfel de transmitere să fie inclusă între cazurile prevăzute de art. 183 CPC, care presupun un interval de timp mai mare între data depunerii actului de procedură și data înregistrării acestuia.

65. În punctul de vedere exprimat de Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Drept, s-au exprimat două opinii:

– prima în sensul că acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen, deoarece transmiterea prin fax sau prin poștă electronică nu presupune un interval de timp de ordinul zilelor și nici chiar al orelor, neexistând nicio rațiune de a fi asimilată sau inclusă între cazurile prevăzute de art. 183 CPC, care presupun un interval de timp mai mare între data depunerii actului și data înregistrării la instanță, aceasta din urmă fiind data transmiterii/recepționării actului prin fax/e-mail către instanță, apreciindu-se că actul este depus în termen dacă este transmis până la ora 24,00 a ultimei zile în care actul putea fi îndeplinit, aplicându-se strict regula înscrisă în art. 182 alin. (1) CPC, fără a se recurge la coroborarea cu prevederile art. 183 din același act normativ;

– a doua în sensul că o cerere transmisă prin fax/e-mail, în ultima zi a termenului ce se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este tardivă, considerându-se că lipsa menționării faxului/e-mailului în conținutul art. 183 CPC s-ar explica prin faptul că sunt singurele mijloace de comunicare, care nu asigură *ab initio* înregistrarea cererii prin serviciul de registratură al instanței.

X. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții Constituționale

66. La nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept dedusă judecării.

67. Prin Decizia nr. 605 din 22 septembrie 2016, publicată în M. Of. nr. 2 din 3 ianuarie 2017, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 182 alin. (2) CPC, Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 182 alin. (2) CPC sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

68. Nu a fost identificată jurisprudență comunitară sau a drepturilor omului cu privire la problema de drept enunțată.

XI. Raportul asupra chestiunii de drept

69. Prin rapoartele întocmite s-au conturat două opinii, după cum urmează:

70. Într-o primă opinie s-a apreciat, referitor la admisibilitatea sesizării, că nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile de dezlegare a unor chestiuni de drept, întrucât, în cauză, se constată că hotărârile judecătorești identificate în capitolul „Jurisprudența instanțelor naționale în materie” relevă existența unei practici judiciare consistente la nivelul tuturor curților de apel, ceea

ce demonstrează faptul că problema de drept a cărei interpretare se solicită și-a pierdut caracterul de noutate, astfel încât scopul preîntâmpinării instituirii unei practici neunitare nu mai poate fi atins.

Pe fondul cauzei s-a concluzionat că, în interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, acțiunea introdusă prin fax sau poșta electronică, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotită a fi făcută în termen, cu motivarea că problema de drept ce face obiectul prezentei sesizări a fost dezlegată de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 605 din 22 septembrie 2016, care a interpretat dispozițiile art. 182 alin. (2), prin raportare la prevederile art. 183 CPC, în cazul transmiterii actelor procedurale prin fax sau prin poșta electronică, în sensul asimilării acestor metode de comunicare cu depunerea personală la instanță și nu cu trimerile efectuate prin oficiul poștal, serviciul de curierat ori alt serviciu specializat de comunicare, astfel cum s-a reținut în considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 605 din 22 septembrie 2016, care, în opinia judecătorilor-raportori, are caracter obligatoriu atât în privința considerentelor, cât și a dispozitivului.

71. Într-o a doua opinie, sub aspectul obligativității Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016 asupra hotărârii prealabile ce urmează a se pronunța în prezenta cauză, prin raportul întocmit s-a reținut că Decizia Curții Constituționale nr. 605/2016 nu se poate opune cu putere de lucru judecat, întrucât interpretarea și aplicarea legii constituie atributul exclusiv al instanțelor de judecată, iar unificarea jurisprudenței este atributul exclusiv al Înaltei Curți de Casație și Justiție, potrivit art. 126 alin. (1) și (3) din Constituție, pe când Curtea Constituțională, conform art. 146 lit. d) din Constituție, are rolul de a verifica conformitatea legii cu Constituția.

Verificarea pe care Curtea Constituțională a făcut-o în Decizia nr. 605/2016 asupra conformității art. 182 alin. (2) CPC cu unele prevederi ale Constituției nu privește propriu-zis modul de interpretare și de aplicare a legii, ci numai înțelesul său contrar Constituției, iar conformitatea textului legal cu Constituția s-a verificat de către Curtea Constituțională pornind de la interpretarea de legalitate pe care instanța a dat-o art. 182 alin. (2) CPC, astfel cum a fost menționată în încheierea de sesizare a Curții Constituționale.

Atât deciziile Curții Constituționale, cât și cele ale Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în soluționarea recursului în interesul legii și în hotărâri prealabile, ca acte jurisdicționale, au caracter obligatoriu, atât în ceea ce privește considerentele, cât și dispozitivul.

Întrucât interpretarea legii de către Curtea Constituțională, în soluționarea unei excepții de neconstituționalitate, este un control concret, limitat la verificarea conformității legii cu Constituția, raționamentul juridic al instanței de contencios constituțional nu poate avea în vedere toate interpretările pe care norma le-ar putea primi în procesul de aplicare a legii, astfel cum se întâmplă cu prilejul soluționării unui recurs în interesul legii sau cu prilejul pronunțării unei hotărâri prealabile.

Din acest motiv, din perspectiva interpretării legii, nu ar trebui opus caracterul obligatoriu al deciziei Curții Constituționale, într-un proces declanșat în scopul unificării practicii judiciare în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție. Această practică ar face ca unificarea jurisprudenței de către Înalta Curte de Casație și Justiție să fie limitată la interpretarea de legalitate dată în prima decizie a Curții Constituționale care interpretează textul de lege creator de divergență, cu toate că decizia Curții Constituționale nu se bucură de putere de lucru judecat cu privire la aspectele noi deduse interpretării Înaltei Curți de Casație și Justiție în procesul de unificare a jurisprudenței, care nu au fost niciodată analizate și care, astfel, ar rămâne nesoluționate.

Respingerea sesizării adresate Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru unificarea jurisprudenței, datorată caracterului obligatoriu al Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016, înseamnă a statua că nicio altă interpretare de legalitate a art. 182 alin. (2) CPC, cu excepția celei cuprinse în considerentele deciziei Curții Constituționale amintite, nu mai este posibilă, contrar art. 29 alin. (3) al Legii nr. 47/1992 privind organizarea și

funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările ulterioare, care impune o atare limitare doar în cazul admiterii excepțiilor de neconstituționalitate, iar nu a respingerii excepției de neconstituționalitate, respingere dispusă în Decizia nr. 605/2016.

În ceea ce privește fondul sesizării, în cea de-a doua opinie, s-a considerat că, în interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, acțiunea introdusă prin fax sau poșta electronică, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, trebuie socotită a fi făcută în termen, întrucât faxul și e-mailul prezintă caracteristicile unor „servicii specializate de comunicare” la care face referire art. 183 alin. (1) CPC, ca modalități de comunicare acceptate de lege și realizate prin intermediul serviciilor de telefonie, respectiv de internet, care nu sunt supuse unui program de lucru, de vreme ce acestea sunt funcționale și accesibile în mod continuu până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

72. Asupra admisibilității sesizării sunt incidente dispozițiile art. 519 CPC, potrivit cărora „dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

73. Din cuprinsul prevederilor legale enunțate anterior se desprind condițiile de admisibilitate pentru declanșarea procedurii de sesizare în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, condiții care trebuie să fie întrunite în mod cumulativ.

74. În doctrină, ele au fost identificate după cum urmează: existența unei cauze aflate în curs de judecată; instanța care sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție să judece cauza în ultimă instanță; cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza; soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere; chestiunea de drept a cărei lămurire se cere să fie nouă; chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

75. Procedând la analiza asupra admisibilității sesizării, se constată că primele trei condiții sunt îndeplinite, întrucât Curtea de Apel București este legal investită cu soluționarea unor cereri de apel, litigiile având natura juridică a unor conflicte de muncă, ceea ce conferă competență exclusivă, în primă instanță, tribunalului, conform art. 208 din Legea dialogului social nr. 62/2011, republicată, cu modificările și completările ulterioare, iar hotărârile pronunțate de tribunal sunt supuse numai apelului conform art. 214 din Legea nr. 62/2011, republicată, cu modificările și completările ulterioare. Instanța supremă a fost sesizată de un complet din cadrul Curții de Apel București, investit cu soluționarea cauzelor în ultimă instanță potrivit dispozițiilor art. 208 raportat la art. 214 din Legea nr. 62/2011, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 96 pct. 2 și art. 483 alin. (2) CPC.

76. Condiția de admisibilitate referitoare la caracterul esențial al chestiunii de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei pendinte în care se ridică este îndeplinită, deoarece, față de obiectul cauzei, de interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC depinde soluționarea pe fond a cauzei, în funcție de soluția adoptată cu privire la excepția tardivității depunerii actului de procedură prin fax sau e-mail.

77. De asemenea este îndeplinită și cerința noutății chestiunii de drept supuse interpretării care, potrivit art. 519 CPC, reprezintă o condiție distinctă de admisibilitate. Caracterul de noutate se pierde pe măsură ce chestiunea de drept a primit o dezlegare din partea instanțelor, în urma unei interpretări adecvate, concretizată într-o practică judiciară consacrată.

78. Examenul jurisprudențial efectuat a relevat interesul în formularea unei cereri pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în scopul prevenirii apariției și perpetuării unei practici neunitare, devenind actuală cerința interpretării și aplicării normelor de drept relevante.

79. Textul art. 519 CPC mai prevede condiția ca Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat asupra problemei de drept ce face obiectul sesizării pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile sau ca această problemă să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare. În legătură cu chestiunea de drept adusă în dezbatere se reține că Înalta Curte de Casație și Justiție nu a dezlegat problema care constituie obiect al sesizării.

80. Prin urmare, se constată că sunt îndeplinite toate condițiile de admisibilitate privind declanșarea procedurii hotărârii prealabile, din perspectiva art. 519 CPC.

81. Prin Decizia nr. 605 din 22 septembrie 2016, publicată în M. Of. nr. 2 din 3 ianuarie 2017, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 182 alin. (2) CPC, Curtea Constituțională a respins ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 182 alin. (2) CPC sunt constituționale în raport cu criticile formulate.

82. Sub aspectul obligativității Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016 asupra hotărârii prealabile ce urmează a se pronunța în prezenta cauză, în ceea ce privește modul de interpretare a dispozițiilor art. 182 alin. (2) CPC, se reține că interpretarea și aplicarea legii constituie atributul exclusiv al instanțelor de judecată, iar unificarea jurisprudenței este atributul exclusiv al Înaltei Curți de Casație și Justiție, așa cum reiese din prevederile art. 126 alin. (1) și (3) din Constituție potrivit cărora „Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege”, iar „Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competenței sale”.

83. Verificarea pe care Curtea Constituțională a făcut-o în Decizia nr. 605/2016 asupra conformității art. 182 alin. (2) CPC cu unele prevederi ale Constituției nu privește propriu-zis modul de interpretare și de aplicare a legii, ci numai înțelesul său contrar Constituției, întrucât art. 146 lit. d) din Constituție stabilește în competența Curții Constituționale numai atribuția de a hotărî asupra excepțiilor de neconstituționalitate, privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești. Altfel spus, Curtea Constituțională are competența exclusivă să verifice dacă excepțiile de neconstituționalitate privitoare la legi și ordonanțe, ridicate în fața instanțelor judecătorești, sunt întemeiate sau nu.

84. În schimb, în cadrul mecanismului de unificare a jurisprudenței instanțelor judecătorești de către Înalta Curte de Casație și Justiție, prin pronunțarea unei hotărâri prealabile sau a unui recurs în interesul legii, sunt analizate toate interpretările pe care instanțele de judecată le dau unei norme de drept în procesul de aplicare a legii, aspecte care excedează excepția de neconstituționalitate.

85. Potrivit art. 517 alin. (4), art. 521 alin. (3) CPC și art. 11 alin. (3) al Legii nr. 47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, deciziile Curții Constituționale și cele ale Înaltei Curți de Casație și Justiție în materia unificării jurisprudenței pe calea pronunțării unei hotărâri prealabile sau a unui recurs în interesul legii sunt acte jurisdicționale cu forță obligatorie, atât în ceea ce privește considerentele, cât și dispozitivul, însă această caracteristică se circumscrie doar considerentelor decisive, care fundamentează și explică soluția adoptată în

limitele atribuțiilor recunoscute prin legea fundamentală Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curții Constituționale.

86. Respingerea sesizării adresate Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru unificarea jurisprudenței, în considerarea caracterului obligatoriu al Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016, ar însemna să se statueze că nicio altă interpretare de legalitate a art. 182 alin. (2) CPC, cu excepția celei menționate în considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 605/2016, nu ar mai fi posibilă, cu toate că în această decizie s-a decis respingerea excepției de neconstituționalitate. O atare interpretare ar nesocoti dispozițiile art. 29 alin. (3) al Legii nr. 47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, potrivit cărora numai prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale nu mai pot face obiect al excepției de neconstituționalitate, ceea ce înseamnă că, în cazul respingerii unei excepții de neconstituționalitate, pot fi invocate alte excepții de neconstituționalitate ale aceluiași text legal, în care pot fi aduse în discuție noi interpretări date textului legal, contrare prevederilor constituționale.

87. Pe fond, Înalta Curte de Casație și Justiție constată că problema de drept cu a cărei dezlegare de principiu a fost învestită prin prezenta sesizare este următoarea: *„Dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, acțiunea introdusă prin e-mail/fax, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, este socotită a fi făcută în termen”*.

88. În exercitarea rolului de interpretare și aplicare unitară a legii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, analizând sesizarea, rapoartele întocmite de judecătorii-raportori, punctul de vedere al părții, opiniile specialiștilor, precum și problema de drept ce se solicită a fi dezlegată, reține următoarele:

89. Regula de calcul al termenelor este stabilită de art. 182 alin. (1) CPC care prevede că ele se împlinesc la ora 24,00 a ultimei zile în care se poate îndeplini actul de procedură, în cazul termenelor socotite pe zile, săptămâni, luni sau ani.

90. Excepția de la această regulă este prevăzută la alin. (2) al art. 182 CPC și se referă la actele ce trebuie depuse la instanță sau într-un alt loc, când termenul se împlinește la ora la care activitatea încetează în acel loc în mod legal, dispozițiile art. 183 fiind aplicabile.

91. Astfel, deși termenele se socotesc pe zile întregi, actul trebuie depus la instanță până la ora închiderii registraturii instanței.

92. Pentru persoanele care nu pot ajunge la sediul instanței în vederea depunerii actelor de procedură, art. 183 alin. (1) CPC a instituit o facilitate și a prevăzut că acestea pot fi depuse și în alte locuri, respectiv la oficiul poștal, la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare.

93. În mod evident, deși termenele se socotesc pe zile întregi, termenul se va împlini, conform art. 182 alin. (2) CPC, la ora închiderii oficiului poștal, a serviciului de curierat rapid ori a serviciului specializat de comunicare.

94. În acest sens se interpretează sintagma „dispozițiile art. 183 fiind aplicabile” cuprinsă la alin. (2) al art. 182 CPC.

95. Potrivit art. 183 alin. (1) CPC, *„Actul de procedură depus înăuntrul termenului prevăzut de lege prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare este socotit a fi făcut în termen”*.

96. Totodată, alin. (2) al aceluiași articol prevede că *„Actul depus de partea interesată înăuntrul termenului prevăzut de lege la unitatea militară ori la administrația locului de deținere unde se află această parte este, de asemenea, considerat ca făcut în termen”*.

97. În aceste cazuri, recipisa oficiului poștal, precum și înregistrarea ori atestarea făcută, după caz, de serviciul de curierat rapid, de serviciul specializat de comunicare, de unitatea militară sau de administrația locului de deținere, pe actul depus, servesc ca dovadă a datei depunerii actului de către persoana interesată [art. 183 alin. (3) CPC].

98. Pe lângă depunerea actelor procedurale personal sau prin reprezentant, prin poștă, curier rapid ori printr-un serviciu specializat de comunicare, Codul de procedură civilă prevede posibilitatea transmiterii actelor prin metode rapide, instantanee, respectiv faxul și poșta electronică [art. 148 alin. (2), art. 149 alin. (4), art. 199 alin. (1), art. 154 alin. (6), art. 241 alin. (3), art. 471 alin. (3) CPC].

99. Cu toate acestea, dispozițiile art. 183 CPC, norme speciale, care nu pot fi aplicate prin analogie, nu fac referire și la aceste două metode de transmitere a actelor procedurale.

100. Prin urmare, problema care s-a ridicat a fost aceea dacă, în interpretarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, actul procedural introdus prin fax ori poștă electronică, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care încetează activitatea instanței, este socotit a fi făcut în termen.

101. Cererile trimise prin poșta electronică sau prin fax nu pot cădea sub incidența dispozițiilor prevăzute de art. 183 alin. (1) CPC, având în vedere și prevederile art. 183 alin. (3) din același act normativ, care prevăd, în mod expres, că recipisa oficiului poștal, precum și înregistrarea ori atestarea făcută de serviciul de curierat rapid sau de serviciul specializat de comunicare servește ca dovadă a datei depunerii actului de către partea interesată, or, în cazul actelor de procedură transmise pe fax sau poștă electronică, nu există o prevedere similară.

102. În acest sens sunt avute în vedere și dispozițiile art. 199 CPC, potrivit cărora cererea de chemare în judecată, depusă personal sau prin reprezentant, sosită prin poștă, curier, fax sau scanată și transmisă prin poștă electronică ori prin înscris în formă electronică, se înregistrează și primește dată certă prin aplicarea ștampilei de intrare, operațiuni care pot fi efectuate doar până la ora la care activitatea instanței încetează în mod legal.

103. Cu toate acestea, legea permite ca, în cazul în care un act de procedură nu a fost depus la instanță de parte personal sau prin reprezentant sau nu a fost transmis instanței prin poștă, curier, fax sau scanat și transmis prin poșta electronică ori prin înscris în formă electronică, până la ora la care activitatea instanței încetează în mod legal, astfel că nu a fost înregistrat și nu a primit dată certă prin aplicarea ștampilei de intrare, în conformitate cu prevederile art. 199 CPC, să fie socotit depus înăuntrul termenului prevăzut de lege, dacă a fost depus prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare, cu condiția de a fi depus până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului prevăzut de lege.

104. Cu alte cuvinte, fiind o derogare de la regula înscrisă în art. 182 alin. (2) CPC, numai actul de procedură depus prin scrisoare recomandată la oficiul poștal sau depus la un serviciu de curierat rapid ori la un serviciu specializat de comunicare, cu condiția de a fi depus până la ora 24,00 a ultimei zile a termenului prevăzut de lege este prezumat de lege ca socotit a fi făcut în termen, nu și cazul comunicării prin fax sau e-mail, care, nefiind în mod expres menționat în cuprinsul art. 183, nu poate fi extins pe cale de interpretare.

105. Toate actele depuse prin fax sau e-mail după ora încheierii programului de lucru al instanței sunt înregistrate a doua zi, fiind considerate depuse la data înregistrării, în conformitate cu prevederile art. 199 CPC.

106. Așadar, în situațiile supuse analizei, ceea ce produce consecințe juridice cu privire la depunerea în termen a unui act de procedură este data înregistrării înscrisului la instanță, care trebuie efectuată în interiorul

termenului procedural, iar nu data trimiterii actului prin poșta electronică sau prin fax, chiar și după închiderea activității instanței.

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 521 cu referire la art. 519 CPC,

Înalta Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:

Admite sesizarea formulată de Curtea de Apel București, Secția a VII-a pentru cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, în dosarul nr. 35.438/3/2016 și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 182 și art. 183 CPC, actul de procedură transmis prin fax sau poșta electronică, în ultima zi a termenului care se socotește pe zile, după ora la care activitatea încetează la instanță, nu este socotit a fi depus în termen.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) CPC.

EDITURA HAMANGIU

FIȘA NR. 36. Suspendarea judecării

– pct. II, p. 253-254 –

Suspendarea judecării. Cerere de repunere pe rol a cauzei. Recurs

CPC, art. 414 alin. (1) teza I

Recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecată, precum și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a cauzei este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanță într-o cauză în care hotărârea ce urmează a se da asupra fondului este sau nu definitivă.

I.C.C.J., compl. RIL, dec. nr. 2 din 30 ianuarie 2017, M. Of. nr. 175 din 10 martie 2017

I. Sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție

1. La data de 27 septembrie 2016, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție a sesizat Înalta Curte de Casație și Justiție cu soluționarea recursului în interesul legii privind „*admisibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului împotriva încheierilor prin care a fost întrerupt cursul judecării, pronunțate de instanțele de apel, în situația în care apelul este ultima cale de atac*”.

II. Obiectul recursului în interesul legii

2. Din cuprinsul recursului în interesul legii, declarat potrivit prevederilor art. 514 CPC de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, rezultă că în practica instanței supreme nu există un punct de vedere unitar cu privire la soluția admisibilității recursului exercitat împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei, pronunțate de o curte de apel, în cazul în care această instanță judecă apelul ca ultimă cale de atac.

3. Unele completuri de judecată au respins ca inadmisibil recursul astfel exercitat, apreciind că, fiind în prezența unui incident procedural, hotărârii prin care acesta se soluționează îi este aplicabil regimul juridic al hotărârilor pronunțate de acea instanță, inclusiv în privința căilor de atac, legiuitorul neintenționând vreo derogare în ceea ce privește admisibilitatea căii de atac în situația în care hotărârea de fond nu este supusă recursului.

4. Dimpotrivă, alte completuri au reținut că recursul este admisibil, întrucât norma cuprinsă în art. 414 alin. (1) teza I CPC nu face distincție după cum încheierea de suspendare a judecării este pronunțată într-o cauză în care hotărârea care finalizează procesul este sau nu definitivă.

III. Prevederile legale supuse interpretării Înaltei Curți de Casație și Justiție

5. Înalta Curte de Casație și Justiție este chemată să interpreteze, în vederea aplicării unitare, următoarele prevederi legale:

Codul de procedură civilă:

„Art. 414. Hotărârea de suspendare. (1) Asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară. Când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă.

(2) Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului”.

IV. Examenul jurisprudențial

6. *Într-o primă opinie* s-a apreciat că este inadmisibil recursul formulat împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei, pronunțate de o curte de apel, în cazul în care această instanță judecă în ultimă cale de atac.

7. *În argumentarea acestei opinii* s-a reținut că, potrivit prevederilor art. 124 alin. (2) CPC, incidentele procedurale se soluționează de instanța în fața căreia se invocă, astfel încât hotărârilor prin care acestea se soluționează le este aplicabil, ca regulă, regimul juridic al hotărârilor pronunțate de acea instanță, inclusiv în privința căilor de atac, respectiv a condițiilor și termenelor prevăzute de lege pentru declararea căilor de atac, în virtutea principiului *accessorium sequitur principale*, ceea ce înseamnă că derogările trebuie să fie expres prevăzute de lege.

Articolul 414 alin. (1) CPC, ce reglementează hotărârea dată asupra suspendării judecării, conține o excepție de la principiul *accessorium sequitur principale*, în ceea ce privește regimul juridic al căii de atac în privința acestui incident procedural, astfel încât, fiind o normă de excepție, este de strictă interpretare și aplicare.

Derogarea instituită prin această normă privește exclusiv calea de atac – în sensul că este vorba despre recurs, chiar dacă hotărârea asupra fondului este susceptibilă de apel – și posibilitatea exercitării separate a acesteia [ca derogare de la dispozițiile art. 466 alin. (4) CPC].

Legiuitorul nu a intenționat însă vreo derogare în privința termenului de exercitare a căii de atac, dar nici în ceea ce privește admisibilitatea căii de atac în situațiile în care hotărârea de fond nu este supusă apelului sau recursului. O asemenea excepție ar fi trebuit expres prevăzută, astfel cum legiuitorul a procedat în cazul altor incidente procedurale [de exemplu, în cazul recuzării, prin dispozițiile art. 53 alin. (1) CPC], ceea ce nu s-a întâmplat în ipoteza suspendării judecării.

Ca atare, în absența unei derogări exprese, nu se poate considera că recursul este admisibil și în acele situații în care hotărârea de fond este definitivă.

De asemenea s-a mai reținut că art. 21 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare, prevede că: „*Secția I civilă, Secția a II-a civilă și Secția de contencios administrativ și fiscal ale Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege, precum și recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecării a fost întrerupt în fața curților de apel*”.

În consecință, nici acest temei din legea specială nu ar permite reținerea caracterului admisibil al recursului, întrucât, pe de o parte, încheierea de suspendare a soluționării apelului nu este o hotărâre nedefinitivă, iar, pe de altă parte, o hotărâre judecătorească (încheierea de suspendare) nu poate fi calificată drept un act judecătorec, de orice natură, teza finală a textului citat fiind alternativă ipotezei hotărârii nedefinitive și, prin urmare, aplicabilă situațiilor în care obiectul recursului este un alt act al instanței decât o hotărâre judecătorească nedefinitivă (conform art. 424 CPC, hotărârile judecătorești sunt sentințe, decizii ori încheieri).

8. În acest sens sunt deciziile Secției I civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 126 din 22 ianuarie 2016 (cu opinie separată în sensul admisibilității căii de atac și a constatării nulității recursului pentru neîncadrarea criticilor în motivele de recurs prevăzute de art. 488 CPC), nr. 1.311 din 15 mai 2015, nr. 2.405 din 26 septembrie 2014, precum și decizia Secției a II-a civile nr. 2.550 din 10 decembrie 2015, prin care a fost respins ca inadmisibil recursul formulat împotriva încheierii prin care fusese suspendată judecata apelului.

9. Într-o altă opinie s-a statuat în sensul că recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecata este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanța de apel într-o cauză în care hotărârea ce urma a se da asupra fondului este sau nu definitivă.

10. În argumentarea celei de-a doua opinii s-a reținut că recursul împotriva unei încheieri de suspendare a judecării cauzei pronunțate de o judecătorie, un tribunal sau o curte de apel este admisibil, indiferent dacă procesul se finalizează cu o hotărâre nedefinitivă sau definitivă, întrucât norma cuprinsă în art. 414 alin. (1) teza I CPC nu face distincție după cum încheierea de suspendare a judecării este pronunțată într-o cauză în care hotărârea care finalizează procesul este sau nu definitivă.

Textul reglementează o singură excepție de la regula posibilității atacării separate a încheierii de suspendare a judecării cauzei. Potrivit art. 414 alin. (1) teza a II-a CPC, numai când suspendarea judecării a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție hotărârea este definitivă, iar recursul declarat împotriva unei încheieri de suspendare a judecării cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție este inadmisibil.

Prin urmare, art. 414 alin. (1) CPC prevede expres și neechivoc că măsura suspendării judecării oricărui proces, cu excepția celui care se desfășoară în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, este supusă căii de atac a recursului, ce poate fi exercitat în mod separat.

Voința legiuitorului de a reglementa expres o cale de atac împotriva încheierii de suspendare a cursului procesului este justificată de necesitatea de a supune cenzurii instanței superioare orice prelungire de natură a afecta termenul rezonabil de soluționare a cauzei, componentă a dreptului la un proces echitabil, la care face referire art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Regula, în ceea ce privește calea de atac împotriva încheierii de suspendare a cursului procesului, instituită de art. 414 alin. (1) teza I CPC, este aceea că încheierea poate fi atacată cu recurs, în mod separat, de hotărârea care se pronunță pe fondul cauzei, la instanța ierarhic superioară, singura excepție de la această regulă fiind menționată în teza a II-a a aceluiași alineat.

Criteriile de identificare a instanței competente a se pronunța asupra incidentului procedural al suspendării procesului și asupra recursului declarat împotriva încheierii pronunțate de această instanță sunt exprimate neechivoc în cuprinsul art. 414 alin. (1) CPC, motiv pentru care acest articol trebuie interpretat potrivit principiului *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus*.

O interpretare sistematică a art. 414 alin. (1) CPC, realizată în scopul limitării căii de atac a recursului în funcție de căile de atac care pot fi exercitate împotriva hotărârii care se va pronunța în procesul în care s-a ivit incidentul procedural al suspendării, se îndepărtează de la scopul urmărit de legiuitor și adaugă la lege.

De vreme ce legiuitorul a prevăzut expres în art. 414 alin. (1) teza a II-a CPC că nu este deschisă calea de atac a recursului în cazul în care suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, nu poate fi primită nicio altă interpretare menită să lărgescă interdicția de a exercita recurs.

Totodată, s-a mai reținut că nici art. 124 alin. (2) CPC nu limitează aplicarea art. 414 alin. (1) din același cod, întrucât nu stabilește o interdicție expresă de formulare a recursului împotriva încheierii prin care s-a dispus sau menținut suspendarea cursului procesului, ci se referă doar la competența de soluționare a incidentelor procedurale (în categoria cărora intră și suspendarea procesului).

Mai mult, textul art. 414 CPC dă competența de soluționare a recursului în favoarea instanței ierarhic superioare celei menționate în art. 124 alin. (2) din același cod, deci vine în completarea acestui articol, astfel că nu există niciun argument care să susțină concluzia că art. 124 alin. (2) CPC ar limita în vreun mod aplicabilitatea art. 414 CPC.

Altfel spus, art. 124 alin. (2) și art. 414 alin. (1) CPC reglementează competența de soluționare a cererii de suspendare a procesului, respectiv a recursului declarat împotriva încheierii prin care se dispune această măsură. Prin urmare, nu există niciun argument care să susțină concluzia că încheierilor care soluționează incidentele procedurale le este aplicabil, ca regulă, regimul juridic al hotărârilor pronunțate pe fond de acea instanță, inclusiv în privința căilor de atac, și care să atragă aplicarea în cauză a principiului accesorium sequitur principale.

Nici art. 21 din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 76/2012, cu modificările și completările ulterioare, nu prevede o astfel de posibilitate.

De vreme ce în noțiunea de „hotărâre”, la care se referă prima teză a acestui articol, intră și încheierile, astfel cum sunt enumerate în art. 424 alin. (5) CPC, iar art. 414 alin. (1) instituie o cale de atac explicită pentru ipoteza întreruperii cursului judecătii în ipoteza suspendării acestuia, teza a II-a a art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004, republicată, astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 76/2012, cu modificările și completările ulterioare, nu este aplicabilă.

Prin urmare, art. 21 din Legea nr. 304/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, nu împiedică formularea recursului împotriva încheierilor prin care se suspendă cursul procesului pendinte în fața instanțelor care vor pronunța pe fond hotărâri definitive.

11. În acest sens sunt deciziile Secției I civile a Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 138 din 16 ianuarie 2015 (cu opinie separată în sensul respingerii ca inadmisibil a recursului), nr. 1.305 din 15 mai 2015 (cu opinie separată în sensul respingerii ca inadmisibil a recursului), nr. 1.306 din 15 mai 2015 (cu opinie separată în sensul respingerii ca inadmisibil a recursului).

12. De asemenea, în jurisprudența Secției I civile au fost identificate decizii prin care au fost soluționate recursurile formulate împotriva încheierilor pronunțate de curțile de ape, prin care fusese dispusă măsura suspendării cauzei – fără însă a fi dezvoltate motive în favoarea admisibilității recursului, acest aspect rezultând implicit din însuși faptul analizării pe fond a criticilor invocate. În acest sens sunt deciziile nr. 41 din 19 ianuarie 2016, nr. 180 din 28 ianuarie 2016, prin care recursurile au fost respinse ca nefondate, și deciziile nr. 271 din 27 ianuarie 2015, nr. 721 din 12 martie 2015, nr. 787 din 18 martie 2015, nr. 1.083 din 23 aprilie 2015, nr. 1.444 din 28 mai 2015, nr. 1.445 din 28 mai 2015, nr. 2.070 din 7 octombrie 2015, prin care recursurile au fost admise, încheierile recurate fiind casate și trimise cauzele curților de apel în vederea continuării judecătii.

13. Totodată, în jurisprudența Secției a II-a civile au fost identificate deciziile nr. 1.562 din 5 iunie 2015, nr. 1.253 din 6 mai 2015, nr. 1.682 din 17 iunie 2015, nr. 2.285 din 10 noiembrie 2015, prin care recursul a fost admis, fiind casată încheierea curții de apel și trimisă cauza pentru continuarea judecătii, sau respins ca nefondat prin deciziile nr. 592 din 17 martie 2016, nr. 323 din 11 februarie 2016, nr. 1.821 din 16 septembrie 2015, nr. 1.778 din 25 iunie 2015.

14. La nivelul Secției de contencios administrativ și fiscal a fost identificată decizia nr. 1.359 din 22 aprilie 2016, prin care a fost respins ca nefondat recursul formulat împotriva încheierii prin care curtea de apel dispusese suspendarea judecării recursului, nediscutându-se însă aspecte legate de admisibilitatea/inadmisibilitatea căii de atac declarate împotriva hotărârii de suspendare pronunțate de curtea de apel.

V. Jurisprudența Curții Constituționale

15. În urma verificărilor efectuate nu s-au identificat decizii pronunțate de Curtea Constituțională cu privire la textul de lege în discuție.

16. Instanța de contencios constituțional s-a pronunțat însă asupra constituționalității dispozițiilor art. 244¹ CPC 1865, prin Decizia nr. 324 din 26 noiembrie 2002, publicată în M. Of. nr. 938 din 20 decembrie 2002. Analizând reglementarea diferită a posibilității atacării cu recurs a încheierilor de respingere a cererii de suspendare, față de încheierile de admitere a cererii de suspendare, Curtea Constituțională a constatat că reglementarea nu contravine principiului constituțional al liberului acces la justiție și nici nu instituie vreo discriminare, deoarece cele două tipuri de încheieri pronunțate au finalitate diferită, producând efecte diferite. Cum în situația în care se respinge cererea de suspendare a judecății aceasta continuă, este evidentă grija legiuitorului de a nu întârzia judecarea cauzei, prin judecarea separată a căii de atac împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de suspendare. Potrivit practicii sale constante, Curtea Constituțională a reținut că principiul egalității și nediscriminării nu are semnificația introducerii unei uniformizări a soluțiilor legislative, fiind posibilă aplicarea unor tratamente juridice diferite în cazurile în care aceasta se justifică în mod obiectiv și rațional.

VI. Doctrina

În doctrină s-au exprimat opinii diferite.

17. Astfel, într-o primă opinie s-a susținut că, în aplicarea principiului *accessorium sequitur principale*, încheierea premergătoare poate fi supusă controlului judiciar prin intermediul căilor de atac de reformare numai în măsura în care legea prevede o cale de atac pentru hotărârea de fond. Așadar, încheierea prin care s-a suspendat judecata este supusă recursului numai dacă hotărârea asupra fondului ar fi, la rândul său, supusă apelului sau recursului. De asemenea s-a arătat că, indiferent de calea de atac ce ar putea fi exercitată împotriva hotărârii finale, încheierea de suspendare este susceptibilă numai de recurs, nu și de apel.

18. Într-o altă opinie s-a susținut că sunt susceptibile de recurs toate încheierile de suspendare, indiferent dacă sunt pronunțate de instanța de fond, de instanța de apel ori de instanța de recurs, exceptând încheierile de suspendare pronunțate de instanța supremă, care sunt definitive. Recursul a fost considerat singura cale atac, indiferent de calea de atac prevăzută de lege împotriva hotărârii finale din acel proces.

VII. Opinia Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție

19. Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nu a prezentat un punct de vedere asupra problemei de drept ce formează obiectul recursului în interesul legii.

VIII. Opinia procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție

20. Rezumând cele două orientări jurisprudențiale conturate în practica instanțelor, procurorul general a apreciat ca fiind în litera și spiritul legii opinia conform căreia exercitarea căii extraordinare de atac recursului împotriva încheierilor prin care a fost întrerupt cursul judecății, pronunțate de instanțele de apel, în situația în care apelul este ultima cale de atac, este admisibilă, pentru următoarele considerente:

– din analiza în timp a dispozițiilor procesual civile ce au reglementat procedura suspendării judecării procesului rezultă că recursul este admisibil atât atunci când este exercitat împotriva încheierilor de suspendare pronunțate de către instanțele de recurs (cu excepția Înaltei Curți de Casație și Justiție), cât și, *a fortiori*, împotriva încheierilor de suspendare a judecății pronunțate de instanțele de apel, atunci când apelul este ultima cale de atac;

– din interpretarea literală a dispozițiilor art. 414 CPC rezultă că acestea prevăd în mod expres și neechivoc că măsura suspendării judecării oricărui proces, cu excepția celui care se desfășoară în fața Înaltei Curți de

Casație și Justiție, este supusă căii de atac a recursului; această concluzie rezultă și din interpretarea *per a contrario* a tezei a II-a a alin. (1) din textul de lege analizat;

– din analiza sistematică a dispozițiilor art. 414 CPC, prin raportare și la celelalte norme procesual civile în materie, decurgând fie din același cod, fie din legi speciale, rezultă că incidentul procedural al suspendării judecării se soluționează de instanța în fața căreia se invocă, deci inclusiv de către instanța de recurs sau apel, atunci când apelul este ultima cale de atac și când incidentul este invocat pentru prima dată în acest stadiu procesual; încheierea prin care instanța se pronunță asupra acestui incident poate fi atacată cu recurs, cu excepția situației în care a fost dispusă de către Înalta Curte de Casație și Justiție;

– din analiza jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, cu referire la dispozițiile art. 6 și art. 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, se apreciază că întreruperea cursului judecării și, deci, a soluționării procesului, indiferent de faza procesuală în care acest incident a intervenit, nu poate rămâne în afara controlului judecătoresc; voința legiuitorului de a reglementa expres o cale de atac împotriva încheierii de suspendare a cursului procesului este justificată de necesitatea de a supune cenzurii instanței superioare legalitatea prelungirii, de natură a afecta termenul rezonabil de soluționare a cauzei, componentă a dreptului la un proces echitabil, la care face referire art. 6 din Convenție.

IX. Opinia judecătorilor-raportori

21. Constatând admisibilitatea recursului în interesul legii, în raport cu dispozițiile art. 514-515 CPC, judecătorii-raportori au apreciat că recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecata, precum și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a cauzei este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanță într-o cauză în care hotărârea ce urmează a se da asupra fondului este sau nu definitivă.

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea cu recurs în interesul legii, raportul întocmit de judecătorii-raportori și dispozițiile legale ce se solicită a fi interpretate în mod unitar, reține următoarele:

Asupra admisibilității recursului în interesul legii

22. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, constată că în cauză sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate referitoare la titularul sesizării și existența unei practici neunitare, dovedită prin hotărâri judecătorești definitive, anexate cererii, prevăzute de dispozițiile art. 514-515 CPC.

23. Din cuprinsul recursului în interesul legii, declarat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, rezultă că în practica instanței supreme nu există un punct de vedere unitar cu privire la admisibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului împotriva încheierilor prin care a fost suspendat cursul judecării, pronunțate de curțile de apel, în situația în care apelul este ultima cale de atac. Sesizarea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție a fost însoțită exclusiv de hotărâri judecătorești ale acestei instanțe.

24. Art. 96 pct. 2 CPC dispune: „*Curțile de apel judecă: (...) 2. ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de tribunale în primă instanță (...)*”.

25. Se observă însă că, potrivit art. 95 pct. 2 CPC, tribunalele judecă „*(...) 2. ca instanțe de apel, apelurile declarate împotriva hotărârilor pronunțate de judecătorii în primă instanță; (...)*”, hotărârile date în apel putând fi definitive, astfel încât problema identificată prin sesizarea Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție se poate ivi și în fața completelor de judecată din cadrul curților de apel investite cu judecarea

recursurilor exercitate împotriva încheierilor de suspendare a judecării cauzei pronunțate de tribunale, ca instanțe de apel.

26. De asemenea trebuie relevată și ipoteza în care judecătoriile, tribunalele și curțile de apel soluționează cereri de reexaminare, soluțiile acestora fiind definitive și în care se poate pune problema suspendării judecării cererii de reexaminare și a posibilității atacării cu recurs a încheierii de suspendare.

27. În acest context, astfel cum a statuat în jurisprudența sa anterioară Înalta Curte de Casație și Justiție¹, raportat la obiectul oricărui recurs în interesul legii, și anume interpretarea și aplicarea unor prevederi legale sau a unor principii de drept ce au generat o practică neunitară, dezlegarea dată în condițiile art. 514-518 CPC în acest cadru trebuie să aibă aceeași finalitate ori de câte ori instanțele judecătorești sunt chemate să interpreteze și să aplice același text de lege, în situația de față art. 414 alin. (1) CPC.

28. Ca atare, întrucât hotărârile judecătorești atașate sesizării nu reflectă o interpretare și aplicare unitară a dispozițiilor mai sus citate, nu are relevanță dacă această situație subzistă doar în privința hotărârilor pronunțate de curțile de apel care judecă în ultimă instanță, recursul în interesul legii urmând să producă efecte în toate cazurile în care se soluționează căile de atac întemeiate pe dispozițiile art. 414 alin. (1) CPC.

29. Se constată că este îndeplinită condiția de admisibilitate a recursului în interesul legii prevăzută de art. 514 CPC, referitoare la titularul sesizării – Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție.

30. De asemenea este îndeplinită și condiția de admisibilitate prevăzută de art. 515 CPC, deoarece din cuprinsul hotărârilor judecătorești anexate sesizării formulate de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție reiese existența unei practici neunitare asupra problemei de drept ce face obiectul recursului în interesul legii.

Asupra fondului sesizării cu recurs în interesul legii

31. Prealabil analizei problemei de drept ce a generat o practică neunitară, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, apreciază că este utilă prezentarea evoluției în timp a dispozițiilor procesual civile ce au reglementat procedura suspendării judecării procesului.

32. Astfel, în Codul de procedură civilă din 1865, instituția suspendării judecării era reglementată de prevederile art. 242-245, și anume:

„Art. 242. Instanța va suspenda judecata:

1. când amândouă părțile o cer;
2. dacă niciuna din părți nu se înfățișează la strigarea pricinii.

Cu toate acestea pricina se judecă dacă reclamantul sau pârâtul au cerut în scris judecarea în lipsă”.

„Art. 243. Judecata pricinilor se suspendă de drept:

1. prin moartea uneia din părți, afară de cazul când partea interesată cere termen pentru introducerea în judecată a moștenitorilor;
2. prin interdicție, punere sub curatelă sau consiliu judiciară unei părți, până la numirea tutorelui, curatorului sau consiliului judiciar;
3. prin moartea mandatarului uneia din părți, întâmplată cu mai puțin de 15 zile înainte de ziua înfățișării;
4. prin încetarea funcțiunii tutorelui, curatorului sau consiliului judiciar;
5. prin declararea în stare de faliment a uneia din părți, când falitul trebuie să fie reprezentat prin judecătorul sindic.

¹ Decizia nr. 8 din 27 aprilie 2015, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015.

Faptele arătate mai sus nu împiedică pronunțarea hotărârii, dacă ele s-au ivit după închiderea dezbaterilor”.

„Art. 244. Instanța poate suspenda judecata:

1. când dezlegarea pricinii atârână, în totul sau în parte, de existența sau neexistența unui drept care face obiectul unei alte judecări;

2. când se ivesc indiciile unei infracțiuni, a cărei constatare ar avea o înrâurire hotărâtoare asupra hotărârii ce urmează să se dea.

Suspendarea va dăinui până când hotărârea pronunțată în pricina care a motivat suspendarea a devenit irevocabilă”.

„Art. 245. Judecata reîncepe:

1. prin cererea de redeschidere făcută de una din părți, când ea s-a suspendat prin învoirea părților sau prin lipsa lor:

2. prin cererea de redeschidere, făcută cu arătarea moștenitorilor, tutorelui, consiliului judiciar, a celui reprezentat de mandatarul mort, a noului mandatar sau sindicului, în cazurile prevăzute de art. 243”.

33. Analizând aceste dispoziții legale se constată că, în forma inițială, Codul de procedură civilă nu prevedea, în mod explicit, nici actul prin care instanța dispunea suspendarea și nici calea de atac.

34. În doctrină și jurisprudență s-a apreciat că, în toate cazurile de suspendare, instanța dispune această măsură prin încheiere, care poate fi atacată separat cu apel sau recurs, cu condiția ca și hotărârea ce urmează a se pronunța în cauza respectivă să fie susceptibilă de apel sau recurs, ca excepție de la regula instituită de dispozițiile art. 282 alin. (2) CPC 1865, potrivit căreia încheierile premergătoare pot fi atacate cu apel numai odată cu fondul [„Art. 282 alin. (2) – împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, în afară de cazul când prin ele s-a întrerupt sau s-a suspendat cursul judecării”].

35. Ulterior, prin O.U.G. nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă, cu modificările și completările ulterioare – art. 1 pct. 77, s-a introdus art. 244¹ CPC 1865, care a avut următorul cuprins:

„Art. 244¹: Asupra suspendării judecării procesului instanța, în toate cazurile, se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat.

Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a procesului”.

36. Prin această modificare adusă Codului de procedură civilă s-a stipulat în mod expres că, în toate cazurile, asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat.

37. Art. 244¹ alin. (1) CPC 1865 a fost modificat prin art. I pct. 34 din Legea nr. 219/2005 privind aprobarea O.U.G. nr. 138/2000 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă, având următorul conținut:

„Art. 244¹. Asupra suspendării judecării procesului, instanța se va pronunța prin încheiere care poate fi atacată cu recurs în mod separat, cu excepția celor pronunțate în recurs”.

38. Așadar, spre deosebire de reglementarea anterioară, când art. 244¹ alin. (1) CPC 1865 prevedea că încheierea pronunțată asupra suspendării poate fi atacată cu recurs, în toate cazurile, textul modificat prin Legea nr. 219/2005 a exceptat expres de la exercitarea acestei căi de atac încheierile pronunțate în recurs.

39. În contextul acestei reglementări, în practica judiciară s-a exprimat opinia majoritară în sensul că recursul exercitat împotriva încheierii date asupra incidentului privind suspendarea reprezintă o cale de atac suplimentară, a cărei exercitare conduce la existența unui recurs la recurs sau a unui recurs acolo unde legea

nu a prevăzut calea de atac a recursului pentru hotărârea de fond. Totodată, s-a considerat că, întrucât cererea de suspendare a judecării este accesorie cererii de recurs, iar hotărârea ce se pronunță asupra recursului este irevocabilă, nici încheierea de suspendare a judecării recursului nu este susceptibilă de recurs.

40. Opinia contrară, în sensul că există posibilitatea exercitării recursului împotriva soluției date în cauzele civile asupra unor incidente procedurale intervenite pe parcursul judecării recursului, nu s-a impus în jurisprudența instanțelor de judecată.

41. Prin Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă², republicată, cu modificările ulterioare, au fost aduse modificări de substanță în ceea ce privește instituția suspendării, în legătură cu calea de atac ce poate fi exercitată împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei, prin dispozițiile art. 414, care au următorul conținut:

„Art. 414. Hotărârea de suspendare. (1) Asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară. Când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea este definitivă.

(2) Recursul se poate declara cât timp durează suspendarea cursului judecării procesului, atât împotriva încheierii prin care s-a dispus suspendarea, cât și împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului”.

42. Astfel, se constată că sunt susceptibile de recurs toate încheierile de suspendare, indiferent dacă au fost pronunțate de instanța de fond, de apel sau de recurs, excepție făcând încheierile de suspendare pronunțate de instanța supremă, care sunt definitive.

43. Sub acest aspect, textul art. 414 alin. (1) CPC este pe deplin lămuritor, în sensul că *prevede în mod expres* numai inadmisibilitatea căii de atac a recursului exercitată împotriva unei încheieri de suspendare a judecării cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, spre deosebire de art. 244¹ CPC 1865, care excepta, *in terminis*, încheierile de suspendare a judecării cauzei în recurs și, drept consecință, inadmisibilitatea recursului exercitat împotriva acestora.

44. În aceste condiții, în actuala reglementare, calea de atac a recursului, prevăzută de art. 414 alin. (1) CPC, vizează și încheierile pronunțate de o instanță de recurs, cu excepția încheierilor de suspendare a judecării cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție.

45. În consecință, interpretând și examinând evoluția legislativă în materie, se constată că recursul este admisibil chiar și atunci când este exercitat împotriva încheierilor de suspendare a judecării cauzei pronunțate de instanțele de apel, atunci când apelul este ultima cale de atac.

46. Analizând în continuare problema de drept supusă dezbaterii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, reține că cea de-a doua opinie cuprinsă în sesizarea formulată de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție este cea care exprimă o interpretare și aplicare corectă a dispozițiilor art. 414 alin. (1) teza I CPC, în sensul că recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecata, cât și împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanța de apel într-o cauză în care hotărârea ce urma a se da asupra fondului este sau nu definitivă:

A. Potrivit prevederilor art. 124 alin. (2) CPC, incidentele procedurale se soluționează de instanța în fața căreia se invocă, în afară de cazurile în care legea prevede în mod expres altfel.

² Toate referințele ce se vor face în continuare la Codul de procedură civilă vizează Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările ulterioare.

Această normă de drept reglementează strict competența de soluționare a incidentelor procedurale, în categoria cărora intră și suspendarea judecării cauzei, nu și regimul juridic al căilor de atac ce pot fi exercitate împotriva încheierilor prin care s-au soluționat acestea.

Calea de atac în acest caz este dată de dispozițiile art. 414 alin. (1) CPC, în sensul că „Asupra suspendării judecării procesului instanța se va pronunța prin încheiere, care poate fi atacată cu recurs, în mod separat, la instanța ierarhic superioară”.

Potrivit art. 483 alin. (1) CPC, „Hotărârile date în apel, cele date, potrivit legii, fără drept de apel, precum și alte hotărâri în cazurile expres prevăzute de lege sunt supuse recursului”.

Deși acest articol nu face nicio mențiune cu referire la obiectul recursului, se constată că trebuie avute în vedere și încheierile, fie că este vorba de încheieri premergătoare, fie de încheieri prin care se finalizează procesul.

Cât privește regimul juridic al căilor de atac ce pot fi declarate împotriva încheierilor premergătoare (atât cele preparatorii, cât și cele interlocutorii) se reține că acesta este guvernat de dispozițiile art. 466 alin. (4) CPC, conform cărora „Împotriva încheierilor premergătoare nu se poate face apel decât odată cu fondul, afară numai dacă legea dispune altfel”, aceste dispoziții fiind aplicabile și în recurs, conform art. 494 CPC.

Prin urmare, în art. 466 alin. (4) CPC se stabilește doar regula în privința încheierilor premergătoare, în sensul că împotriva lor nu se poate face apel decât odată cu fondul, teza a II-a a acestui text legal prevăzând excepția „afară numai dacă legea dispune altfel”. Se reține, astfel, că formularea este mai largă decât cea din art. 282 alin. (2) CPC 1865, care excepta expres numai încheierile prin care s-a întrerupt cursul judecării.

În acest context se constată că acest text legal consacră, în aplicarea principiului de drept procesual *accessorium sequitur principale*, regula potrivit căreia dacă împotriva fondului nu este deschisă nicio cale de atac, atunci nici încheierea premergătoare nu este susceptibilă de a fi atacată.

Aceasta este soluția în cazul încheierii prin care s-a respins cererea de suspendare ori s-a admis cererea de repunere pe rol, această încheiere putând fi atacată odată cu fondul, dacă hotărârea pronunțată prin care instanța se dezinvestește este susceptibilă de vreo cale de atac.

De la regula menționată mai sus există însă și excepții, și anume în situația în care „legea dispune altfel” când derogările sunt expres prevăzute de lege.

După cum rezultă din textul art. 466 alin. (4) CPC pot exista și încheieri premergătoare care să aibă un alt regim decât cel de drept comun.

Astfel, există încheieri premergătoare care nu pot fi atacate cu apel niciodată, deci nici măcar odată cu fondul [de exemplu, în cazurile prevăzute de Codul de procedură civilă prin art. 53 alin. (2) – încheierea prin care s-a încuviințat sau respins abținerea și cea prin care s-a încuviințat recuzarea; art. 143 alin. (2) – încheierea asupra cererii de suspendare în cazul strămutării; art. 520 alin. (1) – încheierea prin care se face sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept].

De asemenea există încheieri premergătoare care pot fi atacate separat cu apel, înainte ca instanța să se pronunțe asupra fondului [cum ar fi: art. 64 alin. (4), art. 69 alin. (3), art. 74 alin. (2) și art. 77 alin. (2) CPC – încheierea prin care s-a respins ca inadmisibilă cererea de intervenție voluntară, cererea de chemare în judecată a altei persoane, cererea de chemare în garanție sau cererea de arătare a titularului dreptului], precum și încheieri premergătoare care, în funcție de instanța care le-a pronunțat, pot fi supuse fie apelului, fie recursului [de exemplu, art. 64 alin. (4) CPC – încheierea prin care s-a respins ca inadmisibilă cererea de

intervenție voluntară sau forțată; art. 954 alin. (3) CPC – încheierea prin care s-a soluționat, pe cale incidentală, cererea de sechestrul asigurător].

Mai există, totodată, și încheieri premergătoare pentru care a fost înlocuită calea de atac a apelului cu o altă cale de atac [de exemplu, art. 191 alin. (1) CPC – încheierea prin care s-a stabilit o amendă judiciară sau despăgubiri poate fi atacată numai cu cerere de reexaminare; art. 524 alin. (5) CPC – împotriva încheierii prin care s-a soluționat contestația privind tergiversarea procesului se poate face numai plângere].

În această ultimă categorie de încheieri premergătoare, care derogă de la regula guvernată de principiul mai sus enunțat, se înscrie și norma prevăzută de art. 414 alin. (1) teza I CPC, care stabilește calea de atac care poate fi exercitată împotriva încheierii de suspendare a judecării cauzei, respectiv împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului, posibilitatea exercitării separate a acesteia, precum și instanța competentă.

În acest context nu poate fi reținut niciun argument care susține concluzia că încheierilor prin care se soluționează un incident procedural, cu referire la suspendarea judecării cauzei, le este aplicabil regimul juridic al hotărârilor pronunțate pe fond de instanță.

Așadar, derogarea instituită prin art. 414 alin. (1) CPC nu aduce limitări în ceea ce privește admisibilitatea căii de atac în situațiile în care hotărârea de fond nu este supusă apelului sau recursului, singura excepție de la calea de atac a recursului fiind impusă doar în privința încheierilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Totodată, dispozițiile art. 414 alin. (1) CPC nu fac nicio distincție în raport cu faza procesuală în care se află litigiul și stipulează că este competentă să soluționeze recursul instanța ierarhic superioară (cu excepția mai sus arătată), precizare care nu ar fi fost necesară dacă legiuitorul ar fi avut în vedere dispozițiile de procedură cu caracter general reglementate de art. 466 alin. (4) CPC.

Prin urmare, se constată că, atunci când legiuitorul a instituit o derogare în ceea ce privește calea de atac exercitată împotriva încheierilor premergătoare, a prevăzut în mod expres că poate fi formulat apel/recurs, chiar și în ipoteza în care hotărârea asupra fondului este definitivă. În acest sens sunt și dispozițiile art. 406 alin. (6) și art. 421 alin. (2) CPC.

Împrejurarea că prin dispozițiile art. 53 alin. (1) CPC legiuitorul a reglementat în mod expres admisibilitatea căii de atac a recursului *în situația în care hotărârea prin care s-a soluționat cauza este definitivă*, ceea ce nu s-ar putea reține în cazul prevăzut art. 414 alin. (1) teza I CPC, nu infirmă cele statuate anterior.

În privința art. 53 alin. (1) CPC, legiuitorul a intenționat să supună verificării jurisdicționale soluționarea unui incident procedural asupra căruia instanța s-a pronunțat anterior hotărârii prin care a soluționat cauza, *măsură care nu poate fi contestată decât odată cu hotărârea prin care s-a soluționat pricina dedusă judecății*, pe când, în situația reglementată de art. 414 alin. (1) teza I CPC, posibilitatea exercitării căii de atac a recursului este recunoscută, în privința încheierii prin care s-a dispus suspendarea, dar și împotriva încheierii prin care s-a dispus respingerea cererii de repunere pe rol a procesului, anterior pronunțării hotărârii asupra fondului, în condițiile în care, altfel, nu s-ar mai putea efectua un control de legalitate asupra soluției instanței de judecată investită cu soluționarea cererii de suspendare.

Ca atare, voința legiuitorului de a reglementa expres o cale de atac împotriva încheierii de suspendarea cursului procesului este justificată de necesitatea de a supune cenzurii instanței superioare orice prelungire de natură a afecta termenul rezonabil de soluționare a cauzei, componentă a dreptului la un proces echitabil, la care face referire art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului și libertăților fundamentale. Prin încheierea de suspendare a judecății, instanța nu se dezinvestește de soluționarea pricinii, dar procesul rămâne

în nelucrare, ceea ce influențează cursul normal al judecății, iar efectele suspendării se răsfrâng asupra părților în litigiu.

Drept consecință, întreruperea cursului judecății și, deci, a soluționării acțiunii unei persoane nu poate rămâne în afara controlului judecătoresc, soluția contrară echivalând, în fapt, cu îngrădirea, fie chiar și pe timp limitat, a dreptului de acces la justiție, așadar cu încălcarea art. 21 din Constituția României, precum și a unei norme de conduită procedurală a Curții Europene a Dreptului Omului (art. 6 din Convenție).

B. Interpretând sistematic dispozițiile legale mai sus enunțate, prin raportare la cele ale art. 414 alin. (1) CPC, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, apreciază că o analiză făcută în scopul (imitării căii de atac a recursului în funcție de căile de atac ce pot fi exercitate împotriva hotărârii care se va pronunța în procesul în care s-a ivit incidentul procedural al suspendării se îndepărtează de la scopul urmărit de legiuitor și adaugă la lege. În condițiile în care legiuitorul a prevăzut expres în art. 414 alin. (1) teza a II-a CPC că, doar atunci când suspendarea a fost dispusă de Înalta Curte de Casație și Justiție, hotărârea în cauză este definitivă, nu poate fi primită o altă interpretare care să restrângă dreptul de a exercita recurs.

Pe de altă parte, din interpretarea literală a art. 414 alin. (1) CPC rezultă că încheierea prin care instanța se pronunță asupra cererii de suspendare nu este supusă apelului, ci numai recursului, singura excepție de la această cale de atac privind încheierea de suspendare pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Recursul se exercită separat la instanța ierarhic superioară, ceea ce constituie o excepție de la regula consacrată de art. 466 alin. (4) CPC, conform căreia încheierile premergătoare pot fi atacate numai odată cu fondul, iar în situația în care hotărârea asupra fondului este definitivă nu se mai poate exercita calea de atac nici împotriva încheierilor premergătoare. Art. 466 alin. (4) teza finală CPC instituie excepții de la această regulă, condiția impusă pentru acestea fiind aceea a unei dispoziții legale exprese care permite atacarea separată a încheierilor premergătoare.

În aceste condiții se poate conchide că recursul formulat împotriva unei încheieri de suspendare a judecării cauzei pronunțate de o judecătorie, un tribunal sau o curte de apel este admisibil, indiferent că procesul se finalizează cu o hotărâre nedefinitivă sau definitivă. Numai recursul declarat împotriva unei încheieri de suspendare a judecării cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție este inadmisibil. Prin urmare, interpretând *per a contrario* norma în cauză, reiese că este deschisă calea de atac a recursului în orice altă situație decât aceea a suspendării judecării cauzei pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție.

C. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, constată că recursul exercitat pentru desființarea unei încheieri de suspendare are temeii și în dispozițiile cu caracter general ale art. 21 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, text care prevede că „*Secția I civilă, Secția a II-a civilă și Secția de contencios administrativ și fiscal ale Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă recursurile împotriva hotărârilor pronunțate de curțile de apel și a altor hotărâri, în cazurile prevăzute de lege, precum și recursurile declarate împotriva hotărârilor nedefinitive sau a actelor judecătorești, de orice natură, care nu pot fi atacate pe nicio altă cale, iar cursul judecății a fost întrerupt în fața curților de apel*”.

Acest temei de drept din legea specială permite reținerea caracterului admisibil al recursului formulat în condițiile art. 414 alin. (1) teza I CPC, întrucât are în vedere noțiunea de „hotărâre”, în care intră și încheierea de suspendare a judecării, potrivit art. 424 alin. (5) CPC, respectiv o hotărâre judecătorească pentru care legea de procedură civilă prevede posibilitatea atacării cu recurs în mod separat.

47. Pentru toate aceste considerente,

Înalta Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:

Admite recursul în interesul legii formulat de Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea unitară a dispozițiilor art. 414 alin. (1) teza I CPC, recursul formulat împotriva încheierii prin care a fost suspendată judecată, precum și împotriva încheierii prin care s-a respins cererea de repunere pe rol a cauzei este admisibil, indiferent dacă încheierea de suspendare a fost pronunțată de instanță într-o cauză în care hotărârea ce urmează a se da asupra fondului este sau nu definitivă.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 517 alin. (4) CPC.

EDITURA HAMANGIU

FIȘA NR. 42. Cheltuielile de judecată

– p. 281-283 –

Acordarea cheltuielilor de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv

CPC, art. 453 alin. (1)

În cauzele având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC rămân aplicabile.

I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 59 din 18 septembrie 2017, M. Of. nr. 871 din 6 noiembrie 2017

Rezumat:

Dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC, în raport de care „(1) Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată”, se aplică indiferent de obiectul litigiului, partea care a pierdut procesul urmând a fi obligată la plata cheltuielilor de judecată aferente acestui al doilea proces care implică, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, soluționarea unor apărări legate de stabilirea culpei procesuale din primul proces, rezolvat în mod definitiv. Prin urmare, faptul că obiectul pretențiilor îl constituie obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată generate de un alt proces nu are nicio relevanță asupra modului de aplicare a dispozițiilor art. 453 CPC în cel de al doilea litigiu.

De asemenea, întocmai ca în orice alt proces în care judecătorii acordă părții care a câștigat procesul rambursarea cheltuielilor de judecată doar în măsura în care se constată realitatea, necesitatea și caracterul lor rezonabil, și în cazul litigiilor analizate instanța de judecată este în drept să aprecieze asupra cheltuielilor provocate de actualul proces și să oblige pârâtul la suportarea lor în aceleași condiții, după cum partea care a căzut în pretenții poate beneficia de clemența legii dacă are conduita reglementată de dispozițiile art. 454 CPC.

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Tribunalul București, Secția a V-a civilă, a dispus, prin încheierea din data de 28 septembrie 2016, în dosarul nr. 18.858/4/2015, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în baza art. 519 CPC, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: „În ce măsură, în condițiile art. 453 alin. (1) CPC, într-o cauză având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, acestuia îi pot fi puse în sarcină și cheltuielile de judecată provocate de procesul actual”.

II. Expunerea succintă a procesului în cadrul căruia s-a invocat chestiunea de drept menționată

2. Prin cererea depusă pe rolul Judecătoriei Sectorului 4 București, Secția civilă, la data de 15 mai 2015, reclamantul, în contradictoriu cu pârâtul Inspectoratul de Poliție Județean Mehedinți, a formulat o cerere în

pretenții prin care a solicitat obligarea pârâtului la plata sumei de 419,5 de lei, reprezentând cheltuieli de judecată efectuate în dosarul civil nr. 14.667/225/2011, în care acesta a pierdut procesul, precum și obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată din actualul proces.

3. Prin sentința civilă nr. 12.183 din 8 octombrie 2015 pronunțată de Judecătoria Sectorului 4 București, Secția civilă, în dosarul nr. 18.858/4/2015, a fost admisă în parte cererea formulată de reclamant și a fost obligat pârâtul Inspectoratul de Poliție Județean Mehedinți la plata cheltuielilor de judecată din dosarul nr. 14.667/225/2011, în cuantum de 400 de lei. A fost însă respinsă ca neîntemeiată cererea de obligare a pârâtului la plata cheltuielilor de judecată din prezentul dosar.

4. Pentru a hotărî astfel, prima instanță a reținut că, la data de 7 octombrie 2011, reclamantul a fost sancționat contravențional pentru depășirea vitezei legale pe drumurile publice și pentru nepurtarea centurii de siguranță.

5. Acesta a formulat plângere împotriva procesului-verbal de contravenție, ce a fost înregistrată la data de 29 februarie 2012 pe rolul Judecătoriei Slatina (în urma strămutării de la Judecătoria Drobeta-Turnu Severin), cu numărul de dosar 14.667/225/2011, solicitând anularea procesului-verbal în privința faptei de depășire a vitezei legale și înlocuirea sancțiunii amenzii cu cea a avertismentului pentru fapta de a nu purta centură de siguranță.

6. Plângerea contravențională a fost respinsă ca neîntemeiată prin sentința civilă nr. 7.071 din 20 iunie 2013 a Judecătoriei Slatina.

7. În calea de atac declarată de reclamant, prin decizia nr. 465 din 31 octombrie 2013, Tribunalul Olt a dispus următoarele: a admis recursul, a modificat sentința Judecătoriei Slatina, a anulat procesul-verbal de constatare a contravenției cu privire la contravenția prevăzută de art. 108 alin. (1) lit. b) pct. 2 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată, cu modificările și completările ulterioare (*O.U.G. nr. 195/2002*) și a înlocuit sancțiunea amenzii cu cea a avertismentului, pentru contravenția prevăzută de art. 108 alin. (1) lit. a) pct. 3 din O.U.G. nr. 195/2002. În dispozitivul deciziei civile nr. 465 din 31 octombrie 2013 se precizează că acțiunea este admisă în parte.

8. În cauza cu nr. 14.667/225/2011 nu au fost solicitate cheltuieli de judecată.

9. Ulterior, reclamantul a solicitat Tribunalului Olt ca, pe calea îndreptării erorii materiale, să elimine din dispozitiv sintagma „în parte”, în condițiile în care, potrivit acestuia, acțiunea sa a fost admisă în întregime. Această cerere a fost admisă prin încheierea din ședința din camera de consiliu de la 28 ianuarie 2016 a Tribunalului Olt, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal.

10. Pe fondul cauzei, instanța a precizat că obligația de a suporta cheltuielile de judecată este izvorâtă din lege și, din acest motiv, generează o formă particulară de răspundere delictuală.

11. Această obligație urmează să fie suportată de către partea care a generat procesul în mod nejustificat, culpabil, adică fie reclamantul, în măsura în care acțiunea sa se respinge, fie pârâtul, în măsura în care acțiunea reclamantului este admisă, fie toate părțile, prin aprecierea după criteriile de proporționalitate, a gradului de culpă în declanșarea litigiului, în ipoteza admiterii în parte a cererii.

12. Aceste principii se aplică și într-o situație precum cea din speță, în care cererea de obligare la plata cheltuielilor de judecată se face pe cale separată.

13. În cazul particular al cheltuielilor de judecată, prejudiciul este stabilit la nivelul sumelor dovedite că au fost efectuate cu acest titlu, iar fapta ilicită și vinovăția trebuie stabilite în raport cu generarea nejustificată, culpabilă, a procedurilor judiciare.

14. Cu privire la cererea de acordare a cheltuielilor de judecată din dosarul nr. 14.667/225/2011, instanța a reținut că acțiunea reclamantului a fost admisă în privința faptei de a circula cu viteză peste limita legală, procesul-verbal fiind anulat sub acest aspect.

15. S-a constatat că reclamantul a câștigat procesul, iar pârâtul a căzut în pretenții, atitudinea culpabilă a acestuia din urmă constând în faptul că agenții săi au întocmit în mod nelegal această parte a procesului-verbal de sancționare contravențională.

16. În consecință, potrivit art. 453 alin. (1) CPC, s-a reținut că reclamantul este îndreptățit la recuperarea cheltuielilor de judecată în întregime, prin raportare la această faptă.

17. În privința faptei de a nu purta centură de siguranță, instanța a reținut că procesul-verbal nu a fost anulat. Procedând la o reindividualizare a sancțiunii, instanța de judecată nu a anulat procesul-verbal sub acest aspect, ci a considerat, în virtutea atributului său suveran jurisdicțional că, în speță, sancțiunea potrivită este aceea a avertismentului.

18. Astfel, deși cererea reclamantului a fost admisă în întregime în privința celei de-a doua fapte (dispozitivul hotărârii înlocuind sancțiunea amenzii cu avertismentul, așa cum reclamantul a cerut prin plângere), pârâtul nu poartă totuși întreaga responsabilitate pentru declanșarea litigiului, în condițiile în care fapta a existat, fiind sancționată de agentul constator în mod legal, fără a i se putea reproșa aplicarea disproporționată a sancțiunii, față de circumstanțele concrete ale cauzei.

19. Prin urmare, s-a constatat că pârâtul nu poate fi obligat la plata în întregime a cheltuielilor de judecată, sub acest aspect, neputându-i-se reține o culpă totală în declanșarea litigiului. Pârâtul este în culpă pentru declanșarea litigiului din dosarul nr. 14.667/225/2011, în privința faptei de a conduce cu viteză peste limita legală și este parțial în culpă în privința faptei de a nu purta centură de siguranță.

20. Aplicând un criteriu al proporționalității, în raport cu suma cerută cu titlu de cheltuieli de judecată (419,5 lei) și cu gradul de culpă al pârâtului în generarea litigiului, instanța a admis în parte cererea și a obligat pe pârât la plata către reclamant a sumei de 400 de lei, reprezentând cheltuieli de judecată.

21. Cu privire la cererea de obligare a pârâtului la plata cheltuielilor de judecată în actualul dosar, instanța a precizat că, și în analiza acesteia, trebuie stabilite condițiile de existență ale acestei forme particulare de răspundere civilă delictuală, pentru a se determina gradul de culpă procesuală a pârâtului în declanșarea litigiului. S-a arătat că reclamantul cunoștea exact întinderea prejudiciului generat de cheltuielile de judecată și avea toate datele să ceară repararea sa în dosarul nr. 14.667/225/2011.

22. Faptul că el a ales să acționeze pe cale separată nu îi poate fi reproșat, având în vedere că are acest drept, în acord și cu considerentele Deciziei nr. 19/2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, însă nici pârâtului nu i se poate reproșa o atitudine culpabilă, care să fi generat acest al doilea proces.

23. Nu au fost primite argumentele prezentate de reclamant, în sensul că pârâtul ar fi trebuit să plătească voluntar cheltuielile făcute în dosarul nr. 14.667/225/2011 și tocmai această împrejurare ar fi generat al doilea litigiu, avându-se în vedere că, până la prezenta hotărâre, nu a existat o obligație a pârâtului în acest sens, validă din punct de vedere juridic. Chiar dacă pârâtul ar fi dorit să acopere costurile reclamantului din proces, fără o obligație stabilită legal, acest lucru nu ar fi fost posibil din punct de vedere juridic, posibilitățile unei plăți voluntare în lipsa unui titlu expres fiind limitate la instituțiile publice, care gestionează bani publici (așa cum este cazul pârâtei), cu atât mai mult cu cât reclamantul nici nu solicitase restituirea lor în respectul dosar.

24. Instanța nu a exclus *de plano* posibilitatea ca, într-o situație particulară, într-un litigiu precum cel din prezentul dosar, să se poată stabili o culpă procesuală a pârâtului, astfel încât acesta să fie obligat, în tot sau în

parte, la suportarea cheltuielilor de judecată din dosarul în care sunt cerute cheltuieli de judecată pe cale separată. S-a reținut însă că nu acesta este cazul.

25. În plus, dacă s-ar admite, ca principiu, că al doilea litigiu este generat întotdeauna de pârât, așa cum sugerează reclamantul în argumentația sa, atunci ar trebui să se admită că reclamantul poate din nou să nu ceară cheltuieli de judecată și să acționeze într-un al treilea litigiu, pentru recuperarea lor. Acest mod de acțiune s-ar putea perpetua la nesfârșit, ceea ce, în mod evident, nu poate fi primit.

26. Dispozițiile art. 454 CPC au fost considerate nerelevante, considerându-se că nu are importanță dacă pârâtul recunoaște sau nu pretențiile reclamantului la primul termen de judecată. Textul respectiv constituie un alt temei juridic pentru a nu obliga pârâtul la plata cheltuielilor de judecată, diferit față de temeiul juridic analizat mai sus, fundamentat de lipsa de culpă procesuală în generarea litigiului.

27. Împotriva acestei hotărâri au declarat apel ambele părți.

28. Prin cererea de apel reclamantul a solicitat, prealabil pronunțării deciziei în apel, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în temeiul dispozițiilor art. 519 CPC, cu privire la interpretarea prevederilor art. 453 CPC în situația cererii de obligare a pârâtului la plata cheltuielilor de judecată efectuate de reclamant într-un proces având ca obiect pretenții, în care se solicită pe cale separată cheltuielile de judecată efectuate într-un alt proces câștigat în contradictoriu cu același pârât.

29. Investit cu soluționarea apelului, Tribunalul București, Secția a V-a civilă, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile.

III. Aspectele de admisibilitate reținute de titularul sesizării

30. Prin încheierea de sesizare din data de 28 septembrie 2016, pronunțată în dosarul nr. 18.858/4/2015, Tribunalul București, Secția a V-a civilă, a constatat admisibilitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, în conformitate cu dispozițiile art. 519 CPC, motivat de următoarele aspecte:

31. Tribunalul investit cu soluționarea cauzei este ultima instanță care judecă, hotărârea judecătorească pronunțată nefiind susceptibilă de recurs, conform art. 483 alin. (2) CPC.

32. Chestiunea invocată este una de drept, depinzând în tot soluționarea pe fond a litigiului de modul de interpretare și aplicare a acesteia.

33. Instanța supremă nu a rezolvat chestiunea invocată și nici nu face obiectul vreunui recurs în interesul legii.

34. Cerința referitoare la elementul de noutate este îndeplinită, câtă vreme condiția nu este privită *stricto sensu*. Este probat în dosar că această chestiune de drept privind acordarea cheltuielilor de judecată provocate de litigiul având ca obiect pretențiile constând în cheltuieli de judecată dintr-un alt dosar a fost interpretată diferit de instanțele de judecată, existând o practică neunitară. Astfel, există opinia instanțelor în sensul acordării acestor cheltuieli de judecată și, contrar acesteia, opinia netemeiniciei acestei cereri, motivat, în principal, de lipsa culpei pârâtului. Este just că textul în sine, în conținutul lui, nu prezintă un caracter de noutate, prevederile art. 453 CPC reproducând în mare parte dispozițiile art. 274 CPC 1865. Însă, practica neunitară este nouă și actuală, interpretarea diferită a prevederilor art. 453 CPC în cauzele având obiectul mai sus arătat fiind aptă de a genera în continuare soluții diferite pe aceeași problemă de drept.

IV. Punctul de vedere al părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

35. Părțile nu au formulat puncte de vedere asupra chestiunii de drept supuse judecății, după comunicarea raportului, potrivit dispozițiilor art. 520 alin. (10) CPC.

V. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

36. În urma solicitării adresate de către Înalta Curte de Casație și Justiție, instanțele naționale au înaintat hotărârile judecătorești identificate și care prezintă relevanță pentru chestiunea de drept în discuție, precum și punctele de vedere teoretice exprimate de către judecători, relevând următoarele aspecte:

37. Dacă în mod unanim dreptul asupra pretenției principale a fost recunoscut pornindu-se de la ideea că reclamantul are posibilitatea solicitării și pe cale separată a cheltuielilor de judecată dintr-un litigiu anterior câștigat, instanțele judecătorești au avut păreri diferite în privința acordării cheltuielilor de judecată generate de actualul proces, a căror rezolvare de principiu se regăsește în dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC.

38. Astfel, *într-o orientare jurisprudențială*, cererea accesorie de plată a cheltuielilor de judecată a fost respinsă, cu argumentul că fundamentul care stă la baza rezolvării acestei pretenții, culpa procesuală a pârâtului, nu se regăsește într-un astfel de litigiu; culpa declanșării celui de-al doilea proces nu aparține prin ipoteză acestuia, ci reclamantului care a optat pentru recuperarea pe cale separată a cheltuielilor de judecată, deși avea posibilitatea de a le cere chiar în procesul care le-a generat.

39. Pârâtul nu poate fi considerat a păstra culpa procesuală din litigiul original și, chiar dacă el cade în pretenții în litigiul secundar referitor la recuperarea cheltuielilor de judecată din primul proces, a-l obliga la plata către reclamant a cheltuielilor de judecată ocazionate de cel de-al doilea proces ar însemna a-l sancționa de două ori pentru culpa procesuală din primul proces.

40. A proceda în sens contrar ar oferi părții câștigătoare posibilitatea declanșării unor litigii multiple, având ca obiect plata pe cale separată și a acestor cheltuieli de judecată, contrar rațiunii textului art. 453 alin. (1) CPC.

41. În această soluție s-a acceptat posibilitatea acordării către reclamant a cheltuielilor de judecată din cel de-al doilea proces doar când, din motive obiective, acesta nu le-a putut solicita pe cale accesorie în chiar procesul care le-a generat, fie din pricina neexistenței acestora sau a necunoașterii întinderii lor exacte (dându-se ca exemplu cazul eșalonării plății taxei de timbru ori a convenirii plății onorariului de avocat după terminarea procesului).

42. *Într-o a doua orientare jurisprudențială* s-a reținut că dispozițiile art. 453 CPC au o aplicabilitate generală, indiferent de obiectul litigiului, astfel că, prin aplicarea lor, pârâtul va fi obligat la suportarea cheltuielilor de judecată generate și de cel de-al doilea proces, în timp ce instanța de judecată va rezolva pretenția accesorie, ca în orice alt proces, doar în limita sumelor care au caracter real, necesar și rezonabil. Nu se poate reține că solicitarea cheltuielilor pe cale separată reprezintă un abuz de drept, atât timp cât legea nu se opune formulării unei astfel de cereri, așa după cum partea care a căzut în pretenții putea beneficia de clemența legii dacă avea comportamentul reglementat de art. 454 CPC.

43. Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin adresa nr. 815/C/1.331/III-5/2017 din 19 aprilie 2017, a comunicat că, la nivelul Secției judiciare, Serviciul judiciar civil, nu se verifică, în prezent, practica judiciară, în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept care formează obiectul prezentei sesizări.

VI. Jurisprudența Curții Constituționale

44. Examinarea constituționalității dispozițiilor art. 274 alin. (1) CPC 1865 s-a realizat prin Decizia nr. 367 din 20 martie 2008, publicată în M. Of. nr. 272 din 7 aprilie 2008, și prin Decizia nr. 1.586 din 13 decembrie 2011, publicată în M. Of. nr. 23 din 11 ianuarie 2012 prin care, respingând obiecția de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a reținut că *„obligativitatea plății cheltuielilor de judecată, incluzând taxele de timbru și onorariile avocaților, de către partea ale cărei pretenții nu au fost admise de instanța de judecată are la bază ideea de culpă procesuală a acesteia”*.

45. Prin Decizia Curții Constituționale nr. 463 din 28 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 655 din 26 august 2016, referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 453 alin. (1) CPC, s-a statuat că „art. 453 alin. (1) CPC determină debitorul obligației de plată a cheltuielilor de judecată (partea care pierde procesul) și creditorul obligației având ca obiect cheltuielile de judecată (partea care câștigă), înlocuind formularea codului anterior din 1865 de «parte căzută în pretenții» Această diferență terminologică nu schimbă însă cu nimic fundamentul suportării cheltuielilor de judecată, care rămâne culpa procesuală și despăgubirea integrală a părții câștigătoare. Buna-credință a părții care a pierdut procesul nu justifică exonerarea ei de plata cheltuielilor de judecată. Din acest punct de vedere, între partea care a obținut câștig de cauză, dreptul ei fiind recunoscut prin hotărâre, și partea care acceptă judecata și pierde procesul, riscul acestei situații trebuie să fie suportat de această din urmă parte care, prin comportamentul său, chiar dacă nu a fost de rea-credință, a obligat pe partea potrivnică câștigătoare să angajeze cheltuielile din proces. Așa fiind, textul criticat induce o culpă procesuală în sarcina celui care, prin atitudinea sa, a determinat cheltuielile de judecată făcute de partea adversă în timpul și cu ocazia desfășurării procesului” (parag. 24).

46. Curtea a mai reținut că, „potrivit art. 451 alin. (1) CPC, cheltuielile de judecată constau în taxele judiciare de timbru și timbrul judiciar, onorariile avocaților, ale experților și ale specialiștilor, sumele convenite martorilor pentru deplasare și pierderile cauzate de necesitatea prezenței la proces, cheltuielile de transport și, dacă este cazul, de cazare, precum și orice alte cheltuieli necesare pentru buna desfășurare a procesului. Cu alte cuvinte, cheltuielile de judecată sunt acelea efectuate pentru derularea litigiului principal, aflat pe rolul instanței. Așa fiind, este neîndoielnic caracterul lor accesoriu, acordarea acestora depinzând de rezultatul capătului de cerere principal. Acest aspect este consacrat în art. 453 alin. (1) CPC, care dispune că partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată. Totuși, în situația în care cheltuielile de judecată sunt solicitate pe cale separată, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat, prin Decizia nr. 19 din 18 noiembrie 2013, pronunțată cu ocazia examinării unui recurs în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 45 din 20 ianuarie 2014, că aceste cereri sunt principale și sunt supuse taxei judiciare de timbru. Așa fiind, pentru cererile principale prin care se solicită, pe cale separată, plata cheltuielilor de judecată, așa cum a reținut Înalta Curte de Casație și Justiție prin decizia menționată, cererea trebuie taxată la valoarea pretențiilor, iar rațiunea acestei soluții rezidă în faptul că, prin declanșarea unui nou litigiu pentru recuperarea cheltuielilor de judecată, se generează costuri suplimentare pentru sistemul judiciar, iar așa cum a reținut Curtea Constituțională în jurisprudența sa, nu numai că accesul liber la justiție nu interzice stabilirea taxelor de timbru în justiție, dar este justificat ca persoanele care se adresează autorităților judecătorești să contribuie la acoperirea cheltuielilor prilejuite de realizarea actului de justiție” (parag. 27).

VII. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție

47. Analizând jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție, în procedurile de unificare a practicii judiciare, au fost identificate următoarele hotărâri care prezintă relevanță pentru chestiunea de drept supusă dezlegării:

48. Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, a pronunțat Decizia nr. 19/2013, publicată în M. Of. nr. 45 din 20 ianuarie 2014, prin care a admis recursul în interesul legii formulat de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție și a stabilit că „Cererile prin care se solicită, pe cale separată, acordarea cheltuielilor de judecată sunt cereri principale supuse taxei judiciare de timbru, care se calculează la valoarea pretențiilor deduse judecării, chiar dacă cererile care au format obiectul litigiului din care aceste cheltuieli provin au fost scutite de la plata taxelor judiciare de timbru”.

49. De asemenea, prin Decizia nr. 34/2015 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M. Of. nr. 945 din 21 decembrie 2015, s-a stabilit că „în

interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 628 alin. (3) CPC, cheltuielile de judecată se circumscriu noțiunii de obligație principală în titlul executoriu și pot fi supuse actualizării în cadrul executării silite”.

VIII. Raportul asupra chestiunii de drept

50. Prin raportul întocmit în cauză, în conformitate cu dispozițiile art. 520 alin. (8) CPC, s-a apreciat că sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, potrivit dispozițiilor art. 519 CPC.

51. Asupra rezolvării de principiu a chestiunii de drept sesizate, opinia judecătorilor-raportori a fost că, în cauzele având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC rămân aplicabile.

IX. Înalta Curte de Casație și Justiție

52. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

53. Pornind de la conținutul normativ al art. 519 CPC, doctrina și jurisprudența au identificat drept condiții de admisibilitate a sesizării pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, a căror întrunire trebuie să fie cumulativă, următoarele:

- existența unei cauze aflate în curs de judecată;
- instanța care sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție să judece cauza în ultimă instanță;
- cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze litigiul în ultimă instanță;
- soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată să depindă de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere;
- chestiunea de drept ce necesită lămurirea să fie una nouă;
- chestiunea să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

54. Aceste condiții de admisibilitate sunt întrunite în legătură cu sesizarea de față, după cum urmează:

55. Tribunalul București a fost investit, în conformitate cu dispozițiile art. 95 pct. 2 CPC, să judece apelul declarat împotriva hotărârii judecătorești într-o acțiune având ca obiect pretenții în valoare de 419,5 lei constând în cheltuielile de judecată efectuate de reclamant într-un litigiu precedent soluționat definitiv, privitor la judecarea unei plângeri contravenționale.

56. Valoarea mică a pretențiilor atribuie competența de soluționare a cauzei în primă instanță judecătorești, în conformitate cu dispozițiile art. 94 pct. 1 lit. k) CPC, a cărei hotărâre este susceptibilă de a fi atacată doar cu apel la tribunal, astfel cum rezultă din interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 95 pct. 2, art. 96 și art. 97 CPC, în forma în vigoare la data sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, respectiv 13 martie 2017.

57. Prin urmare, sesizarea instanței supreme s-a realizat de către un complet al Tribunalului București, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, potrivit dispozițiilor legale anterior menționate.

58. Condiția de admisibilitate referitoare la caracterul esențial al chestiunii de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei este îndeplinită deoarece acordarea cheltuielilor de judecată generate de actualul proces având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretențiilor constând în cheltuielile de judecată dintr-un precedent litigiu purtat între aceleași părți și soluționat definitiv face parte din solicitările de fond ale litigiului pendinte, situația corespunzând ipotezei în care cheltuielile de judecată sunt solicitate, de această dată, pe cale accesorie, în chiar litigiul care le-a determinat.

59. Se ridică, astfel, problema aplicabilității în continuare, în legătură cu această cerere accesorie, a dispozițiilor art. 453 alin. (1) CPC – potrivit căroră „*Partea care pierde procesul va fi obligată, la cererea părții care a câștigat, să îi plătească acesteia cheltuieli de judecată*” – dat fiind contextul procesual actual, în care pretenția principală constă în sume de bani ce reprezintă tot cheltuieli de judecată generate de un litigiu anterior soluționat și câștigat definitiv de către reclamant, și în condițiile în care, deși prima instanță a admis în parte (într-o proporție majoritară) acțiunea, recunoscând dreptul reclamantului la încasarea creanței de 400 lei (cea solicitată fiind de 419,5 lei), a respins totuși integral pretenția accesorie privitoare la acordarea cheltuielilor de judecată din actualul proces, reținând că pârâtului nu i se poate reproșa nicio culpă în declanșarea acestuia, la originea căruia se află doar alegerea reclamantului de a recupera pe cale separată cheltuielile din litigiul anterior.

60. Prin urmare, de modul de dezlegare a problemei de drept sesizate depinde soluționarea pe fond a uneia dintre solicitările procesului pendinte, respectiv cea constând în pretenția accesorie relativă la recunoașterea dreptului reclamantului la recuperarea cheltuielilor de judecată generate de actualul proces.

61. De asemenea, este îndeplinită și cerința noutății chestiunii de drept supuse interpretării care, potrivit art. 519 CPC, reprezintă o condiție distinctă de admisibilitate.

62. Așa cum Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a decis în jurisprudența sa anterioară¹, cerința noutății este îndeplinită atunci când chestiunea de drept își are izvorul în reglementările recent intrate în vigoare, instanțele nu i-au dat, încă, o anumită interpretare și aplicare la nivel jurisprudențial ori dacă se impun anumite clarificări, într-un context legislativ nou sau modificat față de unul anterior, de natură să impună reevaluarea sau reinterpretarea normei de drept analizate.

63. Întrebarea instanței de trimitere este în legătură cu aplicabilitatea dispozițiilor art. 453 alin. (1) CPC, referitoare la acordarea cheltuielilor de judecată provocate de inițierea și susținerea unui proces. Deși norma legală nouă păstrează esența reglementării corespondente Codului de procedură civilă din 1865, respectiv art. 274 alin. (1) – diferența între cele două texte fiind doar una terminologică – prin consacrarea, ca fundament al suportării cheltuielilor de judecată, a culpei procesuale și a principiului despăgubirii celui ce câștigă procesul, chestiunea de drept asupra căreia se solicită o dezlegare din partea instanței supreme este una de dată recentă, fiind ivită în jurisprudența din ultimii ani a instanțelor naționale.

64. Examenul jurisprudențial relevă că în ultima perioadă de timp (începând cu anul 2013, dar preponderent în anii 2014, 2015, 2016 – posibilă consecință a popularizării ideii de recuperare pe cale separată a cheltuielilor de judecată de către cel care câștigă procesul, prin adoptarea Deciziei nr. 19/2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii) instanțele judecătorești au fost tot mai des confruntate cu soluționarea de acțiuni prin care, pe cale separată, s-a solicitat obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată efectuate într-un proces anterior, soluționat definitiv, fie că se urmărea recuperarea integrală a acelor cheltuieli ori numai a unora dintre ele, generate de administrarea anumitor probe ori de susținerea procesului doar în anumite etape procesuale, cheltuieli care au rămas nesolicitate de părți în litigiul originar sau neacordate prin omisiunea instanțelor.

¹ Decizia nr. 1 din 17 februarie 2014, publicată în M. Of. nr. 260 din 9 aprilie 2014; Decizia nr. 3 din 14 aprilie 2014, publicată în M. Of. nr. 437 din 16 iunie 2014; Decizia nr. 4 din 14 aprilie 2014, publicată în M. Of. nr. 437 din 16 iunie 2014; Decizia nr. 6 din 23 iunie 2014, publicată în M. Of. nr. 691 din 22 septembrie 2014; Decizia nr. 13 din 6 iunie 2015, publicată în M. Of. nr. 518 din 13 iulie 2015 și Decizia nr. 14 din 8 iunie 2015, publicată în M. Of. nr. 736 din 1 octombrie 2015.

65. În toate aceste litigii, pretenției principale îi este alăturată și cea accesorie, de acordare a cheltuielilor de judecată generate de acest nou proces.

66. Instanțele au pronunțat soluții diferite în rezolvarea aceleiași chestiuni de drept, așa cum s-a arătat la pct. V „Jurisprudența instanțelor naționale în materie” din prezenta decizie, iar această practică judiciară se regăsește, preponderent, la nivel de judecătorii și tribunale.

67. Curțile de apel interogate asupra propriei jurisprudențe au informat, în majoritatea cazurilor, că nu s-au confruntat în mod direct cu problema de drept semnalată prin întrebarea instanței de trimitere, dar că au luat-o în discuție în ședințele de unificare a practicii judiciare, la solicitarea reprezentanților tribunalelor, ocazie cu care fie s-a impus, cu majoritate, una sau alta din rezolvările date acesteia în practica judiciară, fie opiniile au fost atât de împărțite încât nu s-a putut adopta un punct de vedere majoritar.

68. În sfârșit, părerile teoretice exprimate cu ocazia acestor comunicări, la nivelul colectivelor de lucru ale curților de apel, au relevat aceeași fragmentare a opiniilor, aspect ce denotă utilitatea și urgența dezlegării chestiunii de drept pe calea procedurii reglementate prin dispozițiile art. 519 CPC, dovedindu-se că există practică divergentă a instanțelor în chestiunea supusă analizei, practică judiciară care se manifestă, deocamdată, la nivel local și care este de dată relativ recentă.

69. Practica judiciară divergentă nu este însă una generalizată la nivelul majorității instanțelor sau al întregii țări și nici nu este una de durată pentru a se aprecia că funcția mecanismului hotărârii prealabile, aceea de preîntâmpinării apariției unei practici neunitare, nu ar mai putea fi atinsă, pentru a se recurge la celălalt instrument de unificare, respectiv recursul în interesul legii, astfel cum s-a stabilit, spre exemplu, prin Decizia nr. 41/2016 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M. Of. nr. 115 din 10 februarie 2017.

70. Funcția mecanismului procesual al întrebării prealabile se poate realiza încă în acest stadiu, prin preîntâmpinarea extinderii și generalizării practicii neunitare, examenul jurisprudențial efectuat relevând că nu s-a cristalizat o jurisprudență majoritară în legătură cu chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită.

71. Deși aparent vizând o problemă nedificilă de drept, care este legată de un text de lege complet și clar, nelacunar ori nesusceptibil de interpretări, întrebarea instanței de trimitere reclamă o clarificare prin intervenția instanței supreme tocmai în considerarea opiniilor diferite exprimate în legătură cu aplicarea sa și a argumentelor ce le susțin.

72. Problema de drept ce face obiectul întrebării prealabile nu a fost dezlegată nici pe calea jurisprudenței obișnuite a Înaltei Curți de Casație și Justiție, dar nici nu a făcut obiectul dezlegărilor pe calea mecanismului de unificare a practicii judiciare a recursului în interesul legii.

73. Prin urmare, prezenta sesizare este admisibilă, iar întrebarea instanței de trimitere este aceea dacă, în acțiuni de genul celor mai sus menționate, în care se solicită pe cale principală recuperarea cheltuielilor de judecată dintr-un proces anterior, dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC rămân aplicabile, cu consecința obligării pârâtului la suportarea atât a debitului principal, constituit din cheltuielile de judecată aferente litigiului anterior, dar și a cheltuielilor de judecată determinate de actualul proces.

74. Pentru dezlegarea chestiunii de drept sesizate, o primă observație care se impune este aceea a caracterului de ordin general al normei reprezentate de art. 453 alin. (1) CPC, a cărei aplicabilitate este independentă de obiectul unui anume litigiu ori de contextul procesual particular al unei cauze determinate.

75. O a doua observație este aceea că, atât sub reglementarea Codului de procedură civilă de la 1865, cât și sub cea a actualului cod, literatura de specialitate și jurisprudența au fost unanime în a accepta posibilitatea pentru cel care câștigă procesul – și care, din varii motive, fie nu solicită cheltuielile de judecată prilejuite de

susținerea acestuia în chiar cursul procesului ori, deși le solicită, instanța omite să se pronunțe asupra lor – de a le recupera pe calea unei acțiuni separate și autonome față de litigiul care le-a generat, acțiune ce poate fi formulată în termenul general de prescripție de 3 ani de la soluționarea definitivă a acestuia.

76. Doctrina a subliniat caracterul autonom al unei astfel de acțiuni, menționând că, în toate situațiile în care cheltuielile de judecată sunt solicitate printr-o acțiune separată, aceasta se înfățișează ca o cerere având caracter principal, iar temeiul acțiunii îl constituie culpa procesuală decurgând din pierderea procesului, respectiv că, indiferent de natura procesului în care au fost făcute cheltuielile respective (civil, comercial, litigiu de muncă etc.), procesul care are ca obiect numai acordarea cheltuielilor de judecată este un proces civil, distinct, așa încât cererea se judecă în primă instanță de judecătorie sau, după caz, de tribunal, în funcție de criteriul valoric. De asemenea, s-a arătat că în cazul cererilor de acordare a cheltuielilor pe cale separată vor fi urmate regulile de competență de drept comun, pretenția nemaiputând fi considerată accesorie, pentru ca, prin efectul prorogării de competență, să fie în căderea instanței investite cu judecata litigiului principal.

77. Prin urmare, este firesc ca o astfel de cerere, care capătă autonomie în raport cu litigiul ce a generat cheltuielile respective, să fie văzută și tratată ca una cu individualitate proprie, care stă la baza declanșării unui litigiu independent de cel inițial, care generează propriile cheltuieli și care se supune regulilor generale de judecată, inclusiv a acelor reglementate în cuprinsul dispozițiilor art. 451-455 CPC.

78. De altfel, recunoașterea posibilității recuperării pe cale separată a cheltuielilor de judecată și caracterul autonom al unor astfel de litigii (în raport cu acelea care le-au generat) au constituit situația premisă a dezlegării regăsite în Decizia nr. 19/2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin care s-a stabilit că în acest caz este vorba despre cereri principale supuse taxei judiciare de timbru, care se calculează la valoarea pretențiilor deduse judecării, chiar dacă cererile care au format obiectul litigiului din care aceste cheltuieli provin au fost scutite de la plata taxelor judiciare de timbru.

79. Or, posibilitatea recunoscută ca fiind legală nu constituie altceva decât un drept, iar cel ce pune în practică o posibilitate legală ori care exercită un drept – așa cum este cazul reclamantului care solicită recuperarea, pe calea unei acțiuni separate, a cheltuielilor de judecată determinate de susținerea unui proces definitiv câștigat – nu poate fi considerat în culpă.

80. Reclamantului din astfel de acțiuni nu i se poate reproșa opțiunea recuperării pe cale separată a cheltuielilor de judecată dintr-un litigiu anterior, după cum el nu poate fi considerat culpabil pentru valorificarea acestei posibilități legale și nici nu poate fi prezumat *de plano* că exercită un abuz procesual manifestându-se în acest sens.

81. Cât privește tendințele de abuz procesual, acestea pot și trebuie să fie controlate și contracarate de instanță, dar și de partea adversă, însă prin mijloacele legale și în cadrul creat de legiuitor, respectiv de către instanță prin aplicarea dispozițiilor art. 451-453 CPC și uzând de dreptul său de apreciere și cenzură asupra realității, necesității și caracterului rezonabil al acestora, iar de către pârât prin formularea de apărări în raport cu pretenții ce nu corespund acestor caracteristici (mai ales în condițiile în care acestea îi sunt cunoscute din cursul litigiului anterior, în ipoteza recurgerii la solicitarea lor pe cale separată ca urmare a omisiunii acordării de către instanța ce a judecat litigiul inițial).

82. Cea de-a treia observație pornește chiar de la conținutul art. 453 alin. (1) CPC care, doar într-o terminologie nouă, consacră, întocmai ca și art. 274 alin. (1) CPC 1865, drept fundament al plății cheltuielilor de judecată, culpa procesuală dovedită prin faptul pierderii procesului, interesând pentru aplicarea dispoziției legale, în egală măsură, atât rezultatul procesului, dar și conduita părților manifestată anterior litigiului ori pe parcursul acestuia. Aceasta întrucât, ca regulă generală, deși o persoană poate fi în culpă pentru

declanșarea/purtarea unui proces, legea îngăduie totuși exonerarea sa de la plata cheltuielilor de judecată în condițiile unei manifestări procesuale calificate, respectiv prin recunoașterea pretențiilor până la primul termen la care părțile sunt legal citate (dacă pârâtul nu a fost pus anterior în întârziere ori dacă acesta nu se afla de drept în întârziere) – art. 454 CPC.

83. Or, atât timp cât, potrivit art. 453 alin. (1) CPC, cel ținut de plata cheltuielilor de judecată este „*partea care pierde procesul*”, se înțelege că, în economia reglementării destinate acordării cheltuielilor de judecată (art. 451-455 CPC), o situație de admitere a acțiunii reclamantului și de respingere a cererii accesorii de plată a cheltuielilor de judecată (de către pârât) nu este îngăduită și posibilă, în ipoteza subînțeleasă a dovedirii lor decât în limitele procesuale date de dispozițiile art. 454 CPC.

84. Nu există niciun argument ca, în litigiile având ca obiect plata cheltuielilor de judecată decurgând dintr-un proces anterior, analiza culpei procesuale a părților implicate să aibă loc în alte coordonate decât cele dictate de lege, respectiv art. 453 alin. (1) și art. 454 CPC, respectiv prin observarea rezultatului procesului și a atitudinii procesuale a celui care l-a pierdut, manifestată pe parcursul său.

85. Examenul jurisprudențial relevă însă că, într-o proporție covârșitoare, pârâții s-au opus acțiunilor prin care s-a solicitat obligarea lor la plata cheltuielilor de judecată decurgând din procese anterioare, dezvoltând ample apărări, de la invocarea de excepții (autoritatea de lucru judecat, prescripția, necompetența instanței), la formularea de cereri reconvenționale, de cereri de strămutare, până la contestarea a însuși dreptului reclamantului la recuperarea pe cale separată a cheltuielilor și la punerea în discuție a culpei procesuale din primul proces.

86. În pofida acestor manifestări procesuale și a admiterii acțiunilor prin obligarea la plata debitului principal, pârâții au fost considerați lipsiți de orice culpă în legătură cu acest al doilea proces, culpă ce a fost atribuită reclamantului dată fiind opțiunea lui de recuperare pe cale separată a cheltuielilor (chiar și în cazul omisiunii instanței de a le acorda, pentru vina de a nu fi solicitat completarea hotărârii, procedură apreciată ca fiind obligatorie).

87. Este greu de așezat în cadrul legal oferit de art. 453 alin. (1) CPC soluția în care cererea principală, calificată ca fiind exercitată în mod abuziv, este admisă, iar aceea accesorie, de acordare a cheltuielilor de judecată solicitate de reclamant este respinsă, reținându-se lipsa oricărei culpe a pârâtului pentru existența litigiului (culpa fiind atribuită reclamantului pentru opțiunea recuperării pe cale separată a cheltuielilor determinate de un litigiu anterior), dar în care este, de asemenea, respinsă și cererea pârâtului de acordare a cheltuielilor de judecată, justificat de faptul că el este partea care a pierdut procesul, ceea ce, în sensul art. 453 alin. (1) CPC, nu îi deschide calea recunoașterii unui atare drept.

88. Precum s-a arătat, reclamantul nu poate fi în culpă atunci când își exercită un drept al său, iar pârâtul, care pierde procesul și care nu se manifestă în limitele art. 454 CPC, nu poate fi considerat lipsit de culpă în legătură cu litigiul având ca obiect plata cheltuielilor de judecată aferente unui litigiu anterior.

89. Drept consecință, nici nu poate fi exonerat de plata cheltuielilor de judecată odată ce s-a admis acțiunea reclamantului. Suportarea cheltuielilor de judecată nu are semnificația unei duble sancționări a acestuia pentru culpa din primul proces, ci pentru aceea decurgând din manifestarea sa procesuală în cel de-al doilea litigiu.

90. Atribuirea reclamantului, în mod eronat, a culpei celui de-al doilea litigiu a fost justificată prin nevoia de a stopa o practică presupus abuzivă, dar inexistentă, susținându-se că o soluție în care s-ar aplica dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC ar deschide calea unui nesfârșit șir de litigii în care reclamantul ar pretinde din nou acordarea de cheltuieli de judecată, scăpându-se din vedere că, prin solicitarea lor pe cale accesorie în acest al doilea proces, tocmai se închide calea unei potențiale asemenea practici. Argumentul apare ca fiind inutil în

condițiile în care, și în ipoteza unei rezolvări favorabile a cererii accesorii de acordare a cheltuielilor de judecată, prin aplicarea dispozițiilor art. 453 alin. (1) CPC, o astfel de posibilitate s-ar închide prin chiar soluționarea pretenției accesorii în acest al doilea proces.

91. În sfârșit, absolutizarea cauzei abuzului de drept ce ar sta la baza acestor acțiuni nesocotește paleta largă de motive pentru care părțile recurg, în realitate, la calea recuperării separate a cheltuielilor de judecată generate de declanșarea și susținerea unui proces, care pot să se regăsească, spre exemplu, în dificultatea ori nepreocuparea în strângerea la timp a probelor necesare, în dorința de concentrare asupra cauzei principale a litigiului și de a nu abate atenția instanței de la subiectul principal litigios, voința de simplificare a litigiului de bază, imposibilitatea obiectivă a procurării probelor, lipsa unei comunicări adecvate între parte și avocat, uitarea etc.

92. Astfel fiind, concluzia legală nu poate fi decât aceea că dispozițiile art. 453 CPC se aplică indiferent de obiectul litigiului, partea care a pierdut procesul urmând a fi obligată la plata cheltuielilor de judecată aferente acestui al doilea proces care implică, în majoritatea covârșitoare a cazurilor, soluționarea unor apărări legate de stabilirea culpei procesuale din primul proces, rezolvat în mod definitiv. Prin urmare, faptul că obiectul pretențiilor îl constituie obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată generate de un alt proces nu are nicio relevanță asupra modului de aplicare a dispozițiilor art. 453 CPC în cel de-al doilea litigiu.

93. De asemenea, întocmai ca în orice alt proces, în care judecătorii acordă părții care a câștigat procesul rambursarea cheltuielilor de judecată doar în măsura în care se constată realitatea, necesitatea și caracterul lor rezonabil, și în cazul litigiilor analizate instanța de judecată este în drept să aprecieze asupra cheltuielilor provocate de actualul proces și să oblige pârâtul la suportarea lor în aceleași condiții, așa după cum partea care a căzut în pretenții poate beneficia de clemența legii dacă are conduita reglementată de dispozițiile art. 454 CPC.

94. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 519, cu referire la art. 521 CPC,

Înalta Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:

Admite sesizarea formulată de Tribunalul București, Secția a V-a civilă, în dosarul nr. 18.858/4/2015, privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, stabilește că:

În cauzele având ca obiect obligarea pârâtului la suportarea pretenției constând în cheltuielile de judecată generate de un alt litigiu soluționat definitiv, dispozițiile art. 453 alin. (1) CPC rămân aplicabile.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) CPC.

FIȘA NR. 47. Recursul. Obiect. Termen

– pct. I.2, p. 312 –

Hotărâri supuse recursului. Prag valoric

Legea nr. 2/2013, art. XVIII alin. (2)
CPC, art. 483 alin. (2)

Sintagma „precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv”, cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, este neconstituțională, fiind încălcat principiul egalității în drepturi, deoarece alegerea criteriului valoric, chiar dacă vizează în mod direct și nemijlocit cererea, și nu o persoană sau un grup de persoane, se repercutează asupra situației persoanei. Prin urmare, în condițiile acceptării acestui prag valoric, cetățenii nu mai sunt egali în exercitarea dreptului lor de acces la calea extraordinară de atac, parte componentă a dreptului la un proces echitabil, încălcându-se, astfel, art. 16 alin. (1) și art. 21 alin. (3) din Constituție.

Dispozițiile legale criticate introduc o dublă măsură în privința evaluării legalității hotărârilor judecătorești, legiuitorul acceptând tacit că instanța supremă își exercită rolul de unificare a jurisprudenței numai în anumite situații, atunci când cererile evaluabile în bani au o anumită valoare, ceea ce este contrar art. 126 alin. (3) din Constituție.

C.C.R., dec. nr. 369 din 30 mai 2017, M. Of. nr. 582 din 20 iulie 2017

Rezumat:

În esență, Curtea Constituțională a reținut că, prin pragul valoric impus de dispozițiile de lege criticate, legiuitorul recunoaște, în mod explicit, că numai o parte a cererilor evaluabile în bani, și anume cele cu valori peste 1.000.000 de lei, pot să beneficieze de controlul de legalitate, celelalte fiind excluse de la această garanție procedurală. Criteriul folosit de legiuitor pentru accesul la calea de atac a recursului – pragul valoric de peste 1.000.000 de lei – conduce la clasificarea cererilor adresate instanțelor judecătorești în importante, ca valoare în bani, și mai puțin importante, ceea ce reprezintă o clasificare artificială și nejustificată, întrucât dificultatea unei probleme de drept nu poate fi evaluată în funcție de valoarea litigiului, ci de natura sa. Prin reglementările pe care le adoptă, statul trebuie să asigure o protecție egală drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, neputându-se susține ideea că această protecție îi va viza numai pe cei care au pretenții bănești de un anumit quantum. În caz contrar, s-ar crea discriminări între cetățeni – în ceea ce privește dreptul de a formula o cale de atac – în funcție de valoarea cererii adresate instanței judecătorești. De aceea, chiar și căile extraordinare de atac trebuie să fie accesibile cetățeanului, iar limitările accesului la acestea trebuie să rezulte în mod explicit numai din natura acestora, precum și din motivele pentru care pot fi formulate.

Notă. Art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 se aplică proceselor pornite până la data de 31 decembrie 2018 inclusiv, de la 1 ianuarie 2019 fiind aplicabile dispozițiile art. 483 alin. (2) CPC, care cuprind o sintagmă similară celei declarate neconstituțională prin această decizie a Curții Constituționale, și anume „precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 500.000 lei inclusiv”.

1. Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și a dispozițiilor art. 483 alin. (2) CPC, excepție ridicată de T.O.A. în dosarul nr. 8.388/197/2014 al Curții de Apel Brașov, Secția civilă, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 143D/2016, și, respectiv, de H.L.P. și E.P. în dosarul nr. 19.417/197/2013 al Curții de Apel Brașov, Secția civilă, și care formează obiectul dosarului Curții Constituționale nr. 176D/2016. (...)

3. Prin încheierea din 1 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. 8.388/197/2014, și prin încheierea din 8 februarie 2016, pronunțată în dosarul nr. 19.417/197/2013, **Curtea de Apel Brașov, Secția civilă, a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, respectiv cu excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 483 alin. (2) CPC.** Excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 a fost invocată de T.O.A. în cadrul soluționării recursului declarat de autoarea excepției de neconstituționalitate împotriva unei decizii civile a Tribunalului Brașov prin care s-a admis apelul declarat împotriva unei sentințe civile a Judecătoriei Brașov (sentință prin care s-a admis excepția prescripției dreptului material la acțiune, s-a respins acțiunea formulată de reclamant privind obligarea pârâtei la plata sumei de 30.000 de euro, ca urmare a contribuției sale la achiziționarea unui imobil) și s-a trimis cauza spre rejudecare aceleiași instanțe. Excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 483 alin. (2) CPC a fost invocată de H.L.P. și E.P. în cadrul soluționării recursului declarat de autorii excepției de neconstituționalitate împotriva unei decizii civile a Tribunalului Brașov prin care s-a respins apelul declarat împotriva unei sentințe civile a Judecătoriei Brașov (sentință prin care s-a admis acțiunea formulată de reclamant privind obligarea pârâților la plata chiriei restante).

4. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, în dosarul nr. 143D/2016, autoarea acesteia susține că dispozițiile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 creează o evidentă discriminare cu privire la exercitarea căii de atac a recursului în materie civilă între justițiabilii care s-au adresat cu cereri în justiție începând cu data de 1 ianuarie 2016 și cei care s-au adresat instanțelor în cazuri similare anterior acestei date. Această ultimă categorie de justițiabili este lipsită de dreptul la calea de atac a recursului în vederea apărării drepturilor, libertăților și intereselor lor legitime, deși art. 21 alin. (2) din Constituție interzice îngrădirea acestui drept prin lege. Discriminarea creată de dispozițiile de lege criticate nu se bazează pe nicio cauză obiectivă, ci este efectiv rezultatul hazardului ce ține de timpul când cererea adresată justiției se înregistrează pe rolul instanțelor. Susține, de asemenea, că măsurile pentru degrevarea instanțelor judecătorești instituite prin Legea nr. 2/2013 nu pot constitui un motiv obiectiv pentru discriminarea justițiabililor în condițiile în care Constituția garantează prin dispozițiile art. 124 alin. (2) că justiția este unică, imparțială și egală pentru toți. Or, unicitatea, imparțialitatea și egalitatea dispar atunci când dreptul la exercitarea unei căi de atac depinde exclusiv de data calendaristică în care a fost inițiat procesul civil sub imperiul aceluiași norme de procedură civilă, respectiv noul Codul de procedură civilă, care este o lege organică.

5. **În motivarea excepției de neconstituționalitate**, în dosarul nr. 176D/2016, autorii acesteia susțin că dispozițiile de lege criticate, care interzic exercitarea recursului în anumite materii, condiționând exercitarea

căii de atac a recursului de valoarea pretențiilor în bani, creează o vădită discriminare, pe motiv de avere, în ceea ce privește accesul la justiție. Invocă, în sensul admiterii excepției de neconstituționalitate, jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții de Justiție a Uniunii Europene referitoare la discriminarea persoanelor aflate în situații analoge (similare), fără ca acestea să se bazeze pe o justificare rezonabilă și obiectivă.

6. **Curtea de Apel Brașov, Secția civilă**, apreciază că dispozițiile de lege criticate nu sunt neconstituționale, deoarece reglementarea căilor de atac la care justițiabilii au acces în litigiile pe care le promovează este atributul exclusiv al legiuitorului. Dispozițiile legale ce prevăd căile de atac sunt constituționale în măsura în care respectă principiul dublului grad de jurisdicție, ceea ce în cauză a fost realizat.

7. Potrivit prevederilor art. 30 alin. (1) din Legea nr. 47/1992, încheierile de sesizare au fost comunicate președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

8. **Guvernul** consideră că excepția de neconstituționalitate este neîntemeiată, sens în care invocă, în esență, doctrina și Decizia Curții Constituționale nr. 500 din 30 iunie 2015.

9. **Avocatul Poporului** consideră că dispozițiile de lege criticate sunt constituționale, sens în care invocă jurisprudența Curții Constituționale și a Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la dreptul de acces la justiție. De asemenea, apreciază că dispozițiile de lege criticate nu sunt de natură să împiedice aplicarea efectivă a principiilor constituționale ale egalității în drepturi, în general, și egalității în fața justiției, în special, fără să restrângă în vreun fel exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți.

10. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

11. Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. d) din Constituție, precum și ale art. 1 alin. (2), ale art. 2, art. 3, art. 10 și art. 29 din Legea nr. 47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

12. **Obiectul excepției de neconstituționalitate**, astfel cum este menționat în încheierile de sesizare a Curții Constituționale, îl constituie prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, astfel cum au fost modificate prin O.U.G. nr. 62/2015, publicată în M. Of. nr. 964 din 24 decembrie 2015, și ale art. 483 alin. (2) CPC, republicat în M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015, cu modificările ulterioare. Potrivit prevederilor art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, *„În procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la data de 31 decembrie 2016 inclusiv nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv. De asemenea, în aceste procese nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului”*. Prevederile art. 483 alin. (2) CPC au următorul conținut: *„Nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-j), în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 500.000 lei inclusiv. De asemenea, nu*

sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului”.

13. Curtea constată că prevederile art. 483 alin. (2) CPC se aplică proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019, potrivit art. XVIII alin. (1) din Legea nr. 2/2013, astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în M. Of. nr. 1.009 din 15 decembrie 2016. Or, în procesul în cadrul căruia s-a invocat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 483 alin. (2) CPC, având în vedere că este început în anul 2013, se aplică dispozițiile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013. Din susținerile autorilor excepției de neconstituționalitate reiese că aceștia critică numai teza referitoare la cererile evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 de lei inclusiv, astfel încât Curtea reține că obiect al excepției de neconstituționalitate îl constituie sintagma *„precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv”* cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

14. În opinia autorilor excepției de neconstituționalitate, prevederile de lege criticate contravin dispozițiilor din Constituție cuprinse în art. 16 privind egalitatea în drepturi și art. 21 privind accesul liber la justiție, precum și dispozițiilor art. 6 privind dreptul la un proces echitabil și art. 14 privind interzicerea discriminării din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

15. **Examinând excepția de neconstituționalitate**, Curtea reține că art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 avea, inițial, următorul conținut: *„În procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi și până la data de 31 decembrie 2015 nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i) din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, în cele privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv. De asemenea, în aceste procese nu sunt supuse recursului hotărârile date de instanțele de apel în cazurile în care legea prevede că hotărârile de primă instanță sunt supuse numai apelului”*. În mod corelativ, art. XVIII alin. (1) din Legea nr. 2/2013 prevedea că dispozițiile art. 483 alin. (2) CPC se aplică proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2016. Ulterior, prin acte normative, anuale, succesive, aceste termene au fost prorogate ultima dată până la 1 ianuarie 2019, prin art. unic alin. (1) din O.U.G. nr. 62/2015 pentru prorogarea unor termene prevăzute de Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă și prin art. I alin. (1) din O.U.G. nr. 95/2016 pentru prorogarea unor termene, precum și pentru instituirea unor măsuri necesare pregătirii punerii în aplicare a unor dispoziții din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă.

16. Înainte de ultima prorogare a acestor termene, reglementată de O.U.G. nr. 95/2016, Curtea s-a mai pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor art. XVIII alin. (2) penultima teză din Legea nr. 2/2013, prin Decizia nr. 350 din 7 mai 2015, publicată în M. Of. nr. 504 din 8 iulie 2015, prin Decizia nr. 362 din 2 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 666 din 30 august 2016, și prin Decizia nr. 375 din 7 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 643 din 22 august 2016. Prin Decizia nr. 350 din 7 mai 2015, precitată, parag. 14, Curtea a reținut că, în noua lege procesual civilă, legiuitorul a reaşezat căile de atac, recursul constituind o cale extraordinară de atac ce poate fi exercitată de partea nemulțumită pentru motive de nelegalitate și numai în condițiile prevăzute de lege. Apelul reprezintă calea ordinară de atac care are un caracter devolutiv, instanța de apel statuând atât în fapt, cât și în drept (art. 476 CPC).

17. Referitor la critica de neconstituționalitate raportată la art. 16 privind egalitatea în drepturi din Legea fundamentală, prin aceeași decizie, parag. 37, Curtea a reținut că, în jurisprudența sa, a statuat că situația diferită în care se află cetățenii în funcție de reglementarea aplicabilă potrivit principiului *tempus regit actum* nu poate fi privită ca o încălcare a dispozițiilor constituționale care consacră egalitatea în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 1.541 din 25 noiembrie 2010, publicată în M. Of. nr. 30 din 13 ianuarie 2011). Respectarea egalității în drepturi presupune luarea în considerare a tratamentului pe care legea îl prevede față de cei cărora li se aplică în decursul perioadei în care reglementările sale sunt în vigoare, iar nu în raport cu efectele produse prin reglementările legale anterioare. În consecință, reglementările juridice succesive pot prezenta în mod firesc diferențe determinate de condițiile obiective în care ele au fost adoptate, fără ca aceste diferențe să aibă semnificația unei discriminări (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 321 din 10 iunie 2014, publicată în M. Of. nr. 583 din 5 august 2014, parag. 31).

18. Referitor la critica privind încălcarea prevederilor art. 21 privind accesul liber la justiție din Constituție, prin Decizia nr. 375 din 7 iunie 2016, precitată, parag. 38, Curtea a statuat că accesul liber la justiție nu are semnificația accesului la toate structurile judecătorești și la toate căile de atac prevăzute de lege. Accesul liber la justiție implică, prin natura sa, o reglementare din partea statului și poate fi supus unor limitări, atât timp cât nu este atinsă substanța dreptului, în acest sens pronunțându-se și Curtea Europeană a Drepturilor Omului în jurisprudența sa, de exemplu, prin Hotărârea din 26 ianuarie 2006, pronunțată în cauza *Lungoci c. României*, parag. 36, publicată în M. Of. nr. 588 din 7 iulie 2006. Mai mult, nicio dispoziție cuprinsă în Legea fundamentală nu instituie obligația legiuitorului de a garanta parcurgerea în fiecare cauză a tuturor gradelor de jurisdicție, ci, dimpotrivă, potrivit art. 129 din Constituție, căile de atac pot fi exercitate în condițiile legii. Legea fundamentală nu cuprinde dispoziții referitoare la obligativitatea existenței tuturor căilor de atac, ci reglementează accesul general neîngrădit la justiție al tuturor persoanelor pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor lor legitime, precum și dreptul tuturor părților interesate de a exercita căile de atac prevăzute de lege. Prin aceeași decizie, parag. 39, Curtea a reținut că, instituind reguli speciale privind exercitarea căilor de atac, legiuitorul trebuie să asigure părților interesate posibilitatea de a formula o cale de atac împotriva hotărârii judecătorești considerate defavorabile. Lipsa oricărei căi de atac împotriva unei hotărâri pronunțate în instanță echivalează cu imposibilitatea exercitării unui control judecătorec efectiv, dreptul de acces liber la justiție devenind astfel un drept iluzoriu și teoretic (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 192 din 3 aprilie 2014, publicată în M. Of. nr. 492 din 2 iulie 2014, parag. 13).

19. Față de cele reținute prin aceste decizii, Curtea, prin prezenta decizie, urmează să își reconsidere jurisprudența. În acest sens, Curtea constată că, în jurisprudența sa, a preluat doctrina dreptului viu, care produce efecte directe în privința determinării conținutului normativ al normei de referință, și anume Constituția, iar, în această privință, Curtea este unica autoritate jurisdicțională care are competența de a realiza o asemenea interpretare (*ad similibus*, Decizia nr. 276 din 10 mai 2016, publicată în M. Of. nr. 572 din 28 iulie 2016, parag. 19). Spre exemplu, prin Decizia nr. 766 din 15 iunie 2011, publicată în M. Of. nr. 549 din 3 august 2011, și prin Decizia nr. 356 din 25 iunie 2014, publicată în M. Of. nr. 691 din 22 septembrie 2014, reținând că dreptul este viu, Curtea a impus ca și normele de referință în realizarea controlului de constituționalitate să prevadă o protecție juridică sporită subiectelor de drept. Evoluția ascendentă a acestei protecții este evidentă în jurisprudența Curții Constituționale, aspect care îi permite să stabilească noi exigențe în sarcina legiuitorului sau să adapteze exigențele constituționale deja existente în diverse domenii ale dreptului (a se vedea, în acest sens, Decizia nr. 308 din 12 mai 2016, publicată în M. Of. nr. 585 din 2 august 2016, parag. 31).

20. Raportat la specificul cauzei de față, Curtea observă că, în jurisprudența sa, a acordat legiuitorului o marjă de apreciere largă în domeniul admisibilității, al procedurii de judecată sau al configurării căilor extraordinare de atac. În schimb, Curtea constată tendința jurisprudenței sale recente de a stabili și dezvolta exigențe constituționale sporite în sensul asigurării unei protecții efective a drepturilor și libertăților fundamentale, integrate conținutului normativ al art. 16 alin. (1), art. 21 alin. (3) sau art. 129 din Constituție, după caz, prin raportare la căile extraordinare de atac. În acest sens sunt, cu titlu exemplificativ: referitor la contestația în anulare, Decizia nr. 542 din 14 iulie 2015, publicată în M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015, sau Decizia nr. 501 din 30 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 733 din 21 septembrie 2016; referitor la revizuire, Decizia nr. 506 din 30 iunie 2015, publicată în M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015, Decizia nr. 866 din 10 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 69 din 1 februarie 2016, Decizia nr. 126 din 3 martie 2016, publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016, Decizia nr. 2 din 17 ianuarie 2017, publicată în M. Of. nr. 324 din 5 mai 2017; referitor la recurs, Decizia nr. 462 din 17 septembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 775 din 24 octombrie 2014, Decizia nr. 485 din 23 iunie 2015, publicată în M. Of. nr. 539 din 20 iulie 2015, Decizia nr. 591 din 1 octombrie 2015, publicată în M. Of. nr. 861 din 19 noiembrie 2015, Decizia nr. 839 din 8 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 69 din 1 februarie 2016, Decizia nr. 432 din 21 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016, sau Decizia nr. 540 din 12 iulie 2016, publicată în M. Of. nr. 841 din 24 octombrie 2016. Prin aceste decizii, Curtea a acordat o protecție efectivă drepturilor și libertăților fundamentale, în ceea ce privește contestația în anulare, revizuirea și recursul, căi extraordinare de atac, prin sporirea garanțiilor procesuale ale accesului liber la justiție și ale dreptului la un proces echitabil. În acest sens, Curtea a decis, de exemplu, că admisibilitatea în principiu a contestației în anulare și a revizurii trebuie să se examineze de către instanță cu citarea părților, că judecata pe fond a recursului se face cu respectarea garanțiilor de contradictorialitate și oralitate ce caracterizează dreptul la un proces echitabil, că obligația reprezentării și asistării prin avocat pentru exercitarea recursului contravine accesului liber la justiție sau că excluderea posibilității de a ataca cu recurs în casație deciziile pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție, ca instanță de apel, este neconstituțională.

21. Prin urmare, fiind chemată, în prezenta cauză, să verifice constituționalitatea art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, prin al cărui conținut normativ legiuitorul și-a folosit marja sa largă de apreciere, într-un mod maximal, Curtea își va reconsidera jurisprudența în raport cu acest text legal, tocmai datorită reevaluării standardului de protecție pe care îl asigură art. 16 alin. (1) și art. 21 alin. (3) din Constituție, în sensul reducerii marjei de apreciere a legiuitorului în domeniul căilor extraordinare de atac și al sporirii garanțiilor care însoțesc accesul liber la justiție în condițiile în care și căile extraordinare de atac reprezintă un aspect al accesului liber la justiție (Decizia nr. 462 din 17 septembrie 2014, precitată, parag. 27).

22. În acest sens, Curtea reține că, referitor la **competența după materie și valoare** a instanțelor judecătorești, potrivit art. 94 CPC, judecătorii judecă, în primă instanță, cereri al căror obiect este evaluabil sau, după caz, neevaluabil în bani, după cum urmează: a) cererile date de Codul civil în competența instanței de tutelă și de familie, în afară de cazurile în care prin lege se prevede în mod expres altfel; b) cererile referitoare la înregistrările în registrele de stare civilă, potrivit legii; c) cererile având ca obiect administrarea clădirilor cu mai multe etaje, apartamente sau spații aflate în proprietatea exclusivă a unor persoane diferite, precum și cele privind raporturile juridice stabilite de asociațiile de proprietari cu alte persoane fizice sau persoane juridice, după caz; d) cererile de evacuare; e) cererile referitoare la zidurile și șanțurile comune, distanța construcțiilor și plantațiilor, dreptul de trecere, precum și la orice servituți sau alte limitări ale dreptului de proprietate prevăzute de lege, stabilite de părți ori instituite pe cale judecătorească; f) cererile privitoare la strămutarea de hotare și cererile în grănițuire; g) cererile posesorii; h) cererile privind obligațiile de a face sau

de a nu face neevaluabile în bani, indiferent de izvorul lor contractual sau extracontractual, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe; i) cererile de declarare judecătorească a morții unei persoane; j) cererile de împărțeaală judiciară, indiferent de valoare; k) orice alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 200.000 lei inclusiv, indiferent de calitatea părților, profesioniști sau neprofesioniști. Potrivit art. 95 pct. 1 CPC, tribunalele judecă, în primă instanță, toate cererile care nu sunt date prin lege în competența altor instanțe.

23. Curtea reține, astfel, că, potrivit textului de lege criticat – art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 – hotărârile judecătorești pronunțate de judecătorii cu privire la cereri evaluabile în bani nu pot fi supuse recursului, deoarece, potrivit art. 94 lit. k) CPC, cererile evaluabile în bani intră în competența judecătoriei numai dacă au o valoare sub 200.000 lei, cu excepția cererilor evaluabile în bani expres menționate în corpul art. 94 [spre exemplu, cererile de împărțeaală judiciară, unde, indiferent de valoare, acestea sunt de competența judecătoriei]. Cât privește hotărârile date în primă instanță de tribunale nu sunt susceptibile de recurs hotărârile pronunțate în cererile privind navigația civilă și activitatea în porturi, conflicte de muncă și asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, precum și în alte cereri evaluabile în bani [cele cuprinse între 200.000 și 1.000.000 de lei]. Toate celelalte hotărâri pronunțate în primă instanță de tribunal sunt susceptibile de recurs, dacă prin lege nu se prevede în mod expres altfel. În concluzie, **o hotărâre judecătorească referitoare la cereri evaluabile în bani pronunțată de judecătorie, în prima instanță, nu va putea fi supusă recursului în nicio situație, iar o hotărâre judecătorească referitoare la cereri evaluabile în bani pronunțată de tribunal, în prima instanță, nu va putea fi supusă recursului când valoarea cererii este cuprinsă între 200.000 și 1.000.000 de lei.**

24. Așadar, potrivit textului de lege criticat, recursul nu numai că este o cale **extraordinară** de atac, dar devine și una de excepție, regula instituită de dispozițiile de lege criticate fiind aceea a promovării acestei căi de atac numai în situații **excepționale** [cereri evaluabile în bani peste 1.000.000 lei]. Curtea reține că, în privința posibilității de a promova recurs împotriva unei hotărâri judecătorești referitoare la cereri evaluabile în bani, legiuitorul a stabilit două criterii care exclud atacarea cu recurs a hotărârilor judecătorești. Astfel, un prim criteriu este **materia** în care a fost pronunțată hotărârea [materile prevăzute la art. 94 pct. 1 lit. a)-i), navigația civilă și activitatea în porturi, conflictele de muncă și de asigurări sociale, în materie de expropriere, în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare], iar al doilea criteriu este **valoarea cererilor** evaluabile în bani (peste 1.000.000 de lei). Curtea urmează să analizeze, în limitele sesizării, dacă legiuitorul are competența de a impune un prag valoric în ceea ce privește accesul la o cale de atac, fie ea extraordinară, fără a se pronunța asupra primului criteriu cuprins în textul art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.

25. Referitor la posibilitatea exercitării unei căi de atac, Curtea reiterează jurisprudența sa potrivit căreia legiuitorul poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, ca și modalități de exercitare a drepturilor procedurale, principiul liberului acces la justiție presupunând posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a utiliza aceste proceduri, în formele și în modalitățile instituite de lege. În ceea ce privește asigurarea egalității cetățenilor în exercitarea drepturilor lor procesuale, inclusiv a căilor de atac, Curtea a reținut că „în instituirea regulilor de acces al justițiabililor la aceste drepturi, legiuitorul este ținut de respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, prevăzut de art. 16 alin. (1) din Constituție. De aceea nu este contrar acestui principiu instituirea unor reguli speciale, inclusiv în ce privește căile de atac, cât timp ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor”. De asemenea, Curtea a reținut că „principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite

pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice” (a se vedea Decizia nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în M. Of. nr. 69 din 16 martie 1994).

26. Curtea reține că recursul este o cale de atac extraordinară, iar nu o cale de atac excepțională. Calificarea acestei căi de atac ca fiind extraordinară nu îi atașează și tipologiile de hotărâri care pot fi supuse acesteia, ci vizează numai motivele pentru care poate fi exercitată. Prin urmare, stabilirea hotărârilor judecătorești susceptibile de recurs trebuie să țină cont de natura acestui remediu procesual, iar nu de alte criterii artificial create care să excludă de la acest remediu procesual o multitudine de persoane, fără a avea o justificare obiectivă și rațională. De asemenea, faptul că o judecată parcurge două etape procesuale devolutive (judecata în primă instanță și apelul) nu înseamnă automat și *eo ipso* lipsa posibilității de a exercita calea de atac a recursului. În viziunea actualului Cod de procedură civilă, recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție, cu excepțiile prevăzute de lege, examinarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile. Astfel, competența de soluționare a recursului aparține, cu excepțiile prevăzute de lege, Înaltei Curți de Casație și Justiție, deoarece rolul acesteia, ca instanță de casație, este acela de a asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către toate instanțele judecătorești, rol consacrat prin art. 126 alin. (3) din Constituție.

27. Prin pragul valoric impus de dispozițiile de lege criticate, legiuitorul recunoaște, în mod explicit, că numai o parte a cererilor evaluabile în bani, și anume cele peste 1.000.000 de lei, pot să beneficieze de controlul de legalitate, celelalte fiind excluse de la această garanție procedurală. Criteriul folosit de legiuitor pentru accesul la calea de atac a recursului – pragul valoric de peste 1.000.000 de lei – conduce la clasificarea cererilor adresate instanțelor judecătorești în importante, ca valoare în bani, și mai puțin importante, ceea ce reprezintă o clasificare artificială și nejustificată, întrucât dificultatea unei probleme de drept nu poate fi evaluată în funcție de valoarea litigiului, ci de natura sa. Prin reglementările pe care le adoptă, statul trebuie să asigure o protecție egală drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor, neputându-se susține ideea că această protecție îi va viza numai pe cei care au pretenții bănești de un anumit quantum. În mod contrar s-ar crea discriminări între cetățeni – în ce privește dreptul de a formula o cale de atac – în funcție de valoarea cererii adresate instanței judecătorești. De aceea, chiar și căile extraordinare de atac trebuie să fie accesibile cetățeanului, iar limitările accesului la acestea trebuie să rezulte în mod explicit numai din natura acestora, precum și din motivele pentru care pot fi formulate. Or, Curtea observă că singura justificare pentru stabilirea de către legiuitor a unui prag valoric pentru accesul la recurs a fost decongestionarea Înaltei Curți de Casație și Justiție.

28. Curtea constată că, din moment ce legiuitorul a reglementat calea de atac a recursului, acesta trebuie să asigure egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea acestei căi de atac, chiar dacă este una extraordinară. Legiuitorul poate institui un tratament juridic diferit pentru exercitarea căii de atac a recursului, reglementând anumite situații în care nu se poate formula recurs, însă acest tratament juridic diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice în mod obiectiv și rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, consacrat de art. 16 alin. (1) din Constituție. În consecință, legiuitorul nu are îndreptățirea constituțională de a bloca, în funcție de valoarea pretenției deduse judecății, accesul la calea de atac a recursului, deoarece pune *ab initio* cetățenii într-o situație diferită, fără a avea o justificare obiectivă și rezonabilă.

29. Având în vedere aceste considerente, Curtea constată că, prin impunerea unui prag valoric al cererii pentru accesul la calea de atac a recursului, legiuitorul nu asigură egalitatea juridică a cetățenilor în accesul la această cale extraordinară de atac, parte componentă a dreptului la un proces echitabil. Prin urmare, sintagma „*precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv*” cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 contravine, pe lângă dispozițiile art. 16 alin. (1) din Constituție, și celor ale art. 21 alin. (3) din Legea fundamentală.

30. Mai mult, pornind de la scopul recursului, care, potrivit art. 483 alin. (3) CPC, este acela de a supune Înaltei Curți de Casație și Justiție examinarea conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, Curtea reține că acest scop este parte a mecanismului pus la îndemâna instanței supreme de a realiza interpretarea și aplicarea unitară a legii, rol consacrat de art. 126 alin. (3) din Constituție, precum și a garanțiilor dreptului la un proces echitabil, în sensul că cetățeanul trebuie să fie încredințat de faptul că i s-a aplicat corect legea la judecata în fond și că au fost respectate normele de ordine publică referitoare la compunerea instanței sau competența instanței, alte reguli de procedură apreciate ca fiind importante, cerințele referitoare la motivarea hotărârii sau autoritatea de lucru judecat. Este adevărat că recursul în interesul legii este un alt element al mecanismului de interpretare și aplicare unitară a legii, însă acesta se aplică numai în situațiile în care există o jurisprudență neunitară de o anumită consistență [„Recursul în interesul legii este admisibil numai dacă se face dovada că problemele de drept care formează obiectul judecății au fost soluționate în mod diferit prin hotărâri judecătorești definitive, care se anexează cererii” – art. 515 CPC]. Mai mult, recursul în interesul legii acoperă situațiile pentru viitor, el nefiind un remediu direct, nemijlocit al persoanei pentru revenirea la starea de legalitate în cazul concret dedus judecății. Prin urmare, în vederea unificării jurisprudenței, Înalta Curte de Casație și Justiție nu are numai rolul de a soluționa recursuri în interesul legii, ci și pe acela de a casa hotărârile instanțelor inferioare care nu sunt conforme cu regulile de drept aplicabile.

31. Întrucât recursul se soluționează de Înalta Curte de Casație și Justiție și, în cazurile anume prevăzute de lege, de instanța ierarhic superioară celei care a pronunțat hotărârea atacată, Curtea reține că, în cazul recursurilor ce intră în competența de soluționare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, dispozițiile legale criticate introduc o dublă măsură în privința evaluării legalității hotărârilor judecătorești, stabilind, pe de-o parte, că instanța supremă își exercită acest rol numai în anumite situații și, pe de altă parte, că își exercită acest rol numai atunci când cererile evaluabile în bani au o anumită valoare. Prin urmare, în cazul recursurilor ce intră în competența de soluționare a Înaltei Curți de Casație și Justiție, sintagma „*precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv*”, cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, contravine și dispozițiilor art. 126 alin. (3) din Constituție.

32. În final, Curtea constată că, efect al constatării neconstituționalității sintagmei „*precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv*”, cuprinse în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013, în condițiile prorogării de la aplicare, până la 1 ianuarie 2019, a dispozițiilor art. 483 alin. (2) CPC, este acela că, de la data publicării prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, urmează a se aplica prevederile art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 în sensul că **sunt supuse recursului toate hotărârile pronunțate, după publicarea prezentei decizii în Monitorul Oficial al României, în cererile evaluabile în bani, mai puțin cele exceptate după criteriul materiei, prevăzute expres în tezele cuprinse de art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013.**

33. În conformitate cu prevederile art. 147 alin. (1) din Constituție, „*Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, (...) constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea*

deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept". În situația de față, Curtea constată că dispozițiile art. 147 alin. (1) din Constituție obligă Parlamentul sau Guvernul să pună de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției în 45 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, a prezentei decizii.

34. Referitor la dispozițiile art. 483 alin. (2) CPC, care s-ar aplica, potrivit art. XVIII alin. (1) din Legea nr. 2/2013, astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 95/2016, proceselor pornite începând cu data de 1 ianuarie 2019, Curtea constată că legiuitorul trebuie să le pună de acord cu prezenta decizie, întrucât, așa cum a statuat Curtea în mod constant, începând cu Decizia Plenului nr. 1/1995 privind obligativitatea deciziilor sale pronunțate în cadrul controlului de constituționalitate, „puterea de lucru judecat ce însoțește actele jurisdicționale, deci și deciziile Curții Constituționale, se atașează nu numai dispozitivului, ci și considerentelor pe care se sprijină acesta”. (în același sens fiind și Decizia nr. 463 din 17 septembrie 2014, parag. 32 și 33). Așadar, considerentele prezentei decizii pe care se sprijină soluția de admitere sunt general obligatorii, astfel încât legiuitorul trebuie să le aplice și cu privire la dispozițiile art. 483 alin. (2) CPC, dispoziții care, asemenea celor constatate ca fiind neconstituționale prin prezenta decizie, reglementează un prag valoric al cererilor evaluabile în bani pentru ca hotărârea judecătorească să poată fi supusă recursului.

35. Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art. 146 lit. d) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 1, art. 2, art. 3, al art. 11 alin. (1) lit. A.d) și al art. 29 din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

Curtea Constituțională, în numele legii, decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de T.O.A. în dosarul nr. 8.388/197/2014 și de H.L.P. și E.P. în dosarul nr. 19.417/197/2013 ale Curții de Apel Brașov, Secția civilă, și constată că sintagma „*precum și în alte cereri evaluabile în bani în valoare de până la 1.000.000 lei inclusiv*” cuprinsă în art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă este neconstituțională.

Definitivă și general obligatorie.

FIȘA NR. 58. Executarea silită. Scopul și obiectul

– pct. II, p. 381 –

Executare silită. Hotărâri judecătorești privind creanțe bugetare. Organul de executare

CPC, art. 623
CPF, art. 220 alin. (3) și (5) și art. 226 alin. (3)
Legea nr. 273/2006, art. 3 alin. (1)
Legea nr. 69/2010, art. 3 pct. 18

Executarea silită a titlurilor executorii – hotărâri judecătorești privind creanțe bugetare, datorate în temeiul unor raporturi juridice contractuale care se fac venit la bugetul consolidat al statului – se realizează prin executorii fiscali, ca organe de executare silită ale statului.

I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 66 din 2 octombrie 2017, M. Of. nr. 969 din 7 decembrie 2017

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Tribunalul Bacău, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal, a dispus, din oficiu, prin încheierea din 20 decembrie 2016, în dosarul nr. 4.754/270/2016, aflat pe rolul acestei instanțe, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 CPC, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept menționată.

2. Sesizarea a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție la data de 6 aprilie 2017.

II. Expunerea succintă a procesului

3. Prin cererea înregistrată la data de 12 august 2016 pe rolul Judecătoriei Onești cu nr. 4.754/270/2016, petentul Biroul Executorului Judecătoresc X a solicitat încuviințarea executării silite împotriva debitorului Y, la cererea creditorului municipiul Onești, în baza titlului executoriu – sentința civilă nr. xxxx din 10 mai 2016, pronunțată de Judecătoria Onești, definitivă, în vederea evacuării debitorului din spațiul proprietatea creditorului și a executării obligației de plată a sumei de 1.919,52 de lei reprezentând contravaloarea chiriei, cheltuielilor de întreținere și majorărilor de întârziere.

4. În drept, cererea a fost întemeiată pe dispozițiile art. 887 coroborate cu art. 665 alin. (1) CPC.

5. Prin încheierea din data de 17 august 2016, Judecătoria Bacău a respins cererea de încuviințare a executării silite formulată de executorul judecătoresc.

6. Pentru a hotărî astfel, instanța de fond a reținut că titlul executoriu constată o obligație datorată unității administrativ-teritoriale, astfel că trebuie clarificată problema dacă aceasta reprezintă o creanță bugetară și, deci, o creanță fiscală ce se poate pune în executare doar în condițiile Legii nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare (*Legea nr. 207/2015*).

7. Interpretând dispozițiile art. 623 CPC, ale art. 3 alin. (1) coroborat cu art. 1 alin. (2) din Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale, cu modificările și completările ulterioare (*Legea nr. 273/2006*), și

ale Legii responsabilității fiscal-bugetare nr. 69/2010, republicată (*Legea nr. 69/2010*), instanța de fond a reținut că în sfera bugetului general consolidat, pe lângă bugetul de stat și alte bugete speciale prevăzute în art. 1 alin. (2) din Legea nr. 273/2006, sunt incluse și bugetele locale. Bugetele locale se constituie, în principal, din veniturile realizate pe plan local și veniturile primite de la nivel central.

8. Reținând că suma stabilită prin sentința civilă nr. xxxx din 10 mai 2016 reprezintă venit propriu al unității administrativ-teritoriale, care se varsă în bugetul local, în raport cu dispozițiile art. 220 și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, instanța de fond a conchis că, indiferent de faptul că sunt executate creanțe fiscale care se varsă la bugetul local ori creanțe fiscale care se varsă la bugetul de stat, executarea silită se realizează de către executorii fiscali menționați în art. 220 din Legea nr. 207/2015. Chiar dacă în cadrul unităților administrației locale nu există executori fiscali, acestea au obligația de a urma procedura prevăzută de art. 226 alin. (10) și (11) din Legea nr. 207/2015, respectiv de a transmite titlurile executorii privind venituri ale bugetului general consolidat sau bugetului local, spre executare silită, organelor fiscale din subordinea Agenției Naționale de Administrare Fiscală ori organelor fiscale ale unităților administrativ-teritoriale ori subdiviziunilor administrativ-teritoriale ale municipiilor în cadrul cărora există executori fiscali. Astfel, în cazul analizat, unitatea administrativ-teritorială nu poate solicita ca executarea silită să se efectueze potrivit dreptului comun, cu încălcarea dispozițiilor imperative ale art. 623 CPC și ale Legii nr. 207/2015, anterior citate.

9. Împotriva acestei încheieri a declarat apel creditorul municipiul Onești, solicitând modificarea în tot a încheierii, în sensul admiterii cererii și încuviințării executării silite.

10. Criticile formulate vizează modul greșit în care prima instanță a asimilat datoria izvorâtă din contractul de închiriere unei creanțe bugetare, reținând că ar fi incidente dispozițiile legale fiscale, punând în mod greșit semnul de echivalență între creanțele bugetare și creanțele fiscale; toate creanțele datorate bugetului local sunt creanțe bugetare, însă nu toate sunt creanțe fiscale, astfel cum sunt prevăzute de legislația fiscală; art. 1 din Legea nr. 207/2015 stabilește domeniul de reglementare al legislației fiscale, iar față de aceste prevederi, chiria reprezintă o creanță bugetară, însă nu o creanță fiscală. A susținut că, în mod greșit, instanța a reținut că debitele stabilite prin titlul executoriu se fac venit la bugetul local, în realitate reprezentând cheltuieli de întreținere calculate pentru utilitățile de care a beneficiat locatarul, datorate în baza unui raport juridic contractual, încheiat în temeiul legii civile; că art. 220 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 este o normă dispozitivă și nu una imperativă, creditorul având facultatea de a alege calea privind punerea în executare a titlului.

11. La termenul din 18 octombrie 2016, tribunalul a pus în discuție, din oficiu, necesitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept privind interpretarea dispozițiilor art. 623 CPC prin raportare la art. 220 alin. (3) și alin. (5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, prin prisma art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 și art. 3 pct. 18 din Legea nr. 69/2010, respectiv cui aparține competența de a executa silit obligațiile stabilite prin hotărâre judecătorească în baza unui raport de drept substanțial civil, contractual, iar nu fiscal, administrativ: executorului judecătoresc de drept comun sau organelor de executare fiscale.

12. Prin încheierea din 20 decembrie 2016, sesizarea a fost considerată admisibilă și s-a dispus și suspendarea judecății, în temeiul dispozițiilor art. 520 alin. (2) CPC.

III. Motivele de admisibilitate reținute de titularul sesizării

13. Instanța de trimitere a constatat că sunt întrunite condițiile de admisibilitate a sesizării stabilite de dispozițiile art. 519 CPC. Astfel, cauza se află pe rolul Tribunalului Bacău, Secția a II-a civilă și de contencios administrativ și fiscal, în apel, tribunalul urmând a pronunța o hotărâre în ultimă instanță.

14. S-a avut în vedere, de asemenea, că de dezlegarea chestiunii de drept privind stabilirea competenței de executare a hotărârilor judecătorești favorabile unităților administrativ-teritoriale, obținute în baza unui raport de drept substanțial civil, contractual, respectiv dacă această competență aparține executorilor judecătorești de drept comun sau organelor de executare silită fiscală, depinde soluționarea pe fond a apelului, în acest context s-a subliniat faptul că tribunalul este chemat să stabilească, pronunțându-se asupra fondului apelului, care dintre organele de executare menționate, cel de drept comun sau cel fiscal, este competent să execute silit obligația de a plăti suma de bani reprezentând chirie, cheltuieli de întreținere și majorări de întârziere și obligația de a evacua un spațiu, stabilite printr-o hotărâre judecătorească pronunțată în materie civilă contractuală – într-un raport juridic de locațiune stabilit între unitatea administrativ-teritorială și o persoană de drept privat.

15. Această chestiune de drept este nouă, dispozițiile legale aplicabile având un caracter de noutate. Astfel, Legea nr. 207/2015 a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2016; aplicarea coroborată a acestui act normativ cu prevederile art. 623 CPC și a principiilor reglementate în acte normative anterioare, respectiv art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 și art. 3 pct. 18 din Legea nr. 69/2010, a generat o problemă de drept cu caracter de noutate.

16. Tribunalul a reținut că, în urma verificării site-ului Înaltei Curți de Casație și Justiție, această chestiune de drept nu face obiectul unor statuări ale instanței supreme și nici al unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

17. Este de remarcat faptul că această chestiune de drept a generat deja o jurisprudență divergentă la nivelul Tribunalului Bacău, așa cum rezultă din verificările efectuate în sistemul ECRIS, ca urmare a exemplelor oferite de apelant în punctul de vedere exprimat cu privire la oportunitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție.

IV. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

18. Apelantul municipiul Onești a evidențiat practica neunitară a instanțelor de judecată din raza Curții de Apel Bacău, care au pronunțat hotărâri contrare, prin care unele au încuviințat executarea silită prin executori judecătorești raportat la prevederile art. 623 CPC, iar altele au respins această cerere raportat la prevederile art. 220 alin. (3) și (5) din Legea nr. 207/2015, neexistând o aplicare unitară a prevederilor legale menționate, și a considerat oportună sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru a stabili competența de a executa silit obligațiile stabilite printr-o hotărâre judecătorească, în baza unui raport de drept substanțial civil, contractual, iar nu fiscal, administrativ.

Evacuarea chiriașului nu poate fi efectuată pe cale administrativă, neexistând nicio prevedere legală care să permită proprietarului să procedeze astfel, singurul abilitat fiind executorul judecătoresc, conform art. 623, art. 628 alin. (1) și art. 652 alin. (1) lit. c) CPC. Solicită să se observe că, raportat la prevederile art. 220 din Legea nr. 207/2015, doar recuperarea creanțelor bugetare poate fi efectuată prin executorii fiscali.

V. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

19. Completul de judecată investit cu soluționarea apelului a evidențiat jurisprudență divergentă la nivelul Tribunalului Bacău (după cum rezultă din soluțiile pronunțate în dosarele nr. 4.753/270/2016, 4.756/270/2016, 6.897/270/2016, atașate încheierii de sesizare) referitoare la problema de drept privind competența de a executa silit hotărârile judecătorești pronunțate în materie contractuală civilă în favoarea unităților administrativ-teritoriale, respectiv dacă aceasta aparține organelor de executare silită de drept comun – executorii judecătorești sau organelor de executare silită fiscală.

20. Astfel, într-o opinie s-a considerat că obligația de a plăti sume de bani reprezentând contravaloarea chiriei restante, cheltuieli de întreținere și penalități de întârziere aferente și obligația de a evacua spațiul, stabilite prin hotărârea judecătorească ce constituie titlu executoriu, trebuie executate prin executorii fiscali. S-a considerat că destinația veniturilor determină competența executorului judecătoresc sau a celui fiscal, potrivit dispozițiilor art. 623 CPC. Constatând că titlul executoriu în cauză are, în mod incontestabil, ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat, definit potrivit Legii nr. 69/2010, întrucât chiria, cheltuielile de întreținere și penalitățile cuprinse în sentința civilă supusă executării sunt venituri ale bugetului local, s-a stabilit că nu este competent executorul judecătoresc de drept comun să execute silit această obligație.

21. În susținerea aceleiași opinii s-a mai arătat că obligația de a plăti o sumă reprezentând despăgubiri civile, stabilite printr-o decizie penală în favoarea unității administrativ-teritoriale, trebuie executată silit de organele de executare fiscală, obiectul executării silit constituindu-l o creanță ce are natura juridică a veniturilor proprii la bugetul local al unității administrativ-teritoriale, din momentul în care se datorează având caracterul de creanță bugetară de încasat la bugetul local. În aplicarea art. 623 CPC, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 și a Legii nr. 69/2010 s-a apreciat că executarea silită a creanței constând în despăgubiri stabilite prin decizia penală nu se poate realiza de executorul judecătoresc.

22. Într-o opinie parțial concordantă s-a arătat că executarea silită a creanțelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale se realizează de executorul fiscal, conform art. 220 alin. (5) din Legea nr. 207/2015. S-a apreciat că dispozițiile din art. 2 alin. (4) din Legea nr. 207/2015 se referă doar la procedura de emitere a unui titlu executoriu care, în cazul acestor creanțe, este cea de drept comun, judiciară, executarea silită realizându-se însă conform Legii nr. 207/2015. În ipoteza în care sentința a cărei executare se solicită cuprinde două dispoziții susceptibile de executare silită, cea privind plata unei creanțe și cea privind evacuarea unui imobil, s-a arătat că executarea creanței ce se varsă în bugetul unității administrativ-teritoriale se realizează de către executorul fiscal, conform legii de procedură fiscală, iar cea privind evacuarea se realizează de către executorul judecătoresc de drept comun, în baza dispozițiilor art. 623 CPC, în lipsa unei prevederi legale care să prevadă prorogarea de competență în favoarea executorului fiscal.

23. În opinia tribunalului, dispozițiile art. 623 CPC instituie principiul potrivit căruia organul de executare de drept comun este executorul judecătoresc, excepția constituind-o executarea titlurilor executorii ce conțin creanțe fiscale și a titlurilor executorii având ca obiect realizarea veniturilor la bugetul Uniunii Europene și la bugetul Comunității Europene a Energiei Atomice. Titlurile executorii – hotărâri judecătorești care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat se execută de către organele fiscale dacă stabilesc creanțe fiscale, în raporturi juridice de drept substanțial public, fiscal, nu și în ipoteza în care stabilesc creanțe civile, în raporturi juridice de drept substanțial privat în care unitățile administrativ-teritoriale sunt implicate.

24. Instanța de trimitere apreciază că textul art. 220 alin. (5) raportat la alin. (4) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 contrazice textul de principiu din art. 2 alin. (4) din același act normativ cu privire la domeniul de aplicare a legii, astfel încât interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 220 alin. (4) și (5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 conduce la o concluzie contrară celei de principiu instituite de art. 2 alin. (4). Dispozițiile art. 623 CPC, ce instituie regula executării silită a titlurilor executorii de către executorul judecătoresc, precum și excepția de la regulă, în privința titlurilor executorii ce au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat, corelate cu textele anterior enunțate privind executarea creanțelor fiscale, trimit la aceeași concluzie, în sensul că executarea hotărârilor judecătorești ce stabilesc creanțe bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale se efectuează de organele de executare silită fiscală. Nefiind avute în vedere exclusiv

creanțele fiscale, ci creanțele bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale, toate textele citate converg spre a oferi soluția potrivit căreia executarea silită a sumelor care se cuvin bugetului general consolidat, rezultate din raporturi juridice contractuale, stabilite prin hotărâri judecătorești, se face de către executorii fiscali, iar nu de executorii judecătorești.

25. Având în vedere, însă, că dispozițiile Legii nr. 207/2015 nu fac nicio referire la executarea obligațiilor de a face stabilite prin titluri executorii – hotărâri judecătorești, în baza unor raporturi juridice contractuale, ci doar la colectarea creanțelor și la executarea silită a acestora, s-ar impune a se face aplicarea prevederilor art. 3 alin. (2) din Legea nr. 207/2015, potrivit cărora se aplică în completare prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă, în măsura în care acestea pot fi aplicabile raporturilor dintre autoritățile publice și contribuabili/plătitori.

26. Prin urmare, s-ar reveni astfel la regula instituită de art. 623 CPC privind competența executorilor judecătorești de drept comun, fapt ce, transpus situației din speță, ar avea semnificația că o parte din conținutul titlului executoriu – hotărâre judecătorească (respectiv obligația de a plăti o sumă de bani către unitatea administrativ-teritorială reprezentând chirie, cheltuieli de întreținere și majorări de întârziere) ar putea fi executată doar de organele de executare fiscală, iar cealaltă parte din conținutul titlului executoriu (respectiv obligația de a evacua un imobil) ar putea fi executată doar de executorul judecătoresc de drept comun, operându-se o scindare a conținutului titlului executoriu, în pofida faptului că ambele obligații au fost stabilite în baza aceluiași raport juridic de drept substanțial civil contractual – contractul de închiriere încheiat între unitatea administrativ-teritorială și un subiect de drept privat.

27. Având în vedere dificultățile de interpretare generate de corelarea acestor dispoziții legale, care au condus la o jurisprudență divergentă în cadrul acestei instanțe, tribunalul a apreciat că este admisibilă și oportună sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru dezlegarea chestiunii de drept constând în determinarea organului competent să execute silit obligații stabilite în favoarea unor subiecte de drept public prin hotărâri judecătorești, în baza unor raporturi juridice contractuale de drept privat.

VI. Jurisprudență instanțelor naționale în materie

28. **Curtea de Apel Bacău** a comunicat că Tribunalul Bacău a transmis jurisprudență identificată odată cu sesizarea.

Tribunalul Neamț a comunicat că punctul de vedere al judecătorilor Secției a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal este în sensul că în baza art. 623 CPC, ce constituie dreptul comun în materia executării silite, titlurile executorii se pun în executare prin executorul judecătoresc, cu excepția titlurilor executorii care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat, care se execută de către executorii fiscali în baza dispozițiilor art. 220 alin. (3) și (5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, prin prisma art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 și art. 3 pct. 18 din Legea nr. 69/2010, ce reprezintă norme cu caracter special.

La nivelul Secției civile a Judecătoriei Piatra-Neamț s-a comunicat că practica este unitară, în sensul admiterii încuviințării executării silite a hotărârilor judecătorești de natura celor evidențiate în sesizare, formulate de executorii judecătorești, deoarece s-a apreciat că nu există o echivalență între creanțele bugetare și cele fiscale; un alt argument este cel rezultat din prevederile art. 2 alin. (4) din Legea nr. 207/2015, care nu sunt aplicabile situațiilor legate de administrarea creanțelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale, așadar civile. În evidențierea punctului de vedere au fost atașate următoarele hotărâri, prin care instanțele, deși nu abordează explicit problema de drept semnalată în cauză, încuviințează executarea silită la cererea executorului judecătoresc, respectiv: încheierile nr. 43 din 11 ianuarie 2017, pronunțată în dosarul nr. 91/279/2017; nr. 67 din 13 ianuarie 2017, pronunțată în dosarul nr. 166/279/2017; nr. 459 din 2 februarie

2017, pronunțată în dosarul nr. 280/279/2017, și nr. 598 din 8 februarie 2017, pronunțată în dosarul nr. 721/279/2017, cu mențiunea că sunt definitive.

29. **Curtea de Apel Cluj** a comunicat că, în urma verificărilor efectuate, pe rolul Secției a III-a de contencios administrativ și fiscal nu a fost identificată practică judiciară în materia ce face obiectul sesizării.

Punctul de vedere al judecătorilor Secției a II-a civile, de contencios administrativ și fiscal din cadrul Tribunalului Maramureș este că dispozițiile legale în discuție se interpretează în sensul că executarea silită, cu tot ce implică ea, inclusiv sub aspectul încuviințării, aparține și executorilor judecătorești, nu doar executorilor fiscali, în situația creanțelor bugetare (care nu sunt exclusiv fiscale), astfel cum este cazul analizat.

La nivelul Tribunalului Cluj a fost identificată sentința nr. 6.021 din 10 iunie 2015 a Judecătoriei Cluj-Napoca, definitivă prin decizia nr. 1.006/A din 21 octombrie 2015 a Tribunalului Cluj, Secția civilă, în cuprinsul căreia se furnizează o interpretare a dispozițiilor art. 623 CPC, însă prin raportare la dispozițiile art. 136 alin. (3), art. 141 alin. (12), art. 1 alin. (4) din O.G. nr. 92/2003 privind Codul de procedură fiscală, republicată, cu modificările și completările ulterioare (O.G. nr. 92/2003), art. 1 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată, cu modificările și completările ulterioare, art. 3 pct. 2 și art. 11 din Legea nr. 69/2010 și art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006, iar nu prin raportare la dispozițiile din cuprinsul sesizării, apreciindu-se că în cazul unor creanțe bugetare datorate în temeiul unui contract de închiriere, stabilite printr-o hotărâre judecătorească, executarea silită demarată prin organele de executare proprii ale unității administrativ-teritoriale este legală.

30. **Curtea de Apel Constanța** a comunicat că nu s-au identificat hotărâri judecătorești în materia ce face obiectul sesizării.

Tribunalul Tulcea a comunicat opinia potrivit căreia executarea silită a creanțelor bugetare care, potrivit legii, se administrează de unități/subdiviziuni administrativ-teritoriale, inclusiv cele reprezentând venituri proprii, se poate realiza prin executori fiscali organizați în compartimente de specialitate, aceștia fiind abilitați să aducă la îndeplinire măsurile asigurătorii și să efectueze procedura de executare silită, potrivit prevederilor Legii nr. 207/2015.

31. **Curtea de Apel Craiova** a comunicat punctul de vedere al judecătorilor Secției de contencios administrativ și fiscal, în cuprinsul căruia s-a arătat că textele legale în discuție nu suscită dificultăți de interpretare și aplicare; în acest sens, dispozițiile art. 623 CPC reglementează competența executorului judecătorească, chiar în conflict cu legi speciale, dar exclude din competență veniturile datorate bugetului general consolidat, bugetului Uniunii Europene și bugetului Comunității Europene a Energiei Atomice; corelativ acestei excepții, dispozițiile art. 220 din Legea nr. 207/2015 reglementează posibilitatea executării creanțelor bugetare, inclusiv a celor privind venituri proprii, prin executori fiscali; o analiză a normelor de competență în materie fiscală conduce la prima concluzie a reglementării în manieră extensivă a competenței executorului fiscal, norma de procedură fiscală utilizând criteriul creanței bugetare ce face obiectul executării silită, cu două mențiuni speciale privind includerea veniturilor proprii și a creanțelor rezultate din contracte; or, ambele noțiuni trebuie interpretate nu prin raportare la Legea nr. 273/2006, respectiv Legea nr. 69/2010, ci la sfera de aplicare a Legii nr. 207/2015, act normativ ce constituie dreptul comun în materia executării creanțelor bugetare.

32. **Curtea de Apel Galați** a comunicat că nu a identificat jurisprudență, însă opinia unanimă a judecătorilor din cadrul Tribunalului Galați, Secția de contencios administrativ și fiscal, este în sensul că executarea titlurilor executorii – hotărâri judecătorești având ca obiect raporturi substanțiale de drept privat se impune a fi realizată de executorii judecătorești, fiind exclusă competența organelor de executare fiscală. Textul art. 226

alin. (3) din Legea nr. 207/2015 are în vedere raporturile juridice contractuale administrative și nu raporturi contractuale în care subiectul de drept public s-a implicat în circuitul civil în calitate de subiect de drept privat.

33. **Curtea de Apel Suceava** a comunicat că opinia majoritară a judecătorilor de la instanțele arondate este că organele fiscale, iar nu executorii judecătorești, sunt competente să execute silit orice creanță ținând de bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele fondurilor speciale, bugetul general centralizat al unităților administrativ-teritoriale, bugetul Trezoreriei Statului, bugetele instituțiilor publice autonome, bugetele instituțiilor publice finanțate integral sau parțial din bugetul de stat și din bugetele fondurilor speciale, după caz, bugetele instituțiilor publice finanțate integral din venituri proprii, indiferent dacă titlul executoriu a fost emis chiar de către organul fiscal sau este reprezentat de o hotărâre judecătorească sau alt înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu; în sprijinul acestei opinii s-a invocat Decizia nr. 6 din 14 mai 2012, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, publicată în M. Of. nr. 411 din 20 iunie 2012 (Decizia nr. 6 din 14 mai 2012), și Decizia Curții Constituționale nr. 942 din 23 septembrie 2008, publicată în M. Of. nr. 716 din 22 octombrie 2008 (Decizia nr. 942 din 23 septembrie 2008). Același punct de vedere a fost împărtășit și de judecătorii din cadrul Judecătoriei Botoșani.

În ilustrarea opiniei exprimate au fost anexate deciziile nr. 54 din 18 februarie 2016 și nr. 320 din 2 iulie 2015 ale Curții de Apel Suceava, Secția a II-a civilă, definitive, hotărâri nerelevante din perspectiva circumstanțelor și a chestiunii de drept semnalate.

Judecătoria Fălticeni a comunicat că opinia judecătorilor este aceea că executarea silită a creanțelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale, executare care se efectuează în baza unei hotărâri judecătorești, este o procedură specială, ce beneficiază de o reglementare distinctă în Legea nr. 207/2015 și se completează, acolo unde acest act normativ nu dispune, cu prevederile Codului civil și ale Codului de procedură civilă în materie, în măsura în care normele sunt compatibile cu această procedură sau nu contravin regulilor speciale din domeniul dreptului fiscal. Prin urmare, executarea silită a creanțelor bugetare se va face prin intermediul executorilor fiscali, definiți de art. 1 pct. 22 din Legea nr. 207/2015, cu excepțiile prevăzute la art. 220 alin. (21) din același act normativ.

Judecătoria Săveni a comunicat că art. 623 CPC impune competența exclusivă a executorului judecătoresc în executarea oricărui titlu executoriu, cu excepția celor expres menționate în text. Dispozițiile art. 220 alin. (3)-(5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 și art. 3 pct. 18 din Legea nr. 69/2010, care se referă la organe execuționale proprii pentru anumite categorii de creanțe, sunt implicit abrogate.

Tribunalul Suceava a comunicat că opinia judecătorilor Secției a II-a civile este în sensul că executarea silită a creanțelor reprezentând despăgubiri este de competența executorului judecătoresc, iar în privința executării silite a creanțelor care provin din amenzi, practica secției nu este unitară. Au fost anexate deciziile nr. 422 din 30 iunie 2016, nr. 461 din 21 iulie 2016, nr. 573 din 12 octombrie 2016, nr. 572 din 12 octombrie 2016, nr. 464 din 21 iulie 2016, nr. 463 din 21 iulie 2016, nr. 172 din 22 martie 2017, nerelevante din perspectiva circumstanțelor și a chestiunii de drept semnalate.

34. Curtea de Apel Alba Iulia, Curtea de Apel Brașov, Curtea de Apel București, Curtea de Apel Iași, Curtea de Apel Oradea, Curtea de Apel Pitești, Curtea de Apel Ploiești, Curtea de Apel Timișoara au comunicat că nu au identificat jurisprudență în materia ce face obiectul sesizării.

35. **Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție**, a comunicat că la nivelul Secției judiciare, Serviciul judiciar civil, nu s-a verificat și nici nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

VII. Jurisprudență Curții Constituționale

36. În urma verificărilor efectuate se constată că instanța de contencios constituțional nu s-a pronunțat asupra constituționalității textelor de lege supuse interpretării în prezenta cauză.

VIII. Raportul asupra chestiunii de drept

37. Prin raportul întocmit, conform art. 520 alin. (8) CPC, judecătorii-raportori au apreciat că sesizarea întrunește condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 CPC; pe fondul sesizării au apreciat că executarea silită a titlurilor executorii – hotărâri judecătorești privind creanțe bugetare, datorate în temeiul unor raporturi juridice contractuale care se fac venit la bugetul consolidat al statului, se realizează prin executori fiscali, ca organe de executare silită ale statului.

IX. Înalta Curte de Casație și Justiție

Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele;

A. Asupra admisibilității sesizării

38. Pronunțarea unei decizii interpretative de principiu, în scopul preîntâmpinării apariției unei practici neunitare la nivel național, condiționează admisibilitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile de îndeplinirea unor cerințe cumulative, condiții extrase din dispozițiile legale redată în cele ce urmează.

39. Astfel, conform art. 519 CPC, „Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

40. Verificarea circumstanțelor sub care Înalta Curte de Casație și Justiție a fost sesizată denotă îndeplinirea exigențelor referitoare la cerințele de admisibilitate legate de necesitatea ca titularul sesizării să fie legal investit cu judecarea unei cauze în ultimă instanță, prin sesizare să fie identificată o chestiune de drept nouă, de a cărei lămurire să depindă soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată și asupra căreia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

41. Din datele prezentate în motivarea încheierii de sesizare rezultă că obiectul litigiului dedus judecății – aflat în faza apelului conform art. 666 alin. (7) CPC – constă în cererea privind încuviințarea executării silite a unei hotărâri judecătorești, iar Tribunalul Bacău – instanța de trimitere – urmează să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei decizii care, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 CPC, este definitivă.

42. Problema de drept supusă dezbaterii de titularul sesizării este nouă, întrucât asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

43. Chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită este una veritabilă, fiind evidențiate dificultățile din interpretarea coroborată a dispozițiilor art. 623 CPC, referitoare la competența organului de executare cu dispozițiile și principiile înscrise în Legea nr. 207/2015, care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2016.

44. Încheierea de sesizare, întocmită conform art. 520 alin. (1) teza a doua CPC, evidențiază contradictorialitatea dispozițiilor legale ce formează obiectul sesizării și semnalează în mod concret dificultatea problemei de drept supuse dezbaterii care generează premisele declanșării mecanismului de unificare al procedurii pronunțării unei hotărâri prealabile referitoare la problema de drept privind competența de a

executa silit hotărâri judecătorești pronunțate în materie contractuală care au ca obiect venituri datorate bugetului consolidat al statului.

45. Titularul sesizării evidențiază, în raport cu circumstanțele cauzei, că dispozițiile art. 623 CPC, ce instituie regula executării titlurilor de către executorul judecătoresc, precum și excepția privind executarea titlurilor care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene și bugetului Comunității Europene a Energiei Atomice, se impun a fi corelate cu normele privind executarea creanțelor fiscale, respectiv art. 220 alin. (5) raportat la art. 220 alin. (4) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, în pofida principiului consacrat în art. 2 alin. (4) din același act normativ, care vizează domeniul său de aplicare.

46. Având în vedere dificultățile de interpretare generate de corelarea acestor dispoziții legale, care prefigurează apariția unei practici neunitare cu privire la problema de drept care face obiectul sesizării, deja semnalată la nivelul Tribunalului Bacău, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, reține caracterul veritabil al chestiunii de drept supuse dezbaterii, care necesită o rezolvare de principiu pe calea procedurii prevăzute de art. 519 CPC.

47. Este îndeplinită și condiția de admisibilitate privind identificarea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea cauzei aflate în cure de judecată.

48. Astfel, între problema de drept ce face obiectul sesizării și soluționarea pe fond a cauzei există un raport de dependență, în sensul că hotărârea pe care Înalta Curte de Casație și Justiție o pronunță în procedura mecanismului de unificare a practicii judiciare reglementat de art. 519 CPC produce un efect concret asupra soluției din procesul pendinte. În cauză, sesizarea de față pune în discuție o chestiune de drept de a cărei lămurire poate depinde soluționarea apelului și, implicit, a cererii de încuviințare a executării silită, fiind indisolubil legată de delimitarea sferei de competență a executorilor judecătorești de cea a organelor de executare fiscală.

B. Asupra fondului sesizării

49. Examinând argumentele titularului sesizării, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, constată că problema controversată care face obiectul sesizării sale o constituie, în realitate, rezolvarea de principiu a chestiunii de drept referitoare la interpretarea dispozițiilor art. 623 CPC raportat la art. 220 alin. (3) și (5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 și art. 3 pct. 18 din Legea nr. 69/2010 în privința determinării organelor de executare competente să procedeze la executarea silită a unei creanțe rezultate dintr-un raport juridic contractual și care se face venit la bugetul de stat.

50. Dispozițiile art. 623 CPC reglementează competența generală a executorului judecătoresc, precum și categoriile de creanțe exceptate de la urmărirea silită derulată de executorul judecătoresc statuând că „executarea silită a oricărui titlu executoriu, cu excepția celor care au ca obiect venituri datorate bugetului general consolidat sau bugetului Uniunii Europene și bugetului Comunității Europene a Energiei Atomice, se realizează numai de către executorul judecătoresc, chiar dacă prin legi speciale se dispune altfel”.

51. Potrivit art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006, veniturile și cheltuielile bugetelor prevăzute la art. 1 alin. (2), cumulate la nivelul unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale, alcătuiesc bugetul general al unității/subdiviziunii administrativ-teritoriale.

52. Art. 1 alin. (2) din același act normativ prevede că „dispozițiile prezentei legi se aplică în domeniul elaborării, aprobării, executării și raportării:

a) bugetelor locale ale comunelor, orașelor, municipiilor, sectoarelor municipiului București, județelor și municipiului București;

- b) bugetelor instituțiilor publice finanțate integral sau parțial din bugetele locale, după caz;
- c) bugetelor instituțiilor publice finanțate integral din venituri proprii;
- d) bugetului împrumuturilor externe și interne, pentru care rambursarea, plata dobânzilor, comisioanelor, spezelor și a altor costuri se asigură din bugetele locale și care provin din: împrumuturi externe contractate de stat și subîmprumutate autorităților administrației publice locale și/sau agenților economici și serviciilor publice din subordinea acestora; împrumuturi contractate de autoritățile administrației publice locale și garantate de stat; împrumuturi externe și/sau interne contractate sau garantate de autoritățile administrației publice locale;
- e) bugetului fondurilor externe nerambursabile”.

53. Definiția bugetului centralizat al unităților administrativ-teritoriale este cuprinsă în pct. 18 al art. 3 din Legea nr. 69/2010, anume: „bugetul centralizat al unităților administrativ-teritoriale – veniturile și cheltuielile bugetelor generale ale unităților administrativ-teritoriale, definite la art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006, cu modificările și completările ulterioare”.

54. Bugetul general consolidat este definit la pct. 2 al art. 3 din același act normativ, anume: „bugetul general consolidat – ansamblul bugetelor componente ale sistemului bugetar, incluzând bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele fondurilor speciale, bugetul general centralizat al unităților administrativ-teritoriale, bugetul Trezoreriei Statului, bugetul instituțiilor publice autonome, bugetele instituțiilor publice finanțate integral sau parțial din bugetul de stat, din bugetul asigurărilor sociale de stat și din bugetele fondurilor speciale, după caz, bugetele instituțiilor publice finanțate integral din venituri proprii, bugetul fondurilor provenite din credite externe contractate sau garantate de stat și ale căror rambursare, dobânzi și alte costuri se asigură din fonduri publice, bugetul fondurilor externe nerambursabile, precum și ale altor entități clasificate în administrația publică, agregate, consolidate și ajustate conform Regulamentului (UE) nr. 549/2013 pentru a forma un întreg”.

55. Prin urmare, bugetul general consolidat include, pe lângă altele, bugetele unităților administrativ-teritoriale, constituite din venituri realizate pe plan local, respectiv venituri proprii și venituri primite de la nivel central.

56. Pe de altă parte, potrivit dispozițiilor art. 220 alin. (3) din Legea nr. 207/2015, creanțele bugetare care, potrivit legii, se administrează de autoritățile sau instituțiile publice, inclusiv cele reprezentând venituri proprii, se pot executa prin executori fiscali organizați în compartimente de specialitate, aceștia fiind abilitați să ducă la îndeplinire măsurile asigurătorii și să efectueze procedura de executare silită, potrivit prevederilor acestui act normativ.

57. Prevederile alin. (4) și (5) ale art. 220 din Legea nr. 207/2015 stabilesc că organele prevăzute la alin. (2) și (3) sunt denumite în continuare organe de executare silită, acestea fiind competente și pentru executarea silită a creanțelor prevăzute la art. 226 alin. (3).

58. În concret este vorba despre executarea silită a creanțelor bugetare rezultate din raporturi juridice contractuale, care se realizează în baza hotărârii judecătorești sau a altui înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu.

59. Or, în circumstanțele factuale expuse de titularul sesizării rezultă că prin hotărârea judecătorească ce constituie titlu executoriu s-a dispus, pe lângă evacuarea debitorului din imobilul proprietatea creditorului, și obligarea acestuia la plata unei sume de bani datorată unității administrativ-teritoriale reprezentând contravaloarea chiriei, cheltuieli de întreținere și majorări în sumă de 1.919,52 lei pentru imobilul situat în municipiul Onești, județul Bacău.

60. Prin urmare, creanța datorată unității administrativ-teritoriale, obiect al executării silită în dosarul în care a fost formulată sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, constând în plata unei sume de bani menționată în titlul executoriu, reprezintă un venit propriu al acesteia, care se varsă în bugetul local, în raport cu dispozițiile art. 220 și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015. În acest context, chiar dacă nu este vorba de o creanță fiscală, obligația datorată unității administrativ-teritoriale constituie o creanță bugetară, în privința executării căreia sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 207/2015.

61. În consecință, fiind în discuție încasarea unei creanțe bugetare datorate în temeiul unui raport juridic contractual și stabilite printr-o hotărâre judecătorească, care se face venit la bugetul consolidat al statului, executarea silită urmează să se realizeze prin intermediul organelor fiscale, ca organe de executare silită ale statului.

62. Pe lângă atribuțiile legate de administrarea creanțelor fiscale, organele fiscale au, potrivit dispozițiilor legale, și un rol secundar, ca organe de executare silită pentru creditorii bugetari.

63. Distinct de creanțele fiscale, organul fiscal poate recupera și creanțe bugetare, iar, conform art. 226 din Legea nr. 207/2015, executarea se va desfășura de către acesta în cazul instituțiilor publice finanțate total sau parțial de la bugetul de stat, al instituțiilor publice finanțate din venituri proprii, al instituțiilor publice finanțate integral sau parțial de la bugetul local, precum și al instituțiilor publice din subordinea unităților administrativ-teritoriale sau a subdiviziunilor acestora.

64. În acest fel, bugetul instituțiilor menționate nu va fi grevat de cheltuielile de executare, pe care le implică o executare prin executor judecătoresc, atât timp cât au la dispoziție această variantă lipsită de costuri și fără consecințe negative, în cazul unui control al Curții de Conturi care să vizeze eficiența, economicitatea, legalitatea și regularitatea operațiunilor desfășurate de respectiva instituție.

65. În consecință, nu are relevanță că se execută creanțe bugetare, care se varsă la bugetul local sau creanțe bugetare care se varsă la bugetul de stat, în ambele situații executarea silită urmând să se realizeze de către executorii fiscali menționați în art. 220 din Legea nr. 207/2015.

66. Dispozițiile art. 226 alin. (10) și (11) din Legea nr. 207/2015 oferă soluții și pentru situația în care unitățile administrativ-teritoriale nu dispun de executori fiscali, în acest caz ele urmând să transmită titlurile executorii privind veniturile proprii spre executare silită organelor fiscale din subordinea Agenției Naționale de Administrare Fiscală ori organelor fiscale ale unităților administrativ-teritoriale. În cadrul cărora există executori fiscali.

67. Argumente în susținerea acestei interpretări se regăsesc în expunerea de motive la proiectul actului normativ – Legea nr. 207/2015, unde se precizează că, la fel ca și în textul vechiului Cod de procedură fiscală (O.G. nr. 92/2003), normele sale nu se aplică creanțelor rezultate din raporturi juridice contractuale, cu excepția redevențelor miniere, petroliere și a redevențelor din contractele încheiate de Agenția Domeniilor Statului.

68. Pentru creanțele rezultate din raporturi juridice contractuale [spre exemplu: chirii, redevențe, altele decât cele prevăzute la art. 2 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 207/2015; dividendele convenite statului/unităților administrativ-teritoriale ca urmare a deținerii de acțiuni la diverse societăți comerciale] sunt aplicabile prevederile dreptului comun în ceea ce privește regimul juridic, mai puțin recuperarea pe calea executării silită.

69. Această din urmă activitate a fost dată în competența executorilor fiscali (din Agenția Națională de Administrare Fiscală sau ai unităților administrativ-teritoriale), care efectuează executarea silită în baza titlului executoriu obținut în condițiile dreptului comun, însă după regulile corespunzătoare din Legea nr. 207/2015.

70. De altfel, aceste prevederi sunt în armonie cu cele ale Codului de procedură civilă care a eliminat din competența executorilor judecătorești executarea silită a veniturilor bugetului general consolidat.

71. Regimul derogatoriu de la dreptul comun, în materia executării creanțelor bugetare, constituie opțiunea legiuitorului, care poate stabili norme de procedură speciale, derogatorii de la regulile generale (reprezentate de dispozițiile art. 623 CPC), determinate de anumite situații speciale.

72. Situația specială în acest caz, este dată de faptul că obiectul executării silite îl constituie încasarea creanțelor bugetare, interesul general ocrotit impunând adoptarea unor reguli care să asigure protejarea eficienței a creanțelor statului și recuperarea lor cu prioritate.

73. Contrar opiniei instanței de trimitere nu se aduce astfel atingere principiului egalității, cu privire la care Curtea Constituțională a statuat în mod constant în jurisprudență sa că nu este sinonim cu uniformitatea, astfel încât dacă la situații juridice egale se impune un tratament juridic egal, la situații diferite tratamentul aplicabil nu poate fi decât diferit (de exemplu, Decizia nr. 942 din 23 septembrie 2008). În același mod a statuat și Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul competent să judece recursul în interesul legii, prin Decizia nr. 6 din 14 mai 2012.

74. Față de toate aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, reține că executarea silită a creanțelor rezultate din titlurile executorii reprezentate de hotărâri judecătorești, având la bază raporturi juridice substanțiale de drept privat, se realizează prin organele fiscale, ca organe de executare silită ale statului – atunci când au natura juridică a unor creanțe bugetare ce se fac venit la bugetul consolidat al statului sau bugetul general centralizat al unităților administrativ-teritoriale, indiferent dacă titlul executoriu a fost emis chiar de către organul fiscal sau este reprezentat de o hotărâre judecătorească ori alt înscris care, potrivit legii, constituie titlu executoriu.

Înalta Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:

Admite sesizarea formulată de Tribunalul Bacău, Secția a II-a civilă, de contencios administrativ și fiscal, în dosarul nr. 4.754/270/2016.

În interpretarea dispozițiilor art. 623 CPC raportat la art. 220 alin. (3) și (5) și art. 226 alin. (3) din Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările ulterioare, art. 3 alin. (1) din Legea nr. 273/2006 privind finanțele publice locale, cu modificările și completările ulterioare, și art. 3 pct. 18 din Legea responsabilității fiscal-bugetare nr. 69/2010, republicată, stabilește că:

Executarea silită a titlurilor executorii – hotărâri judecătorești privind creanțe bugetare, datorate în temeiul unor raporturi juridice contractuale care se fac venit la bugetul consolidat al statului, se realizează prin executori fiscali, ca organe de executare silită ale statului.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) CPC.

FIȘA NR. 59. Titlurile executorii

– p. 387-393 –

Executarea silită a unei creanțe garantate printr-un contract de ipotecă valabil încheiat. Drept de creanță care nu este constatat printr-un titlu executoriu

CPC, art. 632
C. civ., art. 2.431

Este posibilă executarea silită a unei creanțe garantate printr-un contract de ipotecă valabil încheiat, ce constituie titlu executoriu, chiar dacă dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu.

I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 60 din 18 septembrie 2017, M. Of. nr. 928 din 24 noiembrie 2017

Rezumat:

Pe tărâmul proporționalității măsurii nu ar fi rezonabil să i se pretindă creditorului aflat în posesia unui titlu executoriu, în cauză un contract de ipotecă, să își constituie un alt titlu executoriu pentru realizarea unei creanțe certe, lichide și exigibile. În acest sens, regula este că dacă reclamantul (în prezentul litigiu, creditorul) dispune de mai multe căi de recurs potențial efective, în sensul autonom consacrat de Convenție pentru noțiunea de recurs efectiv, acesta are obligația de a o utiliza doar pe aceea considerată cea mai adecvată satisfacerii creanței sale.

Mai mult, pe terenul executării silite, chiar și între particulari, deci în raportul pe orizontală, se apreciază că subzistă regula impusă de instanța de contencios european a drepturilor omului ca statul să se doteze cu un arsenal suficient, inclusiv la nivel legislativ, pentru a face posibilă executarea într-un termen rezonabil a unei hotărâri judecătorești sau a altui înscris căruia legea îi atribuie caracterul de titlu executoriu. În același sens, reglementarea în favoarea creditorului a unor garanții reale sau personale este asigurată pentru ca titularul creanței să aibă la dispoziție anumite facilități pentru satisfacerea dreptului său.

În consecință, nu s-ar putea explica altfel care ar putea fi rațiunile legiuitorului pentru adoptarea dispozițiilor art. 2.431 C. civ. dacă, prin respingerea unei cereri de executare silită a unui contract de ipotecă valabil încheiat, în absența unui alt titlu executoriu care să constate o creanță certă, lichidă și exigibilă, această dispoziție, instituită în favoarea creditorului, ar rămâne fără substanță. În acest context, se apreciază că se aplică pe deplin principiul interpretării unui text legal în sensul în care acesta poate produce efecte juridice, nu în acela în care ar rămâne fără efect legal (actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat).

Pentru argumentele expuse, se opinează că art. 2.431 C. civ. instituie în mod independent caracterul de titlu executoriu contractului de ipotecă, iar acest caracter nu este condiționat de faptul ca și creanța garantată prin

contractul de ipotecă să rezulte dintr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu, ceea ce este necesar a fi verificat fiind caracterul cert, lichid și exigibil al acestei creanțe.

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Prin încheierea din 9 ianuarie 2017, pronunțată în dosarul nr. 22.006/303/2016, Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, a dispus sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în baza art. 519 CPC, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la modul de interpretare a dispozițiilor art. 2.431 C. civ., prin raportare la art. 632 CPC, cu privire la posibilitatea executării silite privind un drept de creanță garantat prin contract de ipotecă legal încheiat și care, potrivit art. 2.431 C. civ., constituie titlu executoriu, dacă dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu.

2. Cererea de pronunțare a hotărârii prealabile a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, la data de 17 martie 2017, cu nr. 845/1/2017.

II. Temeiul juridic al sesizării

3. Articolul 519 CPC stipulează următoarele:

„Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și, asupra acesteia, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

III. Normele de drept intern care formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile

4. Articolul 632 CPC:

„(1) Executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu.

(2) Constituie titluri executorii hotărârile executorii prevăzute la art. 633, hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive, precum și orice alte hotărâri sau înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare”.

5. Articolul CPC:

„(1) Executarea silită nu se poate face decât dacă creanța este certă, lichidă și exigibilă.

(2) Creanța este certă când existența ei neîndoielnică rezultă din însuși titlul executoriu.

(3) Creanța este lichidă atunci când obiectul ei este determinat sau când titlul executoriu conține elemente care permit stabilirea lui.

(4) Creanța este exigibilă dacă obligația debitorului este ajunsă la scadență sau acesta este decăzut din beneficiul termenului de plată”.

6. Articolul *alin. (5)* CPC:

„(5) Instanța poate respinge cererea de încuviințare a executării silite numai dacă:

(...) 2. hotărârea sau, după caz, înscrisul nu constituie, potrivit legii, titlu executoriu; (...)

4. creanța nu este certă, lichidă și exigibilă”.

7. Articolul 1.798 C. civ.:

„Contractele de locațiune încheiate prin înscris sub semnătură privată care au fost înregistrate la organele fiscale, precum și cele încheiate în formă autentică constituie titluri executorii pentru plata chiriei la termenele și în modalitățile stabilite în contract sau, în lipsa acestora, prin lege”.

8. Articolul 2.431 C. civ.:

„Contractele de ipotecă valabil încheiate sunt, în condițiile legii, titluri executorii”.

9. Articolul 3 din *Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil*:

„Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a Codului civil nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii sau producerii lor”.

IV. Expunerea succintă a procesului

10. Printr-un contract încheiat între A, în calitate de locatoare, și B, în calitate de locatar, a fost închiriat un spațiu pentru service auto și birouri, contra unei chirii lunare, locatarul obligându-se să suporte și costurile utilităților.

11. Contractul a fost modificat prin acte adiționale subsecvente, relevante în cauza de față fiind actul adițional nr. 3 din 25 iulie 2011, prin care durata contractului a fost stabilită la 60 de luni, cu începere de la data procesului-verbal de predare-primire, și actul adițional nr. 5 din 20 mai 2015, prin care, ca urmare a diminuării suprafeței închiriate, a fost micșorată și chiria datorată de locatar, iar locatarul și-a asumat obligația de a constitui în favoarea locatorului o ipotecă mobilă până la concurența unei anumite sume. Ulterior, prin actul adițional nr. 6 din 20 noiembrie 2015, părțile s-au obligat să constituie în favoarea locatorului proprietar o garanție materială.

12. Contractul de închiriere menționat în precedent îmbracă forma unui înscris sub semnătură privată, care nu este înregistrat în evidențele organelor fiscale.

13. Prin contractul de ipotecă mobilă încheiat în formă autentică, pentru garantarea îndeplinirii de către debitorul ipotecar B a obligațiilor asumate față de creditorul ipotecar A, în baza contractului de închiriere, astfel cum a fost acesta modificat prin actul adițional nr. 5 din 20 mai 2015, părțile au convenit constituirea unei ipoteci mobiliare asupra anumitor bunuri mobile, bunurile fiind evaluate convențional.

14. Contractul de ipotecă mobilă a fost înscris în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare.

15. Prin cererea adresată Biroului Executorului Judecătoresc C, la data de 7 octombrie 2016, creditoarea A a solicitat demararea procedurii urmăririi silite împotriva debitoarei B pentru realizarea creanței compuse din contravaloarea întreținerii spațiului închiriat, respectiv energie electrică și gaze, precum și chirie neachitată, la care se adaugă penalități de întârziere.

16. Ca urmare a solicitării creditoarei, a fost deschis un dosar de executare instrumentat de Biroul Executorului Judecătoresc C.

17. Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 6 București, executorul judecătoresc a solicitat încuviințarea executării silite asupra unor bunuri mobile și autorizarea intrării în imobilul închiriat.

18. Judecătoria Sectorului 6 București, prin încheierea din data de 25 octombrie 2016, pronunțată în dosarul nr. 22.006/303/2016, a respins cererea de încuviințare a executării silite, reținând că, din interpretarea art. 632 CPC și art. 2.430-2.431 C. civ., caracterul executoriu al ipoteci este condiționat de existența unui titlu executoriu în ceea ce privește creanța garantată, care trebuie să fie certă, lichidă și exigibilă.

19. Or, în speță, ipoteca mobilă a fost constituită în garantarea unui contract de închiriere și a actelor adiționale la acesta, contract care nu îndeplinește condițiile prevăzute de art. 1.798 C. civ., pentru a fi titlu executoriu, respectiv nu a fost înregistrat la organele fiscale.

20. Împotriva acestei încheieri a declarat apel creditoarea, calea de atac fiind înregistrată pe rolul Tribunalului București, Secția a IV-a civilă.

V. Motivele reținute de titularul sesizării care susțin admisibilitatea procedurii

21. Potrivit art. 519 CPC sunt instituite o serie de condiții de admisibilitate pentru declanșarea acestei proceduri, care se impun a fi întrunite, în mod cumulativ, respectiv:

- existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță;
- cauza care face obiectul judecării să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza;
- ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată;
- chestiunea de drept identificată să prezinte caracter de noutate și, asupra acesteia, Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

22. Primele două condiții de admisibilitate sunt îndeplinite, întrucât tribunalul, legal investit cu soluționarea unui apel aflat în curs de judecată, urmează să pronunțe o hotărâre judecătorească definitivă, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 CPC.

23. Răspunsul la solicitarea instanței este necesar în vederea soluționării pe fond a cauzei, întrucât interpretarea modului de aplicare a dispozițiilor art. 632 CPC, coroborat cu art. 2.431 C. civ., raportat la situația de fapt, constituie problema fundamentală pusă în discuția instanței de apel.

24. Chestiunea în cauză are caracter de noutate, în sensul că nu s-a identificat o jurisprudență constantă și unitară asupra problemei în discuție, reglementarea art. 2.431 C. civ. fiind ea însăși de noutate, iar verificările efectuate nu relevă existența vreunui recurs în interesul legii, promovat pentru dezlegarea modului de interpretare a art. 2.431 C. civ., prin prisma art. 632 CPC.

25. De asemenea, în aprecierea tribunalului, solicitarea de față privește o problemă de drept reală, iar nu aparentă, respectiv interpretarea diferită a art. 2.431 C. civ.

VI. Punctul de vedere al completului de judecată

26. În ceea ce privește opinia tribunalului se are în vedere faptul că verificările pe care instanța de judecată este obligată să le facă în procedura încuviințării executării silite poartă și asupra faptului dacă este întrunită condiția premisă a unei executări silite, anume aceea a existenței unei creanțe certe, lichide și exigibile și, respectiv, a unui titlu executoriu care să o constate.

27. Acest aspect se deduce din modul de formulare a art. 663 CPC și este subliniat expres în parag. nr. 23 al Deciziei nr. 895 din 17 decembrie 2015 a Curții Constituționale a României, inexistența unui astfel de titlu conducând la respingerea cererii, conform art. 666 alin. (5) pct. 2 și 4 CPC.

28. În cauza de față, contractul de locațiune nu este titlu executoriu, fiind încheiat sub incidența Codului civil anterior, cel care, conform art. 3 din Legea nr. 71/2011, îi guvernează efectele (de altfel, nici din perspectiva art. 1.798 C. civ., contractul de locațiune în dezbatere, nefiind înregistrat la organele financiare, nu are atributul executorialității).

29. În ceea ce privește contractul de ipotecă mobilă încheiat chiar în formă autentică după intrarea în vigoare a noului Cod civil, instanța de sesizare a arătat că acesta nu este titlu executoriu, în situația în care creanța pe care o garantează nu este ea însăși rezultată dintr-un înscris care, potrivit legii, este titlu executoriu.

30. Instrumentul de garantare (contractul de ipotecă) nu este izvorul creanței, fiind dificil de conceput ca acesta să imprime caracter executoriu unei creanțe pe care el nu o constată și nici nu îi disciplinează lichiditatea sau exigibilitatea. Or, făcând abstracție de actul primar, constatator al creanței, în procedura executării silite, instanța nu ar putea face verificări din perspectiva art. 663 CPC și, în consecință, prevederile art. 666 alin. (5) pct. 2 și pct. 4 CPC ar fi lipsite de conținut.

31. Spre deosebire de reglementarea procesual civilă anterioară, care prevedea, în art. 379 alin. (3) CPC 1865, că o creanță este certă când existența ei rezultă „din însuși actul de creanță și din alte acte, chiar neautentice, emanate de la debitor sau recunoscute de dânsul”, art. 663 CPC este mult mai ferm, stipulând că existența neîndoielnică a creanței trebuie să rezulte din însuși titlul executoriu, suprimând practic posibilitatea coroborării mențiunilor din înscrisul constatator cu alte înscrisuri pentru a caracteriza creanța ca fiind certă.

32. În aprecierea instanței de sesizare, menționarea sumei la care sunt evaluate bunurile ce constituie garanția (suma garantată) în cuprinsul actului de ipotecă vine să răspundă exigențelor formale instituite de art. 2.372 C. civ., însă actul nu generează el însuși obligația de plată, cât timp ipoteca este și rămâne accesorie obligației pe care o garantează, conform art. 2.344 C. civ.

33. Prin urmare, contractul de ipotecă, privit *ut singuli*, nu constată o creanță certă. Tot astfel, sintagma cuprinsă în art. 2.431 C. civ. – „în condițiile legii” – nu se poate rezuma, în aprecierea tribunalului, la condițiile de fond și de formă proprii contractului de ipotecă, reglementate de art. 2.365, art. 2.372, art. 2.388 sau de art. 2.391 C. civ., întrucât ar fi redundantă.

VII. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

34. Apelanta-creditoare a arătat că, în speța dedusă judecății, contractul de ipotecă mobilă îndeplinește condițiile prevăzute de art. 2.387 și de 2.388 C. civ., fiind încheiat în formă autentică, cu îndeplinirea obligației de publicare în Arhiva Electronică de Garanții Reale Mobiliare.

35. De asemenea, în conformitate cu art. 2.431 C. civ., contractele de ipotecă valabil încheiate sunt, în condițiile legii, titluri executorii. Or, atât timp cât legiuitorul stabilește că un contract de ipotecă este prin el însuși titlu executoriu, fără să adauge că acesta ar fi un titlu executoriu doar în ipoteza în care există un titlu executoriu asupra creanței garantate, hotărârea primei instanțe este nelegală. Mai mult, concluzia primei instanțe nu este susținută de economia prevederilor Codului civil care reglementează ca modalitate specială de executare a dreptului de ipotecă mobilă preluarea bunului asupra căruia ființează ipoteca în contul datoriei.

36. Apelanta a învederat că respingerea cererii de încuviințare a executării silită, pe motiv că locațiunea nu îndeplinește condițiile prevăzute de art. 1.798 C. civ., respectiv nu este titlu executoriu, pentru că nu este înregistrat la fisc, lipsește de efecte însuși titlul executoriu, respectiv contractul de ipotecă mobilă, prima instanță interpretând greșit și dispozițiile art. 2.430 C. civ., potrivit cărora executarea ipotecii nu poate fi realizată decât în virtutea unui titlu executoriu și pentru o creanță certă, lichidă și exigibilă.

37. Prin urmare, existența unei creanțe certe, lichide și exigibile este o cerință distinctă de existența unui titlu executoriu valabil încheiat. În situația în care legiuitorul ar fi impus necesitatea existenței în paralel a două titluri executorii, unul care să ateste certitudinea, lichiditatea și exigibilitatea creanței garantate și altul care să reprezinte garanția oferită creditorului ipotecar, o atare situație ar lipsi de eficacitate contractul de ipotecă.

VIII. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

38. Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin adresa nr. 871/C1433/III-5/2017 din 12 mai 2017, a comunicat că, la nivelul Secției judiciare, Serviciul judiciar civil, nu s-a verificat și nu se verifică practică judiciară în problema de drept care formează obiectul sesizării Tribunalului București.

39. În jurisprudența instanțelor s-au conturat următoarele puncte de vedere:

40. Într-o primă opinie s-a apreciat că, în lipsa unui titlu executoriu care să constate creanța garantată prin contractul de ipotecă, acesta din urmă nu poate fi pus el însuși în executare silită.

În esență, argumentul care sprijină această opinie derivă din caracterul accesoriu al dreptului de garanție căruia îi dă naștere contractul de ipotecă.

Astfel, s-a arătat că, potrivit prevederilor art. 2.431 C. civ., contractele de ipotecă valabil încheiate sunt, în condițiile legii, titluri executorii, iar, în conformitate cu dispozițiile art. 2.430 C. civ., executarea ipotecii nu poate fi realizată decât în virtutea unui titlu executoriu și pentru o creanță certă, lichidă și exigibilă.

Din interpretarea textelor de lege enunțate rezultă că, în ceea ce privește caracterul executoriu al ipotecii, acesta este condiționat de existența unui titlu executoriu în ceea ce privește creanța garantată, care trebuie să fie certă, lichidă și exigibilă.

Așadar, în ceea ce privește contractul de ipotecă mobilă încheiat după intrarea în vigoare a noului Cod civil, acesta nu este titlu executoriu în situația în care creanța pe care o garantează nu este ea însăși rezultată dintr-un înscris care, potrivit legii, este titlu executoriu. Contractul de ipotecă nu este el însuși izvor al creanței, astfel încât nu poate imprima caracter executoriu unei creanțe pe care nu o constată și nu îi generează un caracter lichid sau exigibil.

Instrumentul de garantare (contractul de ipotecă) nu este izvorul creanței, fiind dificil de conceput ca acesta să imprime caracter executoriu unei creanțe pe care el nu o constată și nici nu îi disciplinează lichiditatea sau exigibilitatea. Or, făcând abstracție de actul primar, constatat al creanței, în procedura executării silite, instanța nu ar putea face verificări din perspectiva art. 663 CPC și, în consecință, prevederile art. 666 alin. (5) pct. 2 și 4 CPC ar fi lipsite de conținut.

S-a mai argumentat că natura juridică a ipotecii este stabilită de art. 2.344 C. civ.: ipoteca este, prin natura ei, accesorie și indivizibilă. Ea subzistă cât timp există obligația pe care o garantează și poartă în întregime asupra tuturor bunurilor grevate, asupra fiecăruia dintre ele și asupra fiecărei părți din acestea, chiar și în cazurile în care proprietatea este divizibilă sau obligațiile sunt divizibile.

Așadar, caracterul accesoriu al ipotecii este stabilit legal și ține chiar de natura acestei garanții, astfel încât nu se poate deroga de la acest principiu și nici nu se poate concepe existența unei creanțe ipotecare care ar decurge exclusiv din contractul de ipotecă.

Desigur că nu se poate exclude ipoteza ca, în practică, actul care generează creanța și contractul de ipotecă să fie constatate prin același înscris, în sensul de *instrumentum*, dar punctul de vedere solicitat vizează o situație distinctă – deși există un act constatat al creanței, acesta nu constituie titlu executoriu. În acest caz, în baza principiului *accessorium sequitur principale*, contractul de ipotecă nu poate produce, în materia executării silite, alte efecte decât raportul juridic pe care îl generează.

În concluzie, se apreciază că se poate trece direct la executarea silită a ipotecii numai dacă dreptul de creanță însuși este constatat printr-un înscris care să constituie, la rândul său, titlu executoriu.

41. Într-o a doua opinie s-a apreciat că dispozițiile art. 2.431 C. civ., prin raportare la art. 632 CPC, trebuie interpretate în sensul că dreptul de creanță garantat prin contract de ipotecă legal încheiat poate fi realizat pe calea executării silite și în ipoteza în care dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu.

În acest sens s-a arătat că, întrucât creditorul a declanșat executarea ipotecii în condițiile prevăzute de Codul civil, acesta, în mod corect, a pus în executare contractul de ipotecă valabil încheiat, care este titlu executoriu, potrivit art. 2.431 C. civ., este beneficiarul unei creanțe certe, lichide și exigibile, conform art. 2.430 C. civ. și a solicitat instanței de fond investirea contractului de ipotecă cu formulă executorie, în condițiile prevăzute de art. 2.445 C. civ.

Prin urmare, Codul civil reglementează o procedură specială a executării ipotecii mobiliare, derogatorie dreptului comun, respectiv derogatorie de la dispozițiile art. 663-666 CPC.

Totodată, printre motivele pentru care instanța de executare poate dispune respingerea cererii de încuviințare a executării silite se numără și condiția ca înscrisul în temeiul căruia se solicită începerea executării silite să nu constituie, potrivit legii, titlu executoriu, respectiv condiția ca o creanța să nu fie certă, lichidă și exigibilă.

S-a arătat că art. 666 CPC, astfel cum a fost modificat prin O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe, nu prevede și o condiție suplimentară, aceea ca, pe lângă titlul executoriu în temeiul căruia se solicită încuviințarea executării silite, să mai existe și un alt titlu executoriu care să constate efectiv creanța.

IX. Jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții Constituționale

42. La nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept dedusă judecării.

Pentru analiza principiului eminate legal al forței executorii, principiu ce stă la baza întregii reglementări incluse în titlul dedicat executării silite din Codul de procedură civilă, ar putea fi reținută Decizia nr. 7 din 30 ianuarie 2017, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M. Of. nr. 220 din 30 martie 2017.

43. La nivelul Curții Constituționale nu a fost identificată jurisprudență relevantă cu privire la problema de drept dedusă judecării.

Totuși, în ceea ce privește controlul judecătoresc în procedura executării silite trebuie amintită Decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016, prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate și s-a constatat că dispozițiile art. 666 CPC sunt neconstituționale, stabilind că acestea contravin prevederilor constituționale ale art. 1 alin. (4), prin prisma exercitării de către executorii judecătorești a unei activități specifice instanțelor judecătorești, precum și ale art. 21 alin. (3) și art. 124, prin prisma faptului că declanșarea procedurii executării silite este sustrasă controlului judecătoresc, iar, în acest fel, pe de o parte, exigențele dreptului la un proces echitabil, sub aspectul imparțialității și independenței autorității, nu sunt respectate, iar, pe de altă parte, înfăptuirea justiției este „delegată” executorului judecătoresc.

X. Opinia specialiștilor

44. Prin punctul de vedere transmis, Institutul Național al Magistraturii a concluzionat că un contract de ipotecă nu poate constitui titlu executoriu decât atunci când contractul din care se naște obligația garantată este, la rândul lui, titlu executoriu. În argumentarea acestui punct de vedere, însă, se exprimă îndoiala cu privire la faptul că a interpreta art. 2.431 C. civ. în sensul că permite ipotecii să fie considerată titlu executoriu numai dacă și contractul principal are acest regim juridic înseamnă a accepta că legiuitorul noului Cod civil a dorit să acorde creditorului ipotecar, după 1 octombrie 2011, „un avantaj care, în esență, nu-i oferă niciun avantaj”.

45. Facultatea de Drept Sibiu a învederat că îndeplinirea cerințelor de validitate ale ipotecii convenționale nu poate fi pusă la îndoială dacă, respectând alin. (2) al art. 2.372 C. civ., au fost inserate, în conținutul contractului de ipotecă, datele și informațiile care identifică debitorul constituit și creditorul ipotecar, cauza obligației garantate (actul/contractul/faptul juridic) și datele/elementele care identifică bunurile ipotecate, cu o precizie ce poate fi verificată prin consultarea evidenței contabile a partenerilor contractuali.

Totodată, contractul de ipotecă mobilă, încheiat în formă autentică, în ale cărei clauze sunt descrise bunurile, valoarea acestora și valoarea lor totală, suma datorată, izvorul juridic al datoriei și cuantumul până la care este garantată datoria față de creditor, este valid și are calitate de titlu executoriu, în sensul art. 2.431

C. civ., dacă suma pentru care este constituită ipoteca, adică întinderea creanței, poate fi determinată la un nivel rezonabil în temeiul actului de ipotecă [art. 2.372 alin. (1) C. civ.].

46. În opinia științifică a Facultății de Drept a Universității București, Departamentul de drept privat, s-a concluzionat că dispozițiile art. 2.431 C. civ. instituie în mod independent caracterul de titlu executoriu contractului de ipotecă.

În susținerea acestei opinii s-a argumentat că mai multe dispoziții legale, constituind duplicate legislative, recunosc caracterul de titlu executoriu contractului de ipotecă, independent de faptul dacă și actul din care izvorăște creanța garantată are o asemenea natură, creditorul ipotecar putând urmări bunul ipotecat, pe calea unei acțiuni reale, indiferent de titularul dreptului real principal asupra aceluși bun.

În ceea ce privește condițiile formale pentru a putea trece la executarea silită a contractului de ipotecă, textul art. 2.431 C. civ. impune ca acesta să fi fost valabil încheiat, iar ipoteca să fie considerată titlu executoriu în condițiile legii, sintagmă ce ar rezulta din decalajul existent în procesul de redactare a celor două coduri fundamentale în materie civilă, explicat pe larg în conținutul opiniei.

Referitor la condițiile substanțiale ale executării, acestea au în vedere natura creanței ipotecare de a fi certă, lichidă și exigibilă, însă verificarea cerințelor creanței trebuie privită prin „lupa” contractului de ipotecă. Prin urmare, dacă mecanismul de determinare a cuantumului creanței garantate se regăsește în contractul de ipotecă, în sensul art. 2.372 alin. (1) C. civ., alte elemente pot fi preluate din alte înscrisuri care nu trebuie să fie în mod necesar titluri executorii.

XI. Raportul asupra chestiunii de drept

47. Prin rapoartele întocmite s-au conturat următoarele soluții:

– în interpretarea dispozițiilor art. 2.431 C. civ. raportat la art. 632 CPC este posibilă executarea silită a unei creanțe garantate printr-un contract de ipotecă valabil încheiat, ce constituie titlu executoriu, chiar dacă creanța nu își are izvorul într-un înscris ce reprezintă titlu executoriu;

– în interpretarea dispozițiilor art. 2.431 C. civ., prin raportare la art. 632 CPC, există posibilitatea executării silită privind un drept de creanță garantat prin contract de ipotecă legal încheiat și care, potrivit art. 2.431 C. civ., constituie titlu executoriu, chiar dacă dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu, cu condiția să existe o creanță certă, lichidă și exigibilă.

XII. Înalta Curte de Casație și Justiție

XII.1. Admisibilitatea sesizării

48. Prealabil analizei de fond a problemei de drept supuse dezbaterii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, trebuie să verifice dacă, în raport cu întrebarea formulată de titularul sesizării, sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, în conformitate cu dispozițiile art. 519 CPC.

49. Conform acestor dispoziții legale, „dacă, în cursul judecării, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

50. Pentru declanșarea acestei proceduri, legiuitorul, în cuprinsul art. 519 CPC, a instituit următoarele condițiile de admisibilitate care trebuie îndeplinite cumulativ:

– existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță;

- cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza;
- ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată;
- chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită să fie nouă;
- chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

51. Verificarea admisibilității prezentei sesizări relevă îndeplinirea condițiilor prevăzute de lege pentru pronunțarea unei hotărâri prelabile.

52. Astfel, litigiul în legătură cu care s-a formulat sesizarea este în curs de judecată, iar Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, titularul sesizării, investit cu soluționarea apelului, urmează să soluționeze cauza în ultimă instanță, prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești care, potrivit art. 634 alin. (1) pct. 4 CPC, este definitivă, iar litigiul care face obiectul judecății se află în competența legală a unui complet de judecată al tribunalului investit să o soluționeze.

53. În privința condiției referitoare la existența unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei se constată că art. 519 CPC nu definește noțiunea de „chestiune de drept”. În doctrină s-a arătat, însă, că, pentru a fi vorba de o problemă de drept reală, trebuie ca norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară. Chestiunea de drept supusă dezbaterii trebuie să fie una veritabilă, legată de posibilitatea de a interpreta diferit un text de lege, fie din cauză că acest text este incomplet, fie pentru că nu este corelat cu alte dispoziții legale, fie pentru că se pune problema că nu ar mai fi în vigoare.

54. În același sens, întrebarea formulată în cadrul procedurii prelabile trebuie să vizeze o chestiune de drept punctuală, astfel încât soluția dată în această procedură să aibă în vedere numai chestiunea respectivă, iar nu întreaga problematică a unui text de lege.

55. Astfel, există o deosebire esențială între procedura hotărârii prelabile și recursul în interesul legii: în primul caz se rezolvă o chestiune de drept punctuală, de care depinde soluționarea pe fond a cauzei, în al doilea caz se rezolvă, de regulă, o problemă de drept generică, de principiu.

56. Referitor la acest aspect, în doctrină, s-a arătat că, în înțelesul legii, chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită trebuie să fie specifică, urmărind interpretarea punctuală a unui text legal, fără a-i epuiza înțelesurile sau aplicațiile; întrebarea instanței trebuie să fie una calificată, iar nu generică și pur ipotetică.

57. În același timp, problema de drept trebuie să fie reală, iar nu aparentă, să privească interpretarea diferită sau contradictorie a unui text de lege, a unei reguli cutumiare neclare, incomplete sau, după caz, incerte ori incidența unor principii generale ale dreptului, al căror conținut sau a căror sferă de acțiune sunt discutabile.

58. Cum de chestiunea de drept respectivă depinde soluționarea pe fond a cauzei, înseamnă că ea trebuie să fie una importantă și să se regăsească în soluția ce va fi cuprinsă în dispozitivul hotărârii ce urmează să fie dată, indiferent după cum cererea este admisă sau respinsă. În acest sens, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, a statuat deja că admisibilitatea procedurii hotărârii prelabile este condiționată de împrejurarea ca interpretarea pe care o va da instanța supremă să producă consecințe juridice de natură să determine soluționarea pe fond a cauzei, iar chestiunea de drept să conducă la dezlegarea în fond a cauzei, sub aspectul statuării în privința raportului juridic dedus judecății.

59. Tot astfel, se poate constata că, în apelul formulat în cauză, se critică conținutul normativ al art. 2.431 C. civ., prin raportare la art. 632 CPC, or, asemenea operațiuni de interpretare și aplicare a textului de lege pot fi atribuite completului constituit pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile.

60. Din această perspectivă se poate observa că sesizarea formulată de Tribunalul București în dosarul nr. 22.006/303/2016, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, prin care să se stabilească interpretarea și aplicarea art. 2.431 C. civ., prin raportare la art. 632 CPC, reprezintă o chestiune de drept care să privească interpretarea diferită sau contradictorie a unui text de lege, de a cărei lămurire să depindă soluționarea acesteia, așa cum prevăd dispozițiile art. 519 CPC.

61. De asemenea este îndeplinită și cerința noutății chestiunii de drept supuse interpretării care, potrivit articolului anterior menționat, reprezintă o condiție distinctă de admisibilitate. Ea este îndeplinită atunci când chestiunea de drept își are izvorul în reglementări nou-intrate în vigoare, iar instanțele nu i-au dat încă o anumită interpretare și aplicare la nivel jurisprudențial ori dacă se impun anumite clarificări, într-un context legislativ nou sau modificat față de unul anterior, de natură să impună reevaluarea sau reinterpretarea normei de drept analizate.

62. În aceste condiții, în stabilirea elementului de noutate a chestiunii de drept a cărei interpretare se solicită, trebuie plecat de la următoarele premise:

– asigurarea funcției mecanismului hotărârii prealabile de prevenire a practicii judiciare neunitare (control *a priori*);

– evitarea paralelismului și suprapunerii cu mecanismul recursului în interesul legii (control *a posteriori*).

63. Potrivit jurisprudenței Înaltei Curți de Casație și Justiție, în situația în care există un număr semnificativ de hotărâri judecătorești care să fi soluționate diferit, în mod constant, o problemă de drept, într-o anumită perioadă de timp, mecanismul legal de unificare a practicii judiciare este cel cu funcție de reglare – recursul în interesul legii, iar nu hotărârea prealabilă.

64. În cazul de față, examenul jurisprudențial efectuat a relevat că nu s-a cristalizat o jurisprudență unitară și constantă în legătură cu chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită, situație care justifică interesul în formularea unei cereri pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, în scopul prevenirii apariției unei practici neunitare, iar analiza deciziilor pronunțate oferă indicii referitoare la posibilitatea apariției unei practici neunitare din această perspectivă. Așa fiind, condiția noutății se verifică, devenind actuală cerința interpretării și aplicării normei de drept respective.

65. Totodată, se constată că, asupra acestei chestiuni de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat anterior pe calea unui recurs în interesul legii ori a unei alte hotărâri prealabile.

66. Prin urmare, sesizarea întrunește, cumulativ, condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 CPC, astfel încât se impune a se da eficientă mecanismului de unificare reprezentat de pronunțarea unei hotărâri prealabile, în vederea atingerii dezideratului acestei instituții procesuale, respectiv preîntâmpinarea soluționării diferite a unei chestiuni de drept de către instanțele judecătorești, determinând și efectul asigurării securității raporturilor juridice.

XII.2. Asupra fondului sesizării

67. Chestiunea de drept pe care Tribunalul București a supus-o dezlegării instanței supreme este următoarea: „interpretarea dispozițiilor art. 2.431 C. civ., prin raportare la art. 632 CPC cu privire la posibilitatea executării silite privind un drept de creanță garantat prin contract de ipotecă legal încheiat și care, potrivit art. 2.431 C. civ., constituie titlu executoriu, dacă dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu”.

68. Înalta Curte de Casație și Justiție reține că prin prezenta sesizare se solicită rezolvarea de principiu a eventualei condiționări a caracterului executoriu al contractului de ipotecă de faptul ca și creanța garantată să fie constatată printr-un înscris care să reprezinte titlu executoriu. Dificultatea chestiunii de drept analizate rezidă în aceea că prin dispozițiile art. 2.431 C. civ. se recunoaște caracterul de titlu executoriu unui înscris care, prin natura sa, are ca finalitate constituirea unei garanții reale care furnizează creditorului confortul de a obține, prin exercitarea prerogativelor „clasice”, urmărirea și preferința, sumele corespunzătoare creanței sale, sume rezultate din valorificarea silită a unor bunuri aparținând debitorului sau unei terțe persoane. Astfel, funcția specifică a instrumentului de garantare nefiind aceea de a consemna creanța garantată, spre a face posibilă verificarea aspectelor substanțiale ale acestei creanțe, respectiv certitudinea, lichiditatea și exigibilitatea, există opinia că, pentru a se recunoaște executorialitatea contractului de ipotecă, trebuie să existe un contract principal care să reprezinte el însuși titlu executoriu.

69. Instanța apreciază însă că niciunul din argumentele prezentate succint în precedentele considerente nu sunt de natură să combată caracterul de titlu executoriu al contractului de ipotecă, caracter ce subzistă independent de împrejurarea că actul din care izvorăște creanța garantată are sau nu un atare caracter.

70. În conformitate cu art. 632 CPC, „(1) Executarea silită se poate efectua numai în temeiul unui titlu executoriu.

(2) Constituie titluri executorii hotărârile executorii prevăzute la art. 633, hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive, precum și orice alte hotărâri sau înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare”.

71. Potrivit art. 2.431 C. civ., contractele de ipotecă valabil încheiate sunt, în condițiile legii, titluri executorii.

72. Interogația instanței de trimitere privește nu caracterul executoriu al contractului de ipotecă ce decurge *ex lege* și nu poate fi contestat, ci ipoteza în care dreptul de creanță garantat prin contractul de ipotecă legal încheiat nu este constat el însuși printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu.

73. În acest punct trebuie observat că întrebarea instanței de trimitere are în vedere *in terminis* raportul dintre art. 2.431 C. civ. și art. 632 CPC, însă, din examinarea argumentelor expuse de instanța de trimitere și a celor conținute în jurisprudența instanțelor în această materie rezultă că ceea ce determină dificultatea de interpretare este raportul între art. 2.431, deja enunțat, și art. 2.430 C. civ., conform căruia „executarea ipotecii nu poate fi realizată decât în virtutea unui titlu executoriu și pentru o creanță certă, lichidă și exigibilă”.

74. Analiza instanței investite cu dezlegarea acestei chestiuni de drept va trebui să deceleze, în consecință, dacă, pentru admiterea unei cereri de încuviințare a executării silită a unui contract de ipotecă ce constituie titlu executoriu, este necesară dublarea acestui titlu de un alt titlu executoriu care să vizeze însuși dreptul de creanță și care ar fi rațiunile acestei duble condiționări.

75. Sintetizând, se impune stabilirea regulilor adecvate interpretării textelor legale incidente în această materie, independența și întinderea caracterului executoriu al contractului de ipotecă în noua reglementare, raportat și la caracterul accesoriu al ipotecii, condițiile executării, cu aplicație specială în ceea ce privește condițiile formale și substanțiale ale executării unui contract de ipotecă, precum și proporționalitatea unei asemenea condiționări, din perspectiva art. 6 al Convenției Europene a Drepturilor Omului.

76. Art. 632 alin. (1) CPC fixează regula generală în materia executării silită, în sensul că aceasta nu poate fi pornită decât în temeiul unui titlu executoriu.

77. Titlul executoriu reprezintă, așadar, instrumentul legal pe care statul îl acordă creditorului pentru a putea recurge la măsuri coercitive pe care, de asemenea, statul, prin intermediul organelor sale, trebuie să le pună la dispoziția creditorilor.

78. De regulă, aceste instrumente sunt rezultatul unei evaluări judiciare a existenței și întinderii dreptului subiectiv pretins de către creditor, iar majoritatea categoriilor de titluri executorii enumerate de art. 632 alin. (2) CPC fac parte din clasa hotărârilor judecătorești.

79. Există însă și situații în care statul consideră anumite înscrisuri ca prezentând suficiente garanții de corectitudine pentru a permite absența evaluării judiciare. Este vorba despre acele titluri executorii de natură contractuală cărora legea le recunoaște caracterul de titlu executoriu, cum este cazul contractului de ipotecă, obiect al prezentei chestiuni prealabile.

80. Sub un prim aspect, din perspectiva interpretării literale, gramaticale, trebuie observat că textul art. 2.431 C. civ. instituie caracterul executoriu al contractului de ipotecă, fără a trimite la natura creanței ipotecare și fără a lega executorialitatea acestui contract de nicio altă condiționare.

81. Efectul imediat al acestei norme este consacarea principiului legalității caracterului executoriu al contractului de ipotecă. Consecința juridică – ipoteca este titlu executoriu *per se* și permite realizarea creanței în limita valorii bunului ipotecat.

82. Concluzionând, pentru restul creanței, dacă aceasta nu izvorăște dintr-un titlu executoriu, creditorul este doar chirografar și trebuie să obțină alt titlu executoriu pentru a urmări alte bunuri ale debitorului. În ipoteza în care și creanța derivă dintr-un alt titlu executoriu, atunci creditorul poate urmări direct alte bunuri. Altfel spus, atunci când contractul principal nu este titlu executoriu, creditorul garantat printr-un contract calificat de lege ca titlu executoriu nu va putea urmări decât bunurile ce fac obiectul garanției reale sau, după caz, persoana care aduce în garanție totalitatea bunurilor sale mobile și imobile. Dimpotrivă, bunurile și veniturile debitorului, dacă nu fac obiectul contractului de garanție căruia legea îi recunoaște caracterul de titlu executoriu, nu vor putea fi supuse executării silită, dacă legea nu recunoaște contractului principal natura de titlu executoriu.

83. Cât privește remediile aflate la dispoziția creditorului ipotecar pentru realizarea creanței sale, legea îi oferă dreptul discreționar de a alege calea unei acțiuni personale (art. 2.432, teza inițială C. civ.), să urmărească bunul ipotecat în condițiile Codului de procedură civilă (art. 2.432 teza finală) sau, în cazul ipotecii mobiliare, să execute ipoteca conform procedurii speciale reglementate de Codul civil (art. 2.429 C. civ. raportat la art. 2.435-2.477 C. civ.).

84. În acest sens, este relevantă și terminologia folosită expres de Codul civil, în art. 2.432, potrivit căreia: „dispozițiile prezentului capitol nu aduc nicio atingere dreptului creditorului de a-și realiza creanța pe calea unei acțiuni personale sau de a solicita luarea oricăror măsuri pentru executarea ipotecii, potrivit Codului de procedură civilă”, precum și în art. 2.445 C. civ., conform căreia „creditorul ipotecar poate cere instanței încuviințarea executării ipotecii imobiliare prin vânzarea bunului mobil ipotecat. La cererea de încuviințare se vor atașa documente care atestă existența creanței ipotecare și a ipotecii imobiliare, împreună cu dovada perfectării ipotecii. Instanța va analiza existența creanței ipotecare și a ipotecii imobiliare, împreună cu dovada perfectării ipotecii (...)”.

85. În plus, există anumite instituții juridice care ar rămâne fără aplicabilitate, în absența recunoașterii caracterului executoriu independent al contractului de ipotecă. Un exemplu în acest sens îl constituie art. 2.504 alin. (1) C. civ., conform căruia „prescripția dreptului la acțiune privind creanța principală nu atrage și stingerea dreptului la acțiune ipotecară. În acest din urmă caz, sub rezerva prescripției dreptului de a obține executarea silită, creditorul ipotecar va putea oricând urmări, în condițiile legii, bunurile mobile sau imobile ipotecate, însă numai în limita valorii acestor bunuri”. În doctrină s-a subliniat faptul că, de principiu, ipoteca are caracter accesoriu, subzistând cât timp există obligația pe care o garantează. Totuși, în cazul prescripției dreptului la

acțiune privind creanța principală, dreptul la acțiune ipotecară va continua să existe, putând fi valorificat în condițiile legii. În absența posibilității de a executa silit ipoteca însăși, textul art. 2.504 C. civ. nu și-ar găsi aplicabilitatea, pe fondul intervenirii prescripției dreptului de a executa contractul principal.

86. Din perspectiva interpretării istorice, evolutive, trebuie observat că, anterior intrării în vigoare a noului Cod civil, au existat două precedente în sensul recunoașterii legale a naturii de titlu executoriu, de o manieră de sine stătătoare, în favoarea instrumentului de garantare.

87. Astfel, potrivit art. 17 din titlul VI – Regimul juridic al garanțiilor reale mobiliare – al Legii nr. 99/1999 privind unele măsuri pentru accelerarea reformei economice, contractul de garanție reală era titlu executoriu. Prin urmare, contractul prin care se constituia garanția reală mobilă, antecesoare a ipotecii mobiliare reglementate prin noul Cod civil, era calificat explicit de lege ca fiind titlu executoriu, fără nicio condiționare legată de natura de titlu executoriu a contractului din care se naște creanța astfel garantată.

88. De asemenea, art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului prevedea, într-o formulare care exista și la data intrării în vigoare a noului Cod civil, următoarele: „Contractele de credit, inclusiv contractele de garanție reală sau personală, încheiate de o instituție de credit constituie titluri executorii”.

89. Chiar dacă, în acest al doilea caz, textul face referire la natura de titlu executoriu, în primul rând, a contractului din care se naște obligația garantată, redactarea normei nu lasă niciun dubiu asupra evaluării distincte a executorialității instrumentelor de garantare.

90. Deși este adevărat că natura de titlu executoriu a contractului de credit ajunge să lipsească de eficiență recunoașterea prin lege a funcției executorii, în mod distinct, pentru contractele de garantare a creditului, textul art. 120 din O.U.G. nr. 99/2006 este simptomatic pentru acceptarea de către legiuitor a ideii că un instrument de garantare, depășindu-și funcția specifică, poate deveni singur temei pentru declanșarea executării silite.

91. Astfel, ceea ce devine relevant pentru prezenta analiză este faptul că art. 2.431 C. civ. nu ar constitui o „premieră” în dreptul nostru privat, Legea nr. 99/1999 și O.U.G. nr. 99/2006, prin textele relevante anterior evocate, devansând, sub acest aspect, actul normativ intrat în vigoare la data de 1 octombrie 2011.

92. În ceea ce privește independența și întinderea caracterului executoriu al contractului de ipotecă în noua reglementare, raportat la caracterul accesoriu al ipotecii, rezultă că, deși, în principiu, ipoteca este analizată ca un accesoriu al unui raport obligațional principal, caracterul accesoriu al ipotecii necesită anumite nuanțări.

93. Astfel, noua reglementare conferă principiului *accessorium sequitur principale* un anumit caracter de relativitate, ce rezultă din faptul că ipoteca poate fi transferată independent de creanța principală, conform art. 2.358 C. civ., iar rangul acesteia poate fi cedat altei ipotecii, în sensul art. 2.427 C. civ. Prin urmare, legătura dintre ipotecă și creanță nu mai este una indestructibilă, ci, mai degrabă, una de circumstanță.

94. Sub un alt aspect, această autonomizare a ipotecii se justifică prin aceea că există elemente de determinare a creanței principale incluse în chiar contractul de ipotecă, conform art. 2.372 alin. (1) C. civ. Astfel, art. 2.372 C. civ., care reglementează conținutul contractului de ipotecă, stabilește în alin. (1) că „ipoteca convențională nu este valabilă decât dacă suma pentru care este constituită se poate determina în mod rezonabil în temeiul actului de ipotecă. Sub sancțiunea nulității, contractul de ipotecă trebuie să identifice constituitorul și creditorul ipotecar, să arate cauza obligației garantate și să facă o descriere suficient de precisă a bunului ipotecat” [alin. (2)], impunându-se cerința ca bunul să fie determinat sau cel puțin determinabil. Aceste elemente care țin de descrierea creanței principale trebuie privite ca indicații de trimitere pentru verificarea condițiilor din art. 2.430 C. civ.

95. Din interpretarea art. 2.372 C. civ. se degajă principiul specializării ipotecii, sub aspectul determinării sumei pentru care aceasta a fost constituită, a părților, a cauzei ce a determinat instituirea sa, în sensul de act sau fapt juridic, ca izvor al obligației garantate, precum și în ceea ce privește descrierea bunului sau a bunurilor ipotecate, necesitatea acestei specializări fiind determinată de asigurarea securității și stabilității circuitului civil în materia garanțiilor, printr-o informare corectă și completă a terților în ceea ce privește garanția ipotecară. Mai mult, descrierea bunurilor ipotecate servește și la proporționarea garanției cu creanța garantată, permițând creditorului să aleagă, în caz de neplată, ce bunuri vor putea fi executate ori debitorului să ridice anumite excepții, evitându-se astfel o urmărire inoportună a tuturor bunurilor ipotecate, în virtutea principiului indivizibilității ipotecii.

96. Apoi, în contextul interogativ fixat de încheierea de trimitere nu interesează ipoteca privită ca drept real de garanție și al cărui caracter accesoriu derivă în mod expres din textul de lege, conform art. 2.344 teza I C. civ. Prin urmare, trebuie discutat despre caracterul accesoriu al contractului de ipotecă, caracterul de titlu executoriu fiind asociat cu contractul de ipotecă, în sensul art. 2.431 C. civ.

97. În același sens, noua reglementare aduce mutații considerabile în ceea ce privește accesorialitatea ipotecii. Astfel, la nivelul dreptului real, ipoteca poate fi cesionată independent de creanța principală, conform art. 2.358 C. civ., poate fi constituită (în mod valabil) pentru a garanta o creanță încă nenăscută (viitoare sau eventuală), conform art. 2.370 C. civ., sau de întindere variabilă, în sensul art. 2.371 alin. (1) C. civ., și poate supraviețui stingerii obligației principale, în sensul art. 2.428 alin. (3) C. civ. În plus, la nivelul contractului de ipotecă, acesta poate conține clauze care să aducă modificări creanței garantate, fie prin reducerea cuantumului acesteia (art. 2.375 și art. 2.405 C. civ.), fie prin accelerarea scadenței (art. 2.396 C. civ.). Așadar, raportul dintre contractul de ipotecă și creanța garantată nu este un simplu raport de la accesoriu către principal, subordonarea nefiind netă, ci implicând o interdependență.

98. În consecință, caracterul accesoriu al ipotecii imobiliare nu poate anula sau limita substanțial caracterul executoriu al contractului de ipotecă, în măsura în care nu există nicio dispoziție legală sau justificare de ordin interpretativ. În acest sens se poate aprecia că legiuitorul însuși a considerat necesară extinderea „beneficiului de titlu executoriu pentru orice contract de ipotecă, luând în considerare modalitatea specifică de executare a acestei garanții reale”, pentru ca ipotecile să poată fi executate rapid, în mod direct.

99. În ceea ce privește încuviințarea executării silită există mai multe condiții care trebuie îndeplinite pentru a putea trece la executarea unui titlu executoriu, a cărui existență constituie întotdeauna premisa executării.

100. Potrivit art. 663 alin. (1) CPC, executarea silită nu se poate face decât dacă creanța este certă, lichidă și exigibilă.

101. În acest context se impune a se arăta cum sunt tratate aceste cerințe ale creanței în noua reglementare, punctându-se, în mod expres, inserțiile acestor cerințe în creanța ipotecară.

102. În conformitate cu art. 663 alin. (2) CPC, creanța este certă când existența ei neîndoielnică rezultă din însuși titlul executoriu.

103. Caracterul cert al creanței are, deci, în vedere modul de descriere a obligației garantate din contractul de ipotecă. Având în vedere dispozițiile speciale din această materie, art. 2.372 alin. (1) C. civ., este suficient ca prin contractul de ipotecă să se ofere elementele pe baza cărora se poate determina suma obligației garantate, nemaifiind necesară determinarea sa exactă (exclusiv) în textul contractului de ipotecă. De altfel, certitudinea creanței nu depinde de întinderea acesteia, care este o chestiune de lichiditate, ci doar de existența ei. În acest context, limitările aduse de noua reglementare definiției caracterului cert al creanței trebuie raportate la acest aspect. Altfel spus, dacă în contractul de ipotecă – titlu executoriu este menționată o creanță actuală, chiar

dacă nu este explicat cuantumul acesteia, cerința certitudinii impusă de art. 2.430 C. civ., prin prisma art. 663 alin. (2) CPC, este îndeplinită. Doar o creanță condiționată, viitoare sau eventuală, potrivit art. 2.370 C. civ., poate „pica” testul certitudinii. În aceste cazuri, însă, de fapt, ipoteca însăși nu este eficientă, fiind o ipotecă imperfectă, în sensul art. 2.409 alin. (1) C. civ.

104. Potrivit art. 663 alin. (3) CPC, creanța este lichidă atunci când obiectul ei este determinat sau când titlul executoriu conține elemente care permit stabilirea lui, creanța fiind lichidă în toate cazurile când cuantumul sau obiectul ei este determinat sau determinabil.

105. În privința caracterului lichid al creanței ipotecare, discuția este mult simplificată de faptul că o ipotecă se constituie, prin ipoteză, pentru a garanta executarea unei obligații patrimoniale, astfel cum prevede art. 2.323 C. civ. (Acest titlu – titlul XI „Privilegiile și garanțiile reale” – reglementează privilegiile, precum și garanțiile reale destinate să asigure îndeplinirea unei obligații patrimoniale-). De vreme ce orice obligație patrimonială poate fi executată (silit) prin echivalentul său valoric, conform art. 1.530 C. civ., rezultă că obligația ipotecară va fi mereu lichidă.

106. În plus, determinarea cuantumului exact al creanței ipotecare se poate face utilizând elementele prevăzute în titlul executoriu (contractul de ipotecă), conform cerinței cuprinse în art. 2.372 alin. (1) C. civ. De remarcat că dispozițiile art. 663 alin. (3) CPC nu mai limitează utilizarea titlului executoriu. Teza finală a textului de lege permite ca titlul executoriu să ofere doar „elementele care permit stabilirea obiectului creanței”, ceea ce este în perfectă consonanță cu dispozițiile art. 2.372 alin. (1) C. civ. Prin urmare, dacă mecanismul de determinare a cuantumului creanței garantate se regăsește în contractul de ipotecă (titlu executoriu), alte elemente pot fi preluate din alte înscrisuri care nu trebuie să fie, în mod necesar, titluri executorii.

107. În conformitate cu art. 663 alin. (4) CPC, creanța este exigibilă dacă obligația debitorului este ajunsă la scadență sau acesta este decăzut din beneficiul termenului de plată.

108. În ceea ce privește caracterul exigibil, scadența creanței principale poate fi influențată în mod direct de respectarea obligațiilor derivând din contractul de ipotecă. Astfel, deși regula în materia scadenței obligațiilor este caracterul instantaneu al acestei scadențe, conform art. 1.495 alin. (1) C. civ., domeniul ipotecii este, de regulă, cel al creditului, adică al operațiunilor care presupun (cel puțin) „o obligație de plată, cu termen, a unei sume de bani ori a altor bunuri de gen”, în sensul art. 2.167 C. civ.

109. Analiza condițiilor substanțiale ale executării silită nu poate fi desprinsă de dreptul asupra creanței garantate. Evident, având în vedere caracterul accesoriu al dreptului de ipotecă, debitorul va putea invoca pe calea contestației la executare, în condițiile art. 713 alin. (2) CPC, apărări care să vizeze valabilitatea actului din care izvorăște dreptul de creanță garantat, deoarece noțiunea de „drept cuprins în titlul executoriu” trebuie înțeleasă în logica internă a dispozițiilor privind executarea silită ca referindu-se și la dreptul de creanță garantat cu ipotecă. De asemenea, cel urmărit se poate apăra invocând stingerea obligației principale garantate, cu atât mai mult cu cât aceasta reprezintă și un caz de stingere a ipotecii, conform art. 2.428 alin. (2) lit. a) C. civ.

110. În ceea ce privește condițiile legale specifice pentru a putea trece la executarea silită a contractului de ipotecă, textul art. 2.431 C. civ. indică două condiții formale: acesta să fi fost „valabil încheiat”, respectiv calificarea ca titlu executoriu să fie făcută „în condițiile legii”.

111. Cât privește prima condiție, un contract de ipotecă este valabil încheiat în măsura în care respectă atât condițiile de fond, cât și pe cele de formă stabilite pentru valabilitatea acestuia. Cerința este oarecum subînțeleasă pentru orice titlu executoriu de natură contractuală: doar un contract valabil încheiat produce

efecte [art. 1.270 alin. (1) C. civ.], iar posibilitatea punerii în executare ține de efectele contractului [art. 1.516 alin. (2) pct. 1 C. civ.].

112. Condițiile de fond pentru valabilitatea contractului cuprind condițiile generale aplicabile oricărui contract [art. 1.179 alin. (1) C. civ.], precum și condițiile specifice menționate de lege pentru acest contract special (art. 2.372 C. civ.).

113. Condițiile de formă impuse de lege pentru valabilitatea contractului de ipotecă diferă în funcție de tipologia ipotecii: poate fi vorba despre forma autentică notarială sau forma scrisă *ad validitatem*. În legătură cu condițiile de formă trebuie precizat că orice titlu executoriu necesită existența unui înscris („titlul”). După cum se poate observa, toate ipostazele în care se poate prezenta un contract de ipotecă implică forma scrisă (*ad validitatem*).

114. A doua condiție formală impusă de art. 2.431 C. civ. impune ca ipoteca să fie considerată titlu executoriu doar „în condițiile legii”. Față de generalitatea principiului legalității titlului executoriu, această precizare pare superfluă. În orice caz, ea nu implică mai mult decât ceea ce spune. Nu se poate considera din această formulare că s-ar face o trimitere la o altă normă de completare care să conțină precizări suplimentare. De exemplu, nu poate fi vorba despre o trimitere la noua formă a art. 641 CPC care ar lega caracterul executoriu de îndeplinirea formalităților de publicitate. Acestea din urmă au un alt rol: realizarea opozabilității față de terți. Or, forța executorie derivă din forța obligatorie a contractului, iar nu din opozabilitatea acestuia. În contextul acțiunii ipotecare, opozabilitatea ipotecii poate influența executorialitatea sa doar în ipotezele în care bunul ipotecat nu se (mai) află la constituitorul originar. În plus, o normă specială (art. 2.431 C. civ.) nu poate să facă o referire expresă la o normă generală (art. 641 CPC), de vreme ce norma specială derogă de la cea generală, iar nu invers.

115. În schimb, referirea la condițiile legii rămâne valabilă în ceea ce privește procedura de urmat în cazul punerii în executare. Astfel, pentru începerea executării unui contract de ipotecă (prin intermediul procedurii de drept comun) va fi necesară încuviințarea de către instanța de executare (art. 666 CPC).

116. În consecință, cerințele formale din art. 2.431 C. civ. nu adaugă veritabile limitări caracterului de titlu executoriu al contractului de ipotecă, ci doar asigură respectarea principiului legalității executării silite.

117. Astfel, acest articol are în vedere două tipuri de condiții: una formală – existența unui titlu executoriu, care se referă la chiar contractul de ipotecă și trei de fond, care se referă la calitățile creanței.

118. Or, existența creanței este mereu menționată în contractul de ipotecă și poate fi determinată în baza criteriilor din acest contract, conform art. 2.372 C. civ.; ceea ce nu este mereu menționat este suma, dar acest aspect ține de lichiditate, conform art. 663 alin. (3) CPC, care poate fi completată și cu alte izvoare (teza a II-a).

119. Concluzionând, se apreciază că datele din contractul de ipotecă (titlu executoriu) sunt suficiente pentru a evalua (și) criteriile de fond din art. 2.430 C. civ. În acest sens s-a considerat, în doctrina recentă, că art. 2.431 C. civ. preia și extinde dispozițiile art. 2.430 C. civ. în ceea ce privește noțiunea de titlu executoriu aplicabilă și contractelor de ipotecă valabil încheiate.

120. Pentru a putea fi pus în executare, contractul de ipotecă necesită nu numai îndeplinirea unor condiții formale, ci și a unor condiții substanțiale. Aceste condiții substanțiale au în vedere natura creanței, prin prisma caracterului accesoriu al ipotecii.

121. Astfel, din punctul de vedere al naturii creanței ipotecare, aceasta trebuie să fie certă, lichidă și exigibilă (art. 2.430 C. civ.). Verificarea îndeplinirii acestor cerințe trebuie raportată la specificul acțiunii ipotecare, care este o acțiune reală, în sensul că îndeplinirea acestor cerințe este legată de contractul de

ipotecă, al cărui obiect este constituirea/transferul unui drept real. Prin urmare, caracterile creanței principale trebuie privite prin „lupa” contractului de ipotecă.

122. În concluzie, câtă vreme în conținutul contractului de ipotecă, valabil încheiat, se găsesc, în mod concret sau prin referire, toate elementele esențiale pentru a permite pornirea executării silite, acesta este apt de a fi pus în executare în toate cazurile, indiferent dacă obligația garantată derivă dintr-un titlu executoriu sau nu.

123. Analizând rațiunile pentru care ar fi necesară dublarea caracterului executoriu al contractului de ipotecă, din perspectiva proporționalității acestei măsuri, astfel cum rezultă aceasta din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia garantării dreptului la un proces echitabil reglementat de art. 6 al Convenției europene a drepturilor omului, instanța investită cu dezlegarea prezentei chestiuni prealabile reține următoarele:

124. Preluând jurisprudența Curții Europene, noul Cod de procedură civilă stabilește, în art. 6 alin. (2), că dispozițiile alin. (1) al aceluiași articol privitoare la dreptul la un proces echitabil, în termen optim și previzibil, se aplică în mod corespunzător și executării silite; în același sens, jurisprudența Curții în materia executării silite este constantă în a stabili că executarea unei hotărâri judecătorești trebuie privită ca parte integrantă a procesului echitabil, garantat de art. 6 al Convenției europene a drepturilor omului. În acest context, obligația pozitivă a statului este de a asigura executarea în mod prompt și efectiv a hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii recunoscute de lege.

125. Curtea Europeană a Drepturilor Omului amintește că dreptul la executarea unei hotărâri judecătorești este unul dintre aspectele dreptului de acces la justiție [a se vedea cauza *Hornsby c. Greciei*, Hotărârea din 19 martie 1997, parag. 40]. În același sens, Curtea consideră că dreptul de acces la justiție nu este absolut (cauzele *Golder c. Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, Hotărârea din 21 februarie 1975, parag. 36; *Waite și Kennedy c. Germaniei* (MC)), acesta reclamând prin chiar natura sa o reglementare din partea statului. Statele contractante se bucură în această materie de o oarecare marjă de apreciere. Totuși, este de competența Curții să statueze în ultimă instanță asupra respectării cerințelor Convenției; astfel, va trebui să se convingă de faptul că limitele impuse nu restrâng accesul oferit individului într-o asemenea manieră încât să aducă atingere înseși substanței dreptului. O asemenea limitare nu este conformă cu art. 6 parag. 1 din Convenție decât în măsura în care vizează un scop legitim și există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele utilizate și scopul urmărit. Dacă limitarea este compatibilă cu aceste principii, art. 6 parag. 1 nu este încălcat [cauza *Printul Hans-Adam II al Liechtensteinului c. Germaniei* (MC), Hotărârea din 12 iulie 2001, parag. 44; cauza *Sabin Popescu c. României*, Hotărârea din 2 martie 2004, parag. 66].

126. Pe tărâmul proporționalității măsurii nu ar fi rezonabil să i se pretindă creditorului aflat în posesia unui titlu executoriu, în cauză un contract de ipotecă, să își constituie un alt titlu executoriu pentru realizarea unei creanțe certe, lichide și exigibile. În acest sens, regula este că dacă reclamantul (în prezentul litigiu, creditorul) dispune de mai multe căi de recurs potențial efective, în sensul autonom consacrat de Convenție pentru noțiunea de recurs efectiv, acesta are obligația de a o utiliza doar pe aceea considerată cea mai adecvată satisfacerii creanței sale.

127. Mai mult, pe terenul executării silite, chiar și între particulari, deci în raportul pe orizontală, se apreciază că subzistă regula impusă de instanța de contencios european a drepturilor omului ca statul să se doteze cu un arsenal suficient, inclusiv la nivel legislativ, pentru a face posibilă executarea într-un termen rezonabil a unei hotărâri judecătorești sau a altui înscris căruia legea îi atribuie caracterul de titlu executoriu. În

aceleși sens, reglementarea în favoarea creditorului a unor garanții reale sau personale este asigurată pentru ca titularul creanței să aibă la dispoziție anumite facilități pentru satisfacerea dreptului său.

128. În consecință, nu s-ar putea explica altfel care ar putea fi rațiunile legiuitorului pentru adoptarea dispozițiilor art. 2.431 C. civ.; dacă, prin respingerea unei cereri de executare silită a unui contract de ipotecă valabil încheiat, în absența unui alt titlu executoriu care să constate o creanță certă, lichidă și exigibilă, această dispoziție, instituită în favoarea creditorului ar rămâne fără substanță. În acest context, se apreciază că se aplică pe deplin principiul interpretării unui text legal în sensul în care acesta poate produce efecte juridice, nu în acela în care ar rămâne fără efect legal (*actus interpretandus est potius ut valeat quam ut pereat*).

129. Pentru argumentele expuse se opinează că art. 2.431 C. civ. instituie în mod independent caracterul de titlu executoriu contractului de ipotecă, iar acest caracter nu este condiționat de faptul ca și creanța garantată prin contractul de ipotecă să rezulte dintr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu, ceea ce este necesar a fi verificat fiind caracterul cert, lichid și exigibil al acestei creanțe.

Pentru aceste considerente, în temeiul art. 521 cu referire la art. 519 CPC,

Înalte Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:

Admite sesizarea formulată de Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, în dosarul nr. 22.006/303/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea dispozițiilor art. 2.431 C. civ. raportat la art. 632 CPC este posibilă executarea silită a unei creanțe garantate printr-un contract de ipotecă valabil încheiat, ce constituie titlu executoriu, chiar dacă dreptul de creanță însuși nu este constatat printr-un înscris care să constituie, potrivit dispozițiilor legale, titlu executoriu.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) CPC.

FIȘA NR. 62. Sesizarea organului de executare. Cererea de executare silită și încuviințarea executării silite

– pct. III, p. 401-402 –

Încuviințarea executării silite. Interpretarea și aplicarea în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC în raport cu Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015

CPC, art. 666 alin. (2)

În interpretarea și aplicarea în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC, forma anterioară modificării prin O.U.G. nr. 1/2016, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 17/2017, efectele Deciziei C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016, se produc și asupra încheierilor de încuviințare a executării silite date de executorul judecătoresc anterior publicării acestei Decizii, dacă motivul de nulitate decurgând din necompetența executorului judecătoresc a fost invocat în cadrul contestației la executare formulate în termen, după publicarea Deciziei instanței constituționale în Monitorul Oficial al României.

I.C.C.J., compl. DCD civ., dec. nr. 77 din 6 noiembrie 2017, M. Of. nr. 23 din 10 ianuarie 2018

I. Titularul și obiectul sesizării

1. Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, a dispus, prin încheierea din data de 9 decembrie 2016, în dosarul nr. 13.765/299/2016, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în baza art. 519 CPC, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea chestiunii de drept referitoare la „aplicarea în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC – în forma în vigoare înaintea modificării acestora prin O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 17/2017 – privitoare la încheierea de încuviințare a executării silite dată de executorul judecătoresc după pronunțarea Deciziei Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016, înainte de publicarea acestei decizii, chestiune invocată în termen ca motiv de nulitate printr-o contestație la executare înregistrată pe rolul instanțelor judecătorești după publicarea Deciziei nr. 895 din 17 decembrie 2015”.

II. Expunerea succintă a procesului în cadrul căruia s-a invocat chestiunea de drept menționată

2. La cererea creditorului a fost declanșată împotriva debitoarei executarea silită ce face obiectul dosarului de executare, în baza titlului executoriu reprezentat de sentința civilă nr. 9.549 din 9 octombrie 2015, pronunțată de Tribunalul București în dosarul nr. 45.246/3/2014, încheierea de încuviințare a executării silite fiind emisă la data de 11 ianuarie 2016 de către organul de executare, în condițiile art. 666 CPC.

3. Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 1 București, la data de 22 martie 2016, cu nr. 13.765/299/2016, contestatoarea debitoare a formulat, în contradictoriu cu intimatul creditor, contestație

la executare solicitând ca, prin hotărârea ce se va pronunța, să se dispună, în principal, anularea întregii executări silite și a tuturor actelor de executare și restabilirea situației anterioare prin întoarcerea executării în totalitate, respectiv pentru suma de 25.325,16 lei executată pentru perioada 1 ianuarie 2008-30 noiembrie 2015, având în vedere Decizia Curții Constituționale nr. 458 din 31 martie 2009, publicată în M. Of. nr. 256 din 17 aprilie 2009, și Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016.

4. În motivarea cererii, cu privire la nelegalitatea executării silite, contestatoarea a invocat decizia pronunțată de Curtea Constituțională la data de 17 decembrie 2015, arătând că încuviințarea executării silite s-a făcut de către organul de executare și nu de către instanță, motiv pentru care întreaga executare silită este lovită de nulitate. Mai mult decât atât, contestatoarea a învederat că Decizia Curții Constituționale nr. 458 din 31 martie 2009 prin care s-a constatat deja neconstituționalitatea încuviințării executării silite date de către executorul judecătoresc este publicată și, deci, general obligatorie.

5. Prin întâmpinarea formulată, intimatul a învederat că Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015 nu era publicată în Monitorul Oficial al României la data întocmirii actelor de executare și nu își produce efectele în prezenta cauză.

6. De asemenea, intimatul a precizat faptul că executarea silită a fost începută înaintea publicării acestei decizii (în speță, 3 februarie 2016). Mai mult decât atât, Decizia Curții Constituționale nr. 458 din 31 martie 2009 se referă la încuviințarea executării silite prin prisma dispozițiilor Codului de procedură civilă de la 1865, astfel încât această decizie nu-și produce efectele în cauză.

7. Prin sentința civilă nr. 10.179 din 6 iunie 2016, Judecătoria Sectorului 1 București a admis contestația la executare, a dispus anularea tuturor actelor de executare silită și întoarcerea executării silite, în sensul obligării intimatului la plata către contestatoare a sumei de 25.325,16 lei; a obligat intimatul la plata către contestatoare a sumei de 300 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată.

8. Pentru a hotărî astfel, instanța de fond a reținut, în esență, faptul că, așa cum prevede art. 666 alin. (2) CPC (forma în vigoare la momentul formulării cererii de executare silită – 11 ianuarie 2016), executorul judecătoresc se pronunță asupra încuviințării executării silite, prin încheiere, fără citarea părților.

9. Instanța de fond a constatat că, prin Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016, dispozițiile art. 666 CPC au fost declarate neconstituționale. Conform art. 24 CPC dispozițiile legii noi de procedură se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acesteia în vigoare, în timp ce art. 25 alin. (1) CPC stabilește că procesele în curs de judecată, precum și executările silite începute sub legea veche rămân supuse acelei legi. De asemenea, potrivit art. 147 alin. (4) din Constituția României, deciziile Curții Constituționale produc efecte numai pentru viitor din momentul publicării în Monitorul Oficial al României.

10. Cu toate acestea, în considerentele Deciziei nr. 895 din 17 decembrie 2015, Curtea Constituțională a reținut următoarele: „Cu privire la efectele pe care urmează a le produce prezenta decizie, Curtea constată că, pe perioada de activitate a unui act normativ, acesta se bucură de prezumția de constituționalitate, astfel încât decizia nu se va aplica în privința procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării sale, aplicându-se, în schimb, în privința contestațiilor la executare formulate împotriva încheierii de încuviințare a executării silite date de executorul judecătoresc aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data publicării prezentei decizii, precum și în cele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la data sus-menționată”.

11. În raport cu aceste considerente, pentru a înlătura inechitățile care pot apărea, instanța a apreciat că decizia anterior menționată trebuie aplicată și contestațiilor la executare introduse după data publicării acesteia în Monitorul Oficial al României, cum este cazul în speța de față, fiind în mod evident inutil ca instanța constituțională să precizeze expres acest lucru.

12. În acest sens, având în vedere că încheierea de încuviințare a executării silite a fost comunicată contestatoarei la data de 4 martie 2016, instanța a constatat că acesteia îi era imposibil să formuleze contestația la executare anterior datei publicării deciziei – 4 februarie 2016.

13. Prin urmare, instanța a reținut că trebuie să dea eficiență considerentelor deciziei anterior menționate și, pe cale de consecință, să constate nulitatea absolută a încheierii de încuviințare a executării silite pe motiv că nu a fost dată de către o instanță judecătorească.

14. Împotriva acestei sentințe a declarat apel intimatul, arătând, în esență, faptul că, la data întocmirii actelor de executare, Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015 nu era publicată în Monitorul Oficial al României, astfel că nu își poate produce efectele în ceea ce privește executarea începută în dosarul de executare.

15. Apelantul a mai arătat că, în mod greșit, instanța de fond a considerat că în speță este aplicabilă Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, atât timp cât dispozițiile O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 17/2017 (O.U.G. nr. 1/2016), sunt foarte clare și arată că decizia nu se aplică procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării deciziei, așa cum este și situația sa.

16. Apelantul a susținut că, în temeiul dispozițiilor art. 11 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată în M. Of. nr. 807 din 3 decembrie 2010, cu modificările ulterioare (Legea nr. 47/1992), coroborate cu art. 147 alin. (4) din Constituția României, decizia Curții Constituționale nu poate avea niciun efect asupra executărilor silite aflate în curs și pentru care s-a depus cererea de încuviințare a executării la data publicării acesteia în Monitorul Oficial al României, întrucât aceasta produce efecte numai pentru viitor.

III. Aspectele de admisibilitate reținute de titularul sesizării

17. Prin încheierea de sesizare din 9 decembrie 2016, pronunțată în dosarul nr. 13.765/299/2016, Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, a constatat admisibilă sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în raport cu dispozițiile art. 519 CPC, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la dezlegarea unor chestiuni de drept, având în vedere următoarele aspecte:

18. Tribunalul este legal investit cu soluționarea unui apel aflat în curs de judecată și urmează să pronunțe o hotărâre judecătorească definitivă, potrivit dispozițiilor art. 634 alin. (1) pct. 4 CPC.

19. Răspunsul la întrebarea adresată de instanță este necesar în vederea soluționării pe fond a cauzei, întrucât interpretarea modului de aplicare în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC (forma în vigoare anterior modificării acestora prin O.U.G. nr. 1/2016), raportat la situația de fapt expusă, constituie problema fundamentală pusă în discuția instanței de apel.

20. Chestiunea în cauză are caracter de noutate, în sensul că nu s-a identificat o jurisprudență constantă și unitară asupra problemei în discuție. De asemenea, întrebarea privește interpretarea diferită sau contradictorie a unui text de lege, prin prisma modalității de aplicare în timp a unei dispoziții legale constatate ca fiind neconstituționale, are ca obiect o problemă de drept reală, iar nu aparentă, privește interpretarea diferită sau

contradictorie a dispoziției legale și a considerentelor deciziei Curții Constituționale prin care s-a constatat neconstituționalitatea dispoziției legale respective.

IV. Punctul de vedere al părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

21. Apelantul-intimat este cel care a apreciat că se impune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție cu dezlegarea chestiunii de drept, susținând că este necesară lămurirea aspectului aplicării în timp a dispozițiilor art. 666 CPC în raport cu Decizia C.C.R. nr. 895/2015, prin care s-a admis excepția de neconstituționalitate a prevederilor legale menționate.

22. Intimata-contestatoare a considerat că nu se impune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, arătând că nu sunt îndeplinite cerințele prevăzute de art. 519 CPC, întrucât însăși Decizia Curții Constituționale nr. 895/2015 lămurește aspectul referitor la aplicabilitatea acesteia în privința executărilor silite deja începute.

23. După comunicarea raportului întocmit în cauză, potrivit dispozițiilor art. 520 alin. (10) CPC, nu au fost formulate puncte de vedere de către părți.

V. Punctul de vedere al titularului sesizării cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

24. Completul de judecată al Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, a arătat că principalul element care stă la baza sesizării este reprezentat de divergența de opinii a instanțelor judecătorești asupra interpretării și aplicării dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC, forma în vigoare înaintea modificării acestora prin O.U.G. nr. 1/2016, prin prisma considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015.

25. Totodată, tribunalul a constatat că astfel de litigii se înregistrează în continuare pe rolul instanțelor, având în vedere că sunt numeroase situațiile în care executarea silită se desfășoară în baza încheierii de încuviințare date de executorul judecătoresc anterior publicării Deciziei C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015 în Monitorul Oficial al României, iar nelegalitatea acestor executări silite este invocată pe calea contestațiilor la executare înregistrate pe rolul instanțelor după publicarea acestei decizii în Monitorul Oficial al României, contestații formulate în termenul legal, prin raportare la momentul comunicării către contestator a actelor de executare sau prin raportare la data la care contestatorul a luat cunoștință de executarea silită.

26. În ceea ce privește opinia instanței de trimitere, completul Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, a arătat că nu are conturată opțiunea cu privire la interpretarea ce trebuie adoptată, luând în calcul aplicarea oricăreia dintre cele două opinii incidente.

27. Astfel, una dintre opțiuni este opinia reflectată majoritar în soluțiile pronunțate în primă instanță, în sensul că Decizia C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015 trebuie aplicată nu numai contestațiilor la executare aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, ci și contestațiilor la executare introduse după momentul publicării deciziei în Monitorul Oficial al României, formulate în termen legal, prin raportare la data comunicării către contestator a încheierii de încuviințare a executării silite, încheiere pronunțată anterior publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României.

28. În această interpretare se dă eficiență principiului constituțional al obligativității pentru viitor a efectelor deciziilor Curții Constituționale, reglementat de dispozițiile art. 147 alin. (4) din Constituția României, în sensul că instanțele de judecată sesizate cu soluționarea contestațiilor la executare, ulterior publicării deciziei Curții Constituționale în Monitorul Oficial al României, prin care se invocă, în termen, nelegalitatea executării silite declanșate în baza încheierii de încuviințare a executării date de executorul judecătoresc anterior publicării deciziei Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015 în Monitorul Oficial al României, trebuie să dea eficiență efectelor acestei decizii și să constate nulitatea absolută a încheierii de încuviințare a executării silite, pe motiv că aceasta nu a fost pronunțată de o instanță judecătorească.

29. Potrivit celei de-a doua opinii, considerentele Deciziei C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015 trebuie interpretate în sensul că regula o constituie inaplicabilitatea Deciziei în privința procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării sale, iar excepția de la regula menționată este de strictă interpretare, în sensul că singurele situații în care Decizia se aplică procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării sale este aceea a contestațiilor la executare formulate împotriva respectivelor încheieri de încuviințare, aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data publicării deciziei, precum și în cele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la această dată.

30. În concluzie, în viziunea completului de judecată al Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, tocmai existența acestor două opinii conturate în practica judiciară asupra acestei probleme, cu argumente apreciate drept importante în ambele variante, justifică sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pe calea mecanismului pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

VI. Jurisprudență instanțelor naționale în materie

31. În urma solicitării adresate de către Înalta Curte de Casație și Justiție, instanțele naționale au înaintat hotărârile judecătorești identificate și care prezintă relevanță, precum și punctele de vedere teoretice exprimate de către judecători, rezultând faptul că nu s-a cristalizat o practică judiciară unitară cu privire la chestiunea de drept în discuție.

32. Astfel, într-o orientare jurisprudențială s-a dat o interpretare restrictivă efectelor Deciziei C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015, în sensul că încheierea de încuviințare a executării silite ar putea fi anulată în cadrul contestației la executare, indiferent de data sesizării instanței, dacă sunt îndeplinite următoarele condiții cumulative: împotriva executării s-a formulat contestație la executare, iar obiectul acesteia îl formează (și) anularea încheierii de încuviințare a executării; contestația la executare să fie formulată în termen și să fie admisibilă în raport cu dispozițiile art. 713 alin. (3) CPC; temeiul juridic al cererii de anulare a încheierii de încuviințare a executării să îl constituie caracterul neconstituțional al dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC; excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă de instanța de judecată investită cu soluționarea contestației la executare, prin încheiere.

S-a apreciat că, din moment ce, potrivit Deciziei Curții Constituționale, aceasta își produce efectele inclusiv în cazul contestațiilor la executare aflate pe rolul instanței la data publicării Deciziei, respectiv 4 februarie 2016, cu atât mai mult ea își produce efectele în cazul contestațiilor introduse, în termenul legal, ulterior pronunțării Deciziei, cu respectarea și a celorlalte condiții expuse anterior.

33. Într-o a doua orientare jurisprudențială s-a considerat că aplicarea Deciziei C.C.R. nr. 895/2015 nu este limitată la cauzele menționate în parag. 28 al Deciziei, ci și contestațiilor la executare formulate ulterior pronunțării Deciziei și până la publicarea acesteia.

34. O altă orientare a practicii judiciare a fost în sensul că aceste încheieri de încuviințare a executării silite pronunțate de executorul judecătoresc în baza art. 666 alin. (2) CPC, după pronunțarea Deciziei C.C.R. nr. 895/2015, dar înainte de publicarea acesteia în Monitorul Oficial al României, își vor produce efectele în continuare, având în vedere că deciziile Curții Constituționale sunt general valabile și produc efecte doar pentru viitor, din momentul publicării acestora în Monitorul Oficial al României.

35. Ministerul Public, Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin adresa nr. 1.400/C/2305/III-5/2017 din 21 iunie 2017, a comunicat că, la nivelul Secției judiciare, Serviciul judiciar civil, nu se verifică practica judiciară în vederea promovării unui recurs în interesul legii cu privire la problema de drept ce formează obiectul prezentei sesizări.

VII. Jurisprudența Curții Constituționale

36. Prin Decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015., publicată în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016, Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 666 CPC și a constatat că prevederile de lege criticate sunt neconstituționale. Curtea a statuat că nu este de competența executorului judecătoresc să dispună el însuși executarea titlului executoriu, acesta putând efectua numai acte de executare în cadrul procedurii declanșate de către o instanță judecătorească. În același timp, Curtea a subliniat că intervenția instanței judecătorești nu se poate realiza *ex post*, pe calea soluționării unei eventuale contestații la executare, conform art. 712 CPC, întrucât hotărârea acesteia nu poate nici înlătura și nici acoperi viciul de neconstituționalitate al actului care a declanșat executarea silită ca fază a procesului civil, respectiv caracterul său extrajudiciar. Curtea a reținut, totodată, că executorul judecătoresc, deși îndeplinește un serviciu public, îl reprezintă pe creditor în raportul execuțional care s-a născut între creditor și debitor, fiind, practic, un agent al acestuia; de altfel, onorariul său, parte a cheltuielilor de executare, chiar dacă, în final, cade în sarcina debitorului, este avansat de creditor.

37. Prin aceeași decizie, Curtea a reținut că executorul judecătoresc nu face parte din autoritatea judecătorească, iar activitatea sa, potrivit art. 4 din Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, republicată în M. Of. nr. 738 din 20 octombrie 2000, cu modificările și completările ulterioare, se află sub coordonarea și controlul Ministerului Justiției. Mai mult, acesta nu dispune de *imperium* – atribut care caracterizează numai judecătorul – pentru a da o hotărâre în baza căreia se dispune declanșarea executării silite, respectiv încheierea de încuviințare a executării silite, și nu beneficiază de atributele de imparțialitate și de independență specifice numai instanțelor judecătorești.

38. În consecință, prin Decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015, Curtea Constituțională a constatat că prevederile art. 666 CPC, în redactarea anterioară modificării prin O.U.G. nr. 1/2016, încalcă dispozițiile art. 21 alin. (3) și art. 124 din Constituție, prin prisma faptului că începerea/declanșarea procedurii executării silite este sustrasă controlului judecătoresc, astfel că nu sunt respectate exigențele dreptului la un proces echitabil, sub aspectul imparțialității și independenței autorității, înfăptuirea justiției fiind „delegată” executorului judecătoresc, precum și cele ale art. 147 alin. (4) din Constituție, întrucât legiuitorul nu a respectat Decizia C.C.R. nr. 458 din 31 martie 2009, prin care s-a constatat neconstituționalitatea prevederilor art. 373¹ CPC, astfel cum au fost modificate prin Legea nr. 459/2006, care reglementau o soluție legislativă similară, ignorând exigențele constituționale stabilite prin aceasta. De asemenea, Curtea a constatat că soluția legislativă contravine și dispozițiilor art. 1 alin. (4) și art. 126 alin. (1) din Constituție, prin prisma exercitării de către executorii judecătorești a unei activități specifice instanțelor judecătorești.

39. În cuprinsul deciziei, la parag. 28, s-a reținut, cât privește efectele pe care urmează a le produce această decizie, că, pe perioada de activitate a unui act normativ, acesta se bucură de prezumția de constituționalitate, astfel încât decizia nu se va aplica în privința procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării sale, aplicându-se, în schimb, în privința contestațiilor la executare formulate împotriva încheierii de încuviințare a executării silite date de executorul judecătoresc aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data publicării prezentei decizii, precum și în cele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la data sus-menționată. De asemenea, odată cu publicarea deciziei Curții Constituționale, legiuitorul, în temeiul art. 147 alin. (1) din Constituție, are obligația de a pune de acord întreaga procedură de încuviințare a executării silite cu dispozițiile Constituției constatate a fi încălcate, așadar, implicit, cu decizia Curții Constituționale, ale cărei considerente și dispozitiv sunt general obligatorii și să procedeze, în consecință, la respectarea exigențelor constituționale. Până la adoptarea soluției legislative corespunzătoare, ca o consecință

a acestei decizii de admitere a excepției de neconstituționalitate, Curtea a constatat că instanțele judecătorești urmează să aplice în mod direct art. 21 alin. (3), art. 124 și art. 126 alin. (1) din Constituție, devenind, astfel, competente să încuviințeze executarea silită. S-a arătat că, din ziua publicării acestei decizii, competența executorilor judecătorești de a încuviința executarea silită încetează.

40. Ulterior, prin Decizia nr. 265 din 10 mai 2016, publicată în M. Of. nr. 556 din 22 iulie 2016, și Decizia nr. 478 din 30 iunie 2016, publicată în M. Of. nr. 714 din 15 septembrie 2016, Curtea Constituțională a respins, ca devenită inadmisibilă, excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 666 CPC, în redactarea anterioară modificării prin O.U.G. nr. 1/2016, ridicată anterior pronunțării și publicării în Monitorul Oficial al României a deciziei de admitere mai sus citate, arătând că, potrivit art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992, nu pot face obiectul excepției prevederile constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale.

41. Cu această ocazie, Curtea a reținut că, prin Decizia nr. 895 din 17 decembrie 2015, a statuat cu privire la efectele pe care această decizie le produce în privința instanțelor de judecată și a legiuitorului. Totodată, Curtea a observat că, ulterior pronunțării Deciziei nr. 895 din 17 decembrie 2015, textul de lege criticat a fost pus de acord cu dispozițiile Constituției a căror nesocotire a fost constatată prin decizia de admitere mai sus citată. Astfel, prin O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe, publicată în M. Of. nr. 85 din 4 februarie 2016, s-a stabilit că executorul judecătoresc înregistrează cererea de executare, dar va solicita încuviințarea acesteia de către instanța judecătorească de executare.

VIII. Raportul asupra chestiunii de drept

42. Prin raportul întocmit în cauză, în conformitate cu dispozițiile art. 520 alin. (8) CPC, s-a apreciat că sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, potrivit dispozițiilor art. 519 CPC.

43. Asupra rezolvării de principiu a chestiunii de drept sesizate, opinia judecătorilor-raportori a fost în sensul că, în interpretarea și aplicarea în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC, forma anterioară modificării prin O.U.G. nr. 1/2016, efectele Deciziei C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015 se produc și asupra încheierilor de încuviințare a executării silită date de executorul judecătoresc anterior publicării acestei decizii, dacă motivul de nulitate decurgând din necompetența executorului judecătoresc a fost invocat în cadrul contestației la executare formulate în termen, după publicarea deciziei instanței constituționale în Monitorul Oficial al României.

IX. Înalta Curte de Casație și Justiție

44. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele:

45. Prealabil analizei în fond a chestiunii de drept supuse dezbaterii, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, trebuie să verifice dacă, în raport cu întrebarea formulată de titularul sesizării, sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în conformitate cu dispozițiile art. 519 CPC.

46. Potrivit acestor dispoziții legale, *„Dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în*

interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată”.

47. Pentru declanșarea acestei proceduri, legiuitorul, în cuprinsul art. 519 CPC, a instituit condițiile de admisibilitate care trebuie îndeplinite cumulativ, respectiv:

- existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță;
- cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza;
- ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată;
- chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită să fie nouă;
- chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

48. Din examinarea cauzei deduse judecății se constată că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate enunțate anterior, întrucât solicitarea de pronunțare a unei hotărâri prealabile a fost formulată într-o cauză aflată în curs de judecată, respectiv dosarul nr. 13.765/299/2016 al Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, iar completul care a formulat sesizarea a fost investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, conform dispozițiilor art. 718 alin. (2) CPC.

49. Problema de drept supusă dezlegării, vizând interpretarea unei norme legale care a primit rezolvări jurisprudențiale diferite, este necesară pentru soluționarea fondului cauzei pendinte, ce vizează legalitatea încheierii de încuviințare a executării silite emise de către organul de executare, în condițiile art. 666 alin. (2) CPC, după pronunțarea Deciziei Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, dar anterior publicării acesteia în Monitorul Oficial al României, chestiune invocată în termen legal în cadrul unei contestații la executare înregistrate pe rolul instanței judecătorești după publicarea Deciziei C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015.

50. Chestiunea de drept a cărei dezlegare se solicită este una veritabilă, fiind evidențiate dificultățile de interpretare a normei apărute în practică, după pronunțarea de către Curtea Constituțională a Deciziei nr. 895 din 17 decembrie 2015, referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 666 CPC, Decizie care cuprinde, în considerentele sale, un paragraf (28) cu privire la modul în care își va produce efectele asupra proceselor în curs.

51. Este îndeplinită și condiția de admisibilitate a caracterului de noutate al problemei de drept, în considerarea faptului că dificultățile de interpretare a normei de drept supuse dezbaterii au apărut după declararea neconstituționalității dispozițiilor art. 666 CPC prin Decizia Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României la data de 4 februarie 2016, iar asupra chestiunii de drept, Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat, cu valoare de principiu.

52. Drept urmare, se constată că sesizarea este admisibilă cu privire la chestiunea de drept formulată, care necesită o rezolvare de principiu pe calea procedurii prevăzute de art. 519 CPC.

53. Chestiunea de drept supusă analizei, referitoare la aplicarea în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC, a fost determinată de soluționarea, prin admitere, a unei excepții de neconstituționalitate privitoare la acest text de lege și, mai ales, de modalitatea în care Curtea Constituțională a înțeles să insereze, în conținutul considerentelor deciziei adoptate, aspecte legate de aplicarea efectelor acesteia de către instanțele de drept comun.

54. Astfel, depășind limitele competenței sale date de dispozițiile art. 146 din Constituția României și ale art. 2 din Legea nr. 47/1992 care vizează, sub aspectele care se repercutează asupra activității instanțelor de judecată, verificarea conformității unor norme din legi, ordonanțe, tratate, acorduri internaționale cu legea fundamentală, organul de jurisdicție constituțională nu a efectuat doar verificări referitoare la conformitatea normei criticate cu legea fundamentală, ci a arătat cum trebuie să se aplice această decizie, făcând distincție între proceduri de executare silită încuviințate până la data publicării deciziei și contestații la executare aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data publicării deciziei, precum și cele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la data publicării deciziei (parag. 28 din Decizia C.C.R. nr. 895 din 17 decembrie 2015).

55. Asemenea considerente au fost generatoare de interpretări neunitare în jurisprudență pornindu-se, pe de o parte, de la lipsa caracterului obligatoriu al acestora, iar pe de altă parte, de la contrarietatea lor intrinsecă.

56. În acest sens, s-a apreciat că nu au valoare obligatorie și nu se pot impune instanțelor de drept comun dezlegările date de instanța constituțională în legătură cu efectele în timp ale Deciziei, avându-se în vedere tocmai natura acestor considerente.

57. Într-adevăr, este de principiu că ceea ce se impune în mod obligatoriu, întrucât fac corp comun cu dispozitivul unei hotărâri, explicând și justificând soluția, sunt așa-numitele considerente necesare¹, în absența cărora soluția ar fi arbitrară, pentru că i-ar lipsi justificarea și temeiul.

58. Nu se înscriu în sfera unor astfel de considerente acelea prin care instanța constituțională, îndepărtându-se de la atribuțiile și competențele sale, indică în ce modalitate trebuie făcută aplicarea în timp a efectelor deciziilor sale de către instanțele de judecată în litigii concrete deduse judecății. Aceasta întrucât, aplicarea în timp a unei norme (căreia îi este asimilabilă, după data publicării, și decizia Curții Constituționale, prin valoarea obligatorie și de opozabilitate *erga omnes* pe care o are) intră în sfera de jurisdicție ordinară, cea care dă dezlegare raporturilor litigioase concrete deduse judecății.

59. În ceea ce privește Curtea Constituțională, competența ei în legătură cu activitatea instanțelor de judecată este una excepțională și, ca atare, de strictă interpretare, limitându-se la verificarea compatibilității dintre un text de lege sau dintr-o ordonanță a Guvernului și Constituția României, ca urmare a excepțiilor invocate în fața instanțelor, din oficiu, de către părți sau direct de către Avocatul Poporului, conform art. 146 lit. d) din Constituția României. De asemenea, potrivit art. 2 din Legea nr. 47/1992, Curtea Constituțională asigură controlul constituționalității legilor, a tratatelor internaționale, a regulamentelor Parlamentului și a ordonanțelor Guvernului, pronunțându-se numai asupra constituționalității actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului.

60. Ca atare, în absența unei dispoziții legale care să recunoască și să confere dreptul Curții Constituționale de a statua și asupra modalității în care, în continuare, după declararea neconstituționalității unei norme, instanțele trebuie să procedeze la păstrarea, înlăturarea, aplicarea în timp a textelor declarate neconstituționale, o asemenea atribuțiune intră în competența generală a instanțelor judecătorești, în virtutea plenitudinii lor jurisdicționale. Dispozițiile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, potrivit cărora „în exercitarea

¹ Considerentele necesare sunt acelea care constituie fundamentul hotărârii, explicația soluției adoptate și de aceea participă, în egală măsură, la autoritatea de lucru judecat a dispozitivului hotărârii. Spre deosebire de acestea, motivele indiferente nu explică soluția în mod necesar, ele aduc doar un plus de argumente colaterale dezbaterilor din proces, situându-se practic în afara limitelor judecății și investirii instanței.

atribuțiilor care îi revin Curtea Constituțională este singura în drept să hotărască asupra competenței sale”, nu pot avea semnificația depășirii atribuțiilor recunoscute prin lege și Constituție, în așa fel încât, prin considerente, instanța constituțională să statueze asupra unor aspecte care nu sunt în căderea sa. Sensul dispoziției legale menționate nu poate fi decât acela că, în ceea ce privește dreptul de a se pronunța asupra excepției sau obiecției de neconstituționalitate, nu există un organism superior care să cenzureze competența asupra acestor aspecte.

61. În speță, sub pretextul că asigură aplicarea deciziei privind neconstituționalitatea unei norme, Curtea Constituțională intră, în realitate, în sfera de atribuție a instanțelor judecătorești atunci când statuează în ce fel trebuie făcută aplicarea art. 147 alin. (4) din Constituția României în diferite cauze concrete.

62. Pe acest aspect, în doctrină s-a arătat, în privința considerentelor din parag. 28 al deciziei analizate, că ele nu explicitează și nu sprijină problema compatibilității textelor incriminate cu normele și principiile Constituției României. Ele trec în câmpul de competență rezervat instanțelor judecătorești, singurele în măsură să aprecieze asupra efectelor pe care o decizie de neconstituționalitate le produce în legătură cu cauzele în curs sau asupra modului în care efectele produse de textele constatate neconstituționale sunt păstrate sau înlăturate.

63. În același sens, în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție s-a statuat (a se vedea Decizia nr. 34 din 15 mai 2017 a Completului pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, publicată în M. Of. nr. 803 din 11 octombrie 2017), sub aspectul obligativității considerentelor deciziei Curții Constituționale asupra dezlegărilor pe care urma să le dea instanța supremă, că „interpretarea și aplicarea legii constituie atributul exclusiv al instanțelor de judecată, iar unificarea jurisprudenței este atributul exclusiv al Înaltei Curți de Casație și Justiție, așa cum reiese din prevederile art. 126 alin. (1) și (3) din Constituție” (parag. 82) și că „verificarea pe care Curtea Constituțională a făcut-o (...) asupra conformității art. 182 alin. (2) CPC cu unele prevederi ale Constituției nu privește propriu-zis modul de interpretare și de aplicare a legii, ci numai înțelesul său contrar Constituției, întrucât art. 146 lit. d) din Constituție stabilește în competența Curții Constituționale numai atribuția de a hotărî asupra excepțiilor de neconstituționalitate, privind legile și ordonanțele, ridicate în fața instanțelor judecătorești. Altfel spus, Curtea Constituțională are competența exclusivă să verifice dacă excepțiile de neconstituționalitate privitoare la legi și ordonanțe, ridicate în fața instanțelor judecătorești, sunt întemeiate sau nu” (parag. 83). S-a reținut, totodată, că „Potrivit art. 517 alin. (4), art. 521 alin. (3) CPC și art. 11 alin. (3) al Legii nr. 47/1992, republicată, cu modificările ulterioare, deciziile Curții Constituționale și cele ale Înaltei Curți de Casație și Justiție în materia unificării jurisprudenței, pe calea pronunțării unei hotărâri prealabile sau a unui recurs în interesul legii, sunt acte jurisdicționale cu forță obligatorie, atât în ceea ce privește considerentele, cât și dispozitivul, însă această caracteristică se circumscrie doar considerentelor decisive, care fundamentează și explică soluția adoptată în limitele atribuțiilor recunoscute prin legea fundamentală Înaltei Curți de Casație și Justiție și Curții Constituționale” (parag. 85).

64. În același timp, cât privește modalitatea de redactare a considerentelor Deciziei Curții Constituționale nr. 895/2015, contradictorie și confuză, a fost ea însăși generatoare de aprecieri diferite din partea instanțelor.

65. Sub acest aspect s-a constatat că, pe de o parte, Curtea Constituțională face referire la prezumția de constituționalitate care însoțește un act normativ pe perioada de activitate a acestuia², astfel încât „decizia nu

² Așa cum rezultă, de altfel, din art. 147 alin. (4) din Constituția României, text care dă efect pentru viitor deciziilor privind neconstituționalitatea unei norme, ceea ce înseamnă, *a contrario*, că până la acel moment funcționează prezumția de conformitate cu legea fundamentală.

se va aplica în privința procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării sale”, iar „din ziua publicării prezentei decizii, competența executorilor judecătorești de a încuviința executarea silită încetează” (parag. 28), iar, pe de altă parte, s-a reținut că decizia se va aplica „în privința contestațiilor la executare formulate împotriva încheierii de încuviințare a executării silite date de executorul judecătoresc aflate pe rolul instanțelor judecătorești la data publicării prezentei decizii, precum și în cele în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate până la data sus-menționată” (aceiași parag. 28).

66. Or, aplicându-se decizia Curții Constituționale în cadrul unor contestații la executare aflate în curs de judecată privind încuviințări de executare silită date anterior (publicării deciziei) de către executorul judecătoresc, înseamnă implicit o aplicare retroactivă³, câtă vreme se admite o cenzură a actului (încheierii) începător de executare valabil întocmit, în raport cu norma atributivă de competență de la acea dată.

67. În acest sens, în doctrină s-a observat că afirmația conform căreia decizia nu se va aplica în privința procedurilor de executare silită încuviințate până la data publicării sale, unită cu cea conform căreia din ziua publicării deciziei competența executorilor judecătorești de a încuviința executarea silită încetează, prin raportare la natura normei în discuție – normă atributivă de competență –, conduce, în mod firesc, la concluzia conform căreia, în raport cu legea aplicabilă la data emiterii sale, încheierea de începere a executării silite dată de executorul judecătoresc este legală, deoarece aceasta s-a încadrat în limitele de competență prevăzute de legea de la acel moment.

68. Astfel se contrazice, în mod evident, cealaltă ipoteză avansată în considerentele aceleiași decizii, a posibilității cenzurării încheierilor executorului judecătoresc, întocmite anterior deciziei, în cadrul contestațiilor la executare aflate pe rol, la data publicării deciziei.

69. În aplicarea unor asemenea considerente neclare, contradictorii, instanțele de judecată au apreciat, în principal, pentru a nu înfrânge principiul neretroactivității, că se impune o interpretare restrictivă a acestora, în măsură să contureze deopotrivă o egalitate de tratament tuturor celor care au contestat executarea silită (respectiv, legalitatea încheierii de încuviințare date de executorul judecătoresc), precum și o compatibilitate cu principiul producerii efectelor unor asemenea decizii ale instanței constituționale pentru viitor, în acord cu prevederile art. 147 alin. (4) din Constituție.

70. De aceea, pentru a fi vorba despre o *facta pendentia*, susceptibilă să atragă incidența deciziei Curții Constituționale⁴, s-a apreciat, în principal, că respectivele contestații la executare trebuie să îndeplinească anumite condiții, respectiv: să fie vorba despre o contestație la executare care să aibă ca obiect și nulitatea încheierii de încuviințare a executării; temeiul cererii de anulare a încheierii de încuviințare a executării silite îl

³ Este aplicare retroactivă ori de câte ori are loc reevaluarea sau reaprecierea juridică a actului sau faptului trecut, adică a actului sau faptului săvârșit ori produs înainte de intrarea în vigoare a legii noi și de care legea nouă leagă, atașează consecințe juridice noi ori, după caz, refuză consecințele juridice atribuite de legea în vigoare la data săvârșirii sau producerii actului. Aceasta, întrucât a atribui unui fapt deja consumat încheierea unui act ori săvârșirea unui fapt *stricto sensu* (în speță, încheierea executorului judecătoresc) – un efect juridic nou ori alt efect juridic decât cel prevăzut de legea în vigoare la data săvârșirii lui, chiar numai pentru viitor, înseamnă a modifica ori suprima aceste din urmă efecte în considerarea dispozițiilor legii noi.

⁴ În doctrină s-a subliniat că este contrară art. 147 alin. (4) din Constituție anularea executărilor începute în baza unor încheieri de încuviințare a executării emise anterior publicării în Monitorul Oficial al României a Deciziei Curții Constituționale nr. 895/2015 pentru simplul motiv că pe rolul instanțelor judecătorești există o contestație la executare care are ca obiect încheierea de încuviințare, fără alte circumstanțieri.

constituie necompetența de atribuțiune a executorului judecătoresc de a încuviința executarea silită; contestația la executare să fie formulată în termenul prevăzut de lege și să fie admisibilă conform art. 713 alin. (3) CPC. Numai în felul acesta s-ar putea considera că exista o dezbateră judiciară (și deci, un litigiu în curs, o *facta pendentia*) privind competența executorului judecătoresc de a întocmi astfel de încheieri.

71. A rezultat, din jurisprudență anexată, că, preocupate să dea interpretări care să compatibilizeze niște considerente neclare cu principiul neretroactivității, instanțele de judecată au lăsat, în același timp, în afara sferei de aplicare a efectelor deciziei acele contestații la executare care au fost formulate ulterior publicării deciziei în Monitorul Oficial al României (sub motiv că la ele nu se face niciun fel de referire în conținutul respectivelor considerente).

72. Or, acceptând, din rațiuni mai degrabă de echitate decât de compatibilitate cu norma care guvernează efectele pentru viitor ale statuărilor jurisdicției constituționale, că dezlegările acesteia se impun și în privința contestațiilor la executare aflate pe rolul instanțelor ce vizează încheieri ale executorului pronunțate anterior (publicării deciziei), *a fortiori* se justifică aplicarea acestor efecte și în privința contestațiilor la executare introduse ulterior publicării deciziei (deci la un moment când norma era declarată neconstituțională cu efect *erga omnes*).

73. Astfel, este de principiu că argumentul de interpretare logică *a fortiori* presupune aplicarea unei norme juridice la un caz neprevăzut de textul legal, pentru că rațiunile care au fost avute în vedere la edictarea acelei norme se regăsesc cu și mai multă tărie în cazul dat.

74. Cu referire la chestiunea de dezlegat în speță se constată că, dacă instanțele au găsit justificat să recunoască efecte deciziei de neconstituționalitate în privința unor contestații la executare în curs, în cadrul cărora doar se contestase competența executorului judecătoresc de a emite încheieri de încuviințare, cu atât mai mult (*a fortiori*) se impune producerea acestor efecte în situațiile în care această contestare se face la un moment când norma este declarată neconstituțională (și deci, prezumția de validitate a textului și cea de valabilitate a încheierii executorului nu mai subzistau).

75. Faptul că partea nu a formulat contestație la executare anterior (pentru a fi contestație pe rol în sensul considerentelor deciziei) nu-i poate fi imputabil, câtă vreme termenul de contestare curge de la comunicarea încheierii, iar, pe de altă parte, o nouă sesizare a Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate ar fi fost inadmisibilă având în vedere statuarea deja existentă [art. 29 alin. (3) din Legea nr. 47/1992].

76. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 519, cu referire la art. 521 CPC,

Înalta Curte de Casație și Justiție, în numele legii, decide:

Admite sesizarea formulată de Tribunalul București, Secția a IV-a civilă, în dosarul nr. 13.765/299/2016 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile și, în consecință, stabilește că:

În interpretarea și aplicarea în timp a dispozițiilor art. 666 alin. (2) CPC, forma anterioară modificării prin O.U.G. nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 17/2017, efectele Deciziei Curții Constituționale nr. 895 din 17 decembrie 2015, publicate în M. Of. nr. 84 din 4 februarie 2016, se produc și asupra încheierilor de încuviințare a executării silită date de executorul judecătoresc anterior publicării acestei decizii, dacă motivul de nulitate decurgând din necompetența executorului judecătoresc a fost invocat în cadrul contestației la executare formulate în termen, după publicarea deciziei instanței constituționale în Monitorul Oficial al României.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) CPC.